

T.C.

DİCLE ÜNİVERSİTESİ

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI

EĞİTİM PROGRAMLARI VE ÖĞRETİM BİLİM DALI

**LİSANSÜSTÜ EĞİTİM YAPMAKTA OLAN ÖĞRETMENLERİN
LİSANSÜSTÜ EĞİTİMLE İLGİLİ GÖRÜŞLERİ,
KARŞILAŞTIKLARI SORUNLAR VE ÖNERİLERİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Ayşen KOCALAR VERİM

DİYARBAKIR – 2025

T.C
DİCLE ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI
EĞİTİM PROGRAMLARI VE ÖĞRETİM BİLİM DALI

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM YAPMAKTA OLAN ÖĞRETMENLERİN
LİSANSÜSTÜ EĞİTİMLE İLGİLİ GÖRÜŞLERİ,
KARŞILAŞTIKLARI SORUNLAR VE ÖNERİLERİ

HAZIRLAYAN
Ayşen KOCALAR VERİM

Tez Danışmanı
Doç. Dr. Taha YAZAR

DİYARBAKIR-2025

T.C
DİCLE UNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ
DİYARBAKIR

Ayşen KOCALAR VERİM tarafından yapılan “Lisansüstü Eğitim Yapmakta Olan Öğretmenlerin Lisansüstü Eğitimle İlgili Görüşleri, Karşılaştıkları Sorunlar ve Öneriler” konulu bu çalışma, jürimiz tarafından Eğitim Bilimleri Anabilim Dalında YÜKSEK LİSANS tezi olarak kabul edilmiştir.

Jüri Üyesinin

Ünvanı

Adı Soyadı

Başkan: Prof. Dr. Abdulkadir MASKAN

Üye : Doç. Dr. Taha YAZAR

Üye : Dr. Öğr. Üyesi Özgür TUTAL

Tez Savunma Sınavı Tarihi: 24/01/2025

Yukarıdaki bilgilerin doğruluğunu onaylarım.

.../.../2025

Doç. Dr. İsmail KINAY

ENSTİTÜ MÜDÜR V.

(MÜHÜR)

BİLDİRİM

Tezimin içerdığı yenilik ve sonuçları başka bir yerden almadığımı ve bu tezi Dicle Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü'nden başka bir bilim kuruluşuna akademik amaç ve unvan almak amacıyla vermediğimi; tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada kullanılan her türlü kaynağa eksiksiz atıf yapıldığını, aksinin ortaya çıkması durumunda her türlü yasal sonucu kabul ettiğimi beyan ediyorum.

Ayşen KOCALAR VERİM

24/01/2025

ÖNSÖZ

Günümüzde küreselleşen dünya, hızla değişen trendler ve gelişmelerle birlikte, 21. yüzyıl öğrencilerini sadece bilgiyle değil, aynı zamanda çeşitli beceri ve özelliklerle donatılmış bireyler olarak yetiştirmeyi gerektirmektedir. Toplumsal kalkınmanın sağlanmasında kaliteli eğitim temel araçlardan biridir ve bu kaliteyi sağlamak için nitelikli öğretmenler gereklidir. Bu nedenle, öğretmen eğitimi programları çağın gereksinimlerine uygun olarak düzenlenmeli ve öğretmenlerin mesleki gelişimleri desteklenmelidir. Bu çalışmada, lisansüstü eğitim gören öğretmenlerin yaşadıkları sorunlar tespit edilip, görüşleri alınarak öneriler doğrultusunda eğitim politikalarına katkı sağlanması amaçlanmaktadır. Bu nedenle araştırmada öğretmenlik mesleğini sürdürürken aynı zamanda bir lisansüstü eğitim programına devam eden öğretmenlerin yaşadıkları sorunların incelenmesi, görüş ve önerilerinin alınması hedeflenmektedir. Araştırmanın öğretmenlerin lisansüstü eğitime teşvik edilmesi ve lisansüstü eğitimin nitelikli hale gelmesi için uygulanacak çalışmalara katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Yüksek lisans eğitimim boyunca her daim yol gösteren, motivasyon sağlayan ve kıymetli zamanından ayırıp tavsiyelerde bulunan danışman hocam sayın Doç. Dr. Taha YAZAR'a sonsuz teşekkürlerimi sunarım. Ders döneminde değerli bilgilerini ve deneyimlerini bizlerle paylaşan sayın hocalarım Prof. Dr. Behçet ORAL'a, Prof. Dr. Bayram AŞILIOĞLU'na, Prof. Dr. Ahmet ÇOBAN'a, Prof. Dr. Abidin DAĞLI'ya, Doç. Dr. İsmail KİNAY'a, ve Doç. Dr. Fırat Kıyas BİREL'e teşekkürü bir borç bilirim. Tez savunma sınavına katılıp jüri olarak katkı sağlayan sayın hocalarım Prof. Dr. Abdulkadir MASKAN'a ve Dr. Öğr. Üyesi Özgür TUTAL'a çok teşekkür ederim. Ayrıca desteklerini hiç esirgemeyen yol arkadaşlarım Duygu YILDIZ'a, Rozerin BOZAN'a ve Gülnur YILMAZ TÜLÜ'ye teşekkürlerimi sunarım.

Yürüdüğüm her yolda destek olan, hep daha ilerisini başarabileceğime inanan ve inandıran kıymetli annem, babam ve kardeşlerime; bu süreçte her türlü fedakarlığı yapan, yardımı, desteği ve sabrını aktaran eşim Aytaç VERİM'e ve biricik kızım İpek VERİM'e; değerli zamanlarından bana ayırarak araştırmama katılan, beni okullarında ağırlayan tüm yönetici ve öğretmen meslektaşlarıma çok teşekkür ederim.

Ayşen KOCALAR VERİM

Ocak-2025

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	iv
İÇİNDEKİLER	v
ÖZET.....	viii
ABSTRACT	ix
TABLO LİSTESİ.....	x
KISALTMALAR LİSTESİ	xi
1. GİRİŞ	1
1.1. PROBLEM DURUMU	1
1.2. ARAŞTIRMANIN AMACI.....	5
1.3. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ	6
1.4. SINIRLILIKLAR	8
1.5. VARSAYIMLAR	8
1.6. TANIMLAR.....	8
2. KURAMSAL ÇERÇEVE	9
2.1. LİSANSÜSTÜ EĞİTİM	9
2.2. ÜNİVERSİTELERİN TARİHSEL GELİŞİMİ VE LİSANSÜSTÜ EĞİTİMİN YÜKSELEN ÖNEMİ	11
2.3. TÜRKİYE’DE LİSANSÜSTÜ EĞİTİMİN GELİŞİMİ VE YAPISI.....	13
2.4. LİSANSÜSTÜ EĞİTİM VE ÖĞRETMEN	15
2.5. MİLLİ EĞİTİM ŞURALARINDA LİSANSÜSTÜ EĞİTİM.....	17
2.6. LİSANSÜSTÜ EĞİTİM GÖREN ÖĞRETMENLERE YÖNELİK KANUN VE YÖNETMELİKLER	22
2.7. İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....	24

2.7.1.	Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar	24
2.7.2.	Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar.....	33
3.	YÖNTEM.....	38
3.1.	ARAŞTIRMANIN MODELİ.....	38
3.2.	ÇALIŞMA GRUBU	39
3.3.	VERİ TOPLAMA ARACI.....	41
3.3.1.	Verilerin Toplanması	42
3.4.	VERİLERİN ANALİZİ	43
3.5.	GEÇERLİK VE GÜVENİRLİK	44
4.	BULGULAR	46
4.1.	ÖĞRETMENLERİN LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ALMALARININ MESLEKİ ÇALIŞMALARINA SAĞLADIĞI KATKI İLE İLGİLİ BULGULAR	46
4.2.	LİSANSÜSTÜ EĞİTİMİ TAMAMLADIKTAN SONRAKİ KARIYER PLANI İLE İLGİLİ BULGULAR.....	51
4.3.	LİSANSÜSTÜ EĞİTİM SÜRECİNDE KARŞILAŞILAN SORUNLAR İLE İLGİLİ BULGULAR.....	53
4.4.	ÖĞRETMENLİK MESLEĞİNİ SÜRDÜRÜRKEN AYNI ZAMANDA LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ALMANIN OLUMLU VE OLUMSUZ YANLARI İLE İLGİLİ BULGULAR.....	58
4.5.	LİSANSÜSTÜ EĞİTİMDE PROGRAM TERKLERİNİN NEDENLERİ İLE İLGİLİ BULGULAR.....	62
4.6.	ÖĞRETMENLERİN LİSANSÜSTÜ EĞİTİMİNİN DAHA NİTELİKLİ HALE GELMESİ İÇİN ÖNERİLERİ İLE İLGİLİ BULGULAR.....	65
5.	TARTIŞMA.....	71
5.1.	ÖĞRETMENLERİN LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ALMALARININ MESLEKİ ÇALIŞMALARINA SAĞLADIĞI KATKIYA İLİŞKİN TARTIŞMA	71
5.2.	LİSANSÜSTÜ EĞİTİMİ TAMAMLADIKTAN SONRAKİ KARIYER PLANINA İLİŞKİN TARTIŞMA	72

5.3. LİSANSÜSTÜ EĞİTİM SÜRECİNDE KARŞILAŞILAN SORUNLARA İLİŞKİN TARTIŞMA	73
5.4. ÖĞRETMENLİK MESLEĞİNİ SÜRDÜRÜRKEN AYNİ ZAMANDA LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ALMANIN OLUMLU VE OLUMSUZ YANLARINA İLİŞKİN TARTIŞMA	77
5.5. LİSANSÜSTÜ EĞİTİMDE PROGRAM TERKLERİNİN NEDENLERİNE İLİŞKİN TARTIŞMA	78
5.6. ÖĞRETMENLERİN LİSANSÜSTÜ EĞİTİMİNİN DAHA NİTELİKLİ HALE GELMESİ İLE İLGİLİ ÖNERİLERİNE İLİŞKİN TARTIŞMA	78
6. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	83
6.1. SONUÇLAR.....	83
6.2. ÖNERİLER	84
7. KAYNAKÇA.....	85
8. EKLER.....	98
EK-1 Lisansüstü Eğitim Yapmakta Olan Öğretmenlerin Lisansüstü Eğitimle İlgili Görüşleri, Karşılaştıkları Sorunlar ve Önerileri Görüşme Formu.....	98
EK-2 ETİK KURUL İZNİ	100
EK-3 ARAŞTIRMA İZNİ	101
9. ÖZGEÇMİŞ	102

ÖZET

Lisansüstü Eğitim Yapmakta Olan Öğretmenlerin Lisansüstü Eğitimle İlgili Görüşleri, Karşılaştıkları Sorunlar ve Önerileri

KOCALAR VERİM, Ayşen

Eğitim Bilimleri Eğitimi Anabilim Dalı

Eğitim Programları ve Öğretim Bilim Dalı

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Taha YAZAR

Ocak-2025, xi+ 102 sayfa

Lisansüstü eğitim gören bireylerin birçoğu, çalışma hayatları ile eğitim süreçlerini paralel yürütmeye çalışmaktadır. Bu durum, özellikle çalışan öğretmenler için daha da karmaşık hale gelmektedir. Bu araştırmanın amacı öğretmenlik mesleğini sürdürürken aynı zamanda bir lisansüstü eğitim programına devam eden öğretmenlerin yaşadıkları sorunların incelenmesi, görüş ve önerilerinin alınmasıdır. Araştırmanın çalışma grubunu 2023-2024 Eğitim-Öğretim yılında Bitlis ili ve ilçelerinde görev yapan aynı zamanda farklı alanlarda lisansüstü eğitim gören 30 öğretmen oluşturmaktadır. Bu çalışma nitel araştırma desenlerinden olgubilim(fenomenoloji) deseni kullanılarak yürütülmüştür. Katılımcılardan yarı yapılandırılmış görüşme yoluyla veriler toplanmıştır. Araştırmanın sonuçlarına göre öğretmenler lisansüstü eğitimin mesleki çalışmalarına en çok mesleki yenilenme bakımından katkı sağladığını düşünmektedir. Öğretmenler lisansüstü eğitim sürecinde kişisel nedenlerden kaynaklı zaman yetersizliği, üniversiteden kaynaklı ders seçimi ve görev yaptıkları kurumdan kaynaklı ders programlarının düzensizliği gibi nedenlerden dolayı sorun yaşamaktadır. Öğretmenlik mesleğini sürdürürken lisansüstü eğitim almaları en çok öğrencileriyle empati yapmalarına katkı sağlamıştır. Katılımcılardan lisansüstü eğitimin daha nitelikli hale gelmesi için öneriler alınmıştır.

Anahtar kelimeler: Lisansüstü eğitim, Lisansüstü öğrenci, Öğretmen

ABSTRACT

The Views, Difficulties and Suggestions of Teachers Having Graduate Education About the Process

Many individuals pursuing graduate education attempt to balance their professional lives with their academic commitments. This situation becomes even more complex, particularly for working teachers. The aim of this study is to examine the challenges faced by teachers who continue their professional teaching careers while simultaneously enrolled in graduate education programs, and to gather their views and suggestions. The study group consists of 30 teachers working in Bitlis province and its districts during the 2023-2024 academic year, who are also enrolled in graduate programs in various fields. The research follows a qualitative design, specifically the phenomenological approach. Data were collected through semi-structured interviews with the participants. According to the results of the study, teachers believe that graduate education contributes most significantly to their professional development, particularly in terms of professional renewal. However, they face challenges during the graduate education process due to time constraints caused by personal reasons, issues related to course selection from the university, and the irregularities in course schedules imposed by their institutions. Continuing graduate education while maintaining their teaching profession has especially contributed to teachers' ability to empathize with their students. Suggestions were also gathered from the participants on how to make graduate education more effective and of higher quality.

Keywords: Graduate education, Graduate student, Teacher

TABLO LİSTESİ

Tablo 1: Çalışma Grubuna İlişkin Bilgiler	40
Tablo 2: Öğretmenlerin Lisansüstü Eğitim Almalarının Mesleki Çalışmalarına Sağladığı Katkı.....	46
Tablo 3: Lisansüstü Eğitimi Tamamladıktan Sonraki Kariyer Planı	51
Tablo 4: Lisansüstü Eğitim Sürecinde Karşılaşılan Sorunlar	53
Tablo 5: Öğretmenlik Mesleğini Sürdürürken Lisansüstü Eğitim Almanın Olumlu ve Olumsuz Yanları	59
Tablo 6: Lisansüstü Eğitimde Program Terklerinin Nedenleri	62
Tablo 7: Öğretmenlerin Lisansüstü Eğitiminin Daha Nitelikli Hale Gelmesi İçin Önerileri	65

KISALTMALAR LİSTESİ

MEB: Millî Eğitim Bakanlığı

ÖSYM: Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi

YÖK: Yükseköğretim Kurulu

ALES: Akademik Personel ve Lisansüstü Eğitimi Giriş Sınavı

EPÖ: Eğitim Programları ve Öğretim

Ve diğ.: Ve Diğerleri

Akt: Aktaran

Yy.: Yüzyıl

1. GİRİŞ

Lisansüstü eğitim yapmakta olan öğretmenlerin lisansüstü eğitimle ilgili görüşleri, karşılaştıkları sorunlar ve önerilerine yönelik yürütülen çalışmanın bu bölümünde ilk olarak problem durumu, amacı, önemi, sınırlılıkları, varsayımları ve tezdeki terimlerin anlamları açıklanmıştır.

1.1.PROBLEM DURUMU

Bilim ve teknolojide yaşanan hızlı gelişmeler, toplumsal yaşamdaki değişimleri hızlandırmış ve bu da eğitime olan ihtiyacı artırmıştır. Özellikle 1960'lı yıllardan itibaren, ileri düzeyde endüstrileşmiş ülkelerin temel özelliklerinde meydana gelen dönüşümler sonucunda, "yenidünya düzeni", "küreselleşme", "dünyaya açılma", "yeniden yapılanma" ve "bilgi teknolojileri" gibi kavramlar, sanayi sonrası toplumu ifade etmek için önemli birer terim haline gelmiştir. Bu dönüşüm, "sanayi toplumu" kavramının yerini "bilgi toplumu" kavramına bırakmasına yol açmıştır (Karabacak, 2013:75). Bu değişim süreci, insanların çalışma tarzları ve dünya görüşleri üzerinde de etkili olmuş, yeni bilgilere hızla ulaşmak, bu bilgileri depolamak ve en kısa sürede uygulamak, günümüz insanı için zorunluluk haline almıştır (Ergül, 1999). Bilginin hızla artmasıyla sosyal ve teknolojik alanda yaşanan gelişmeler bilgiye sahip olan ülkelerin teknoloji, politika, sanat, kültür ve eğitim gibi alanlarda daha güçlenmesine neden olmuştur (İlhan, Öner Sünkür ve Yılmaz, 2012). Bilginin giderek artan önemi, eğitim kurumlarının yapısını, işleyişini, yönetimini ve programlarını yeniden düzenlemeyi zorunlu kılmakla kalmamış, aynı zamanda bu kurumların sorumluluklarını da önemli ölçüde artırmıştır (Barkan ve Taşçı, 1999).

Bilgi toplumunun yapısı teknolojik gelişmeleri takip eden, bilgi üreten ve üretilen bilgiyi kullanan nitelikli insan gücüne ihtiyaç duyar. Bu nitelikli insan gücünü karşılamak ise eğitimin sürekliliği ile sağlanabilir. Bilgi toplumundaki bireylerin çok yönlü düşünen, eleştirel bakabilen, yaratıcı, üretken, problem çözme becerilerine sahip kişiler olması beklenir (Özden, 2002:77, akt. Nayır, 2007:2). Bu nedenle nitelikli insan gücünün yetiştirilmesi kalkınmanın önemli bir parçası haline gelmiştir (İlhan ve diğ., 2012). Eğitim

yoluyla toplumda araştıran, bilgiyi üreten, analiz ve sentez gibi üst düzey becerileri kullanabilen yaratıcı bireylerin artırılması sağlanmalıdır (Ören, Yılmaz ve Güçlü, 2012).

Çağımızın önemli yapıtaşlarından biri olan eğitim bireylere meslek kazandırmanın yanı sıra kendilerini geliştirme ve toplumda statü kazandırma amaçlarını da içermektedir. Bireyler eğitim hayatlarını kaliteli ve verimli bir şekilde sürdürmek için uğraşmaktadır. Bilim evi olarak da betimlenen üniversiteler bireylere önlisans, lisans, yüksek lisans ve doktora gibi öğrenim süreçlerini yürütmek üzere her yıl binlerce öğrenciye ev sahipliği yapmaktadır. Türkiye'nin her ilinde bulunan üniversitelerin işlevleri arasında meslek kazandırma ve kaliteli eğitim verme olduğu gibi bir diğer önemli işlevi de bilim insanları yetiştirerek akademik hayata kazandırmaktır (Arabacı ve Akıllı, 2013:125). Dinamik bir yapıya sahip olan eğitim, bilim ve teknolojiadaki gelişmelerden devamlı olarak etkilenmektedir (Türker, 2001). Bilginin öneminin artmasıyla yükseköğretimin önemi de artmıştır. İnsana yapılan yatırımın en önemli yatırım olduğu kabul edilmektedir (Gencel, 2001; Sözer ve diğ., 2002, akt. Toprak ve Taşkın, 2017).

Bilim ve eğitim birbirini tamamlayan olgulardır. Bu iki olgudan ne kadar yararlına bilirse ülkelerin gelişmişlik ve çağdaşlık düzeyi de o kadar artacaktır. Kalkınmayı ve tüm alanlarda gelişmeyi hedefleyen ülkeler bilimsel eğitimi tüm kurum ve kuruluşlarda uygulamak zorundadır. Bu bakımdan bilim ve eğitimi kaynaştıracak olan en önemli kademe lisansüstü eğitimidir (Sevinç, 2001:126-127). Ülkenin gelişmişlik düzeyini belirleyen üniversiteler; toplumun bilimsel araştırma yapma ve nitelikli insan gücü yetiştirme ihtiyacını karşılamak, yüksek düzeyde bilimsel araştırmalar yapmak, bilgi ve teknoloji üretmek, bilimsel verileri yaymak, toplumu bilinçlendirmek, toplumu geliştirmek, ulusal ve evrensel çalışmalara katkıda bulunmak gibi amaçlara sahiptir (Karaman ve Bakırcı, 2010).

2000li yıllarda bilginin gücünün stratejik önemi artmıştır. İyi eğitilmiş insan gücüne sahip ülkeler, yetersiz eğitime sahip olan ülkelere göre daha etkili bir konuma ulaşmıştır. Teknolojinin hızla gelişmesiyle birlikte toplam bilgi hızlı bir şekilde ikiye katlanmıştır. Ancak eğitime, araştırma ve geliştirmeye ayrılan kaynaklar geometrik olarak artmaktadır. Ülkelerin mecburi eğitim süresini uzatması ve yükseköğretim fırsatlarını genişletmesiyle toplumların da kendini geliştirme isteği ve lisansüstü eğitime olan ilgisi artmıştır (Bozan, 2012:178). Günümüzde lisansüstü eğitim, bilim insanını yetiştirmek, bilimsel faaliyetler sürdürmek ve teknoloji odaklı politikalar yürütmek için temel oluşturur. Düşünen ve üreten

insanın odağı olan lisansüstü eğitimde kaliteyi artıracak ve standartların korunmasını sağlayacak adımlar atılması bir gereklilik durumuna gelmiştir (Koç ve Özkoçak, 2019:90). Ülkelerin amaçlarını gerçekleştirmelerinde de lisansüstü eğitimin önemli payı vardır. Lisansüstü eğitim hem yükseköğretime hem de kamu ve sanayi sektörüne yüksek nitelikli insan gücü yetiştirilmesini sağlar (Karakütük, 1989: 506).

Bilginin artarak ilerlemesi ve gelişen teknolojiye bağlı olarak değişen dünyaya uyum sağlayabilmek, değişim ve gelişimin öncüsü olabilmek için bireylerin sahip oldukları bilgiyi sürekli yenilemesi ve öğrenmeye istekli olmaları gerekir. Bu durum ise bireylerin sahip olduğu lisans eğitiminin yetersiz kalacağını ve lisansüstü eğitimin gerekliliğini göstermektedir (Karakütük, 2001; Varış, 1972). Lisansüstü eğitim bireylere daha geniş bir iş yelpazesi sunma ve seçebilme, iyi bir gelir sağlama, statü sağlama, eğitim sürecinden kopmama ve devam edebilme, bilimsel bilgileri öğrenme ve uygulayabilme gibi çeşitli olanaklar sağlamaktadır (Tural, 1995:70, akt. Gömleksiz ve Yıldırım 2013:69).

Lisansüstü eğitimin amaçları arasında toplumun ihtiyaçlarını karşılayacak öğretim elemanı yetiştirilmesi yer alır (Sayan ve Aksu, 2005; Varış 1972). Türkiye’de özellikle Eğitim Fakültelerinde öğretim elemanı ihtiyacı oldukça fazladır. Öğretim elemanı başına düşen öğrenci sayısı da her geçen gün artmaktadır. Eğitim fakültelerinin öğretim elemanı kaynağı olarak görülen öğretmen adaylarının lisansüstü eğitime yönlendirilmesi gerekmektedir. Bu nedenle öğretmen ve öğretmen adaylarının lisansüstü eğitime yönelik tutumlarının olumlu yönde olması gerekir (İlhan ve diğ. 2012:23). Özmenteş ve Özmenteş (2005) lisansüstü eğitim süreci boyunca karşılaşılan herhangi bir sorunun öğrenci başarısı üzerinde de etkisi olduğunu vurgulamış ve öğrencilerin ihtiyaçlarının, beklentilerinin ve görüşlerinin başarıyı etkilediğini belirterek, lisansüstü eğitim müfredatının öğrenci bakış açılarıyla değerlendirilmesi gerektiğini ifade etmiştir.

Öğretmenlerin mesleki gelişimi, yalnızca pedagojik bilgi ve becerilerin değil, aynı zamanda derinlemesine alan bilgisi ve araştırma becerilerinin güçlendirilmesiyle mümkün olabilir. Bu nedenle, öğretmenlerin lisansüstü eğitim almaları sadece bireysel gelişimlerini değil, aynı zamanda eğitim sisteminin verimliliğini ve toplumun genel gelişimini de doğrudan etkileyen önemli bir faktördür. Lisansüstü eğitim, öğretmenlere pedagojik becerilerinin yanı sıra, alan bilgilerini derinleştirme ve araştırma kapasitelerini geliştirme fırsatı sunar. Bu süreç, öğretmenlerin hem kişisel hem de profesyonel gelişimlerine büyük katkı sağlar. Ancak, lisansüstü eğitim gören öğretmenler, çeşitli zorluklarla

karşılaşılabilmektedir. Bu sorunların tespiti ve anlaşılması, yalnızca öğretmenlerin gelişimini desteklemekle kalmaz, aynı zamanda eğitim politikalarının iyileştirilmesine ve daha etkili hale gelmesine yardımcı olur. Öğretmenlerin karşılaştıkları engellerin belirlenmesi, eğitimde daha adil, verimli ve yenilikçi bir yaklaşımın benimsenmesine olanak tanır. Bu tespitler, eğitim politikalarının şekillendirilmesinde rehberlik sağlar, öğretmenlerin karşılaştığı sorunların çözülmesine yönelik somut öneriler sunar ve genel olarak eğitim sisteminin kalitesini artırır. Aynı zamanda, öğretmenlerin yaşadığı zorluklara yönelik stratejik çözümler geliştirilmesi, sadece öğretmenlerin mesleki gelişimini değil, öğrencilerin eğitim deneyimlerini de iyileştirir. Bu sayede, eğitim süreci daha verimli hale gelir ve öğrenciler daha kaliteli bir eğitim alarak toplum için daha donanımlı bireyler yetişir. Sonuç olarak, öğretmenlerin lisansüstü eğitim süreçlerine yönelik yaşadıkları sorunların çözülmesi, eğitim sisteminin her yönüyle gelişmesine ve daha kaliteli bir eğitim ortamının oluşturulmasına büyük katkı sağlar.

İlgili alanyazın incelendiğinde lisansüstü eğitim ile ilgili araştırmalar yapıldığı görülmektedir. Öğretmenlerin lisansüstü eğitimden beklentileri (Balcı, 2014; Baş, 2013; Demir, 2007; Ottekin Demirbolat, 2005; Özmenteş ve Özmenteş, 2005), öğretmenlerin lisansüstü eğitim ile ilgili görüşleri (Akgün, Güleç ve Topal, 2013; Arastaman, Uslu, Arslan ve Gülsoy Kerimoğlu, 2020; Arı, Pehlivanlar ve Çömek, 2005; Aydemir ve Çam, 2015; Dikici, Kodal Yasdıkcıoğlu, Gündeyerli, Polatlı ve Dikici, 2023; Dursun ve Yar Yıldırım, 2020; Gömleksiz ve Yıldırım, 2013; Gül ve Dikbaş, 2023; Polat, ve diğ., 2022; Yazar, 2020), öğretmenlerin lisansüstü eğitime karşı tutumları (Akpolat, 2023; Alhas, 2006; Türer, Balçın, Sevindik, ve Er, 2013; İlter, 2020; İlhan, Öner Sünkür, ve Yılmaz, 2012; Ünal ve İlter, 2010), öğretmen adaylarının lisansüstü eğitimle ilgili görüşleri ve tutumları (Bozpolat, 2016; Türer, Balçın, Sevindik, ve Er, 2013; İlhan, Öner Sünkür, ve Yılmaz, 2012; Şaşmaz Ören, Yılmaz, ve Güçlü, 2012), lisansüstü eğitim görme nedenleri (Koşar, Er ve Kılınç, 2020), lisansüstü eğitimde yaşanan sorunlar ve öneriler (Akıllı ve Arabacı, 2013; Alabaş, Kamer, ve Polat, 2012; Aslan, 2007; Avcı ve Akdeniz, 2021; Baharudin, Murad ve Mat, 2013; Başer, Narlı ve Günhan, 2005; Ekoç, 2019; Eugene, 2012; Güven ve Tunç, 2007; Igün , 2010; Karakütük, 1999; Karaman ve Bakırcı, 2010; Koç ve Özkoçak, 2019; Matin ve Khan 2017; Nayır, 2007; Oluk ve Çolak, 2005; Pyhalto, Toom, Stubb ve Lonka, 2012; Sevinç, 2001; Topal, Sağlam ve Akgün, 2017; Torun Ateş, Telli , Aras ve Beyazateş, 2023; Tumin, Faizuddin, Firman, Purnomo ve Aisyah, 2020;

Ulusoy ve Güçlü, 2020; Yasmin, Saeed ve Ahmad, 2018; İbiş, 2014; Özmen ve Güç Aydın, 2013; Çiftçi ve Akbaşı, 2024; Çalışoğlu ve Yalvaç, 2019) üzerine çalışmalar mevcuttur.

Alanyazın incelendiğinde bu konuda yapılan çalışmaların birçoğunun tek bir üniversite veya programla sınırlı kaldığı söylenebilir. Yapılan çalışmaların genellikle öğretmen adayı olan Eğitim Fakültesi öğrencileri (Türer, Balçın, Sevindik ve Er, 2013) veya tek bir branşa ait öğretmenler (Akpolat, 2023) ile ya da lisansüstü eğitim yapmakta olan öğretmenlerin görüşleri (Arı, Pehlivanlar ve Çömek, 2005) veya karşılaştıkları sorunlar (Alabaş, Kamer ve Polat, 2012) üzerine ayrı çalışmalar olarak yürütüldüğü görülmüştür. Bu araştırmada farklı alanlarda (Biyoloji, EPÖ, Tarih, vb.) lisansüstü eğitim yapmakta olan öğretmenlerden toplanan veriler doğrultusunda lisansüstü eğitimle ilgili daha geniş bakış açısı kazandırarak alana katkı sağlaması beklenmektedir. Araştırmanın amacı lisansüstü eğitim yapmakta olan öğretmenlerin lisansüstü eğitimle ilgili görüşleri, karşılaştıkları sorunlar ve önerilerin belirlenmesidir. Öğretmenlerden lisansüstü eğitimle ilgili elde edilen görüşler ve öneriler doğrultusunda öğretmenlerin lisansüstü eğitim sürecindeki durumun belirlenmesi ve bu konudaki önerilerin alınmasının alanyazına katkı sunması hedeflenmektedir.

1.2.ARAŞTIRMANIN AMACI

Bu araştırmanın amacı lisansüstü eğitim yapmakta olan öğretmenlerin lisansüstü eğitimle ilgili görüşlerinin, karşılaştıkları sorunların ve önerilerinin belirlenmesidir. Bu genel amaç doğrultusunda araştırma kapsamında aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır.

1. Öğretmenlerin lisansüstü eğitim almalarının mesleki çalışmalarına sağladığı katkı nelerdir?
2. Öğretmenlerin lisansüstü eğitimlerini tamamladıktan sonra kariyer planları nedir?
3. Lisansüstü eğitim sürecinde çeşitli nedenlerden kaynaklı karşılaşılan sorunlar nelerdir?
4. Öğretmenlik mesleğini sürdürürken lisansüstü eğitim görmenin olumlu ve olumsuz yanları nelerdir?
5. Lisansüstü eğitimde program terklerinin nedenleri nelerdir?

6. Öğretmenlerin lisansüstü eğitiminin daha nitelikli hale gelmesi için önerileri nelerdir?

1.3.ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

Son yıllarda ülkemizde en fazla tartışılan konulardan biri, insanlara sunulan eğitimin kalitesidir. Bir toplumun eğitim kalitesi, o ülkenin gelişmişlik düzeyini belirleyen önemli bir ölçüttür. Günümüzde bilgi ve eğitim, kalkınmanın, gelişmenin ve toplumun saygınlığının en etkili aracı olarak kabul edilmektedir (Arı, Pehlivanlar ve Çömek, 2005). Eğitim sisteminin, bireyin gelişen toplumun ihtiyaçlarına odaklanan, öğrenmeyi teşvik eden ve verimliliği gözetten bir yapıda düzenlenmesi artık bir zorunluluk haline gelmiş ve nitelikli insan gücü talebinin artması, hükümetleri ve eğitim otoritelerini alternatif çözümler aramaya yönlendirmiştir (Karabacak, 2013:75). Dünya küreselleşmiş ve hayatın her alanındaki gelişmeler, trendleri ve tarzları değiştirmiştir. 21. yüzyıl öğrencilerini, sürekli değişen dünyaya ayak uydurabilmek için yalnızca güncel bilgiyle değil, aynı zamanda çeşitli beceriler ve özelliklerle donatılmış çok yönlü bireyler olarak yetiştirmek, günümüzün en önemli gereksinimidir (Yasmin, Saeed ve Ahmad, 2018).

Bir ülkede yeterli nitelikli insan kaynağının olmaması ve mevcut kaynakların verimli kullanılmaması, ciddi bir sorundur. Bu bağlamda, ülkemizde eğitimle ilgili beklentiler arttıkça, eğitim anlayışında ve insan kaynaklarına yapılan yatırımlarda da artış gerekmektedir. Eğitim sisteminin en önemli unsuru olan öğretmenler, bu değişim ve dönüşümlerin en temel bileşenidir (Ersoy, 2002). Öğretmenlik, 19. yüzyılın başlarından itibaren meslekleşmeye çalışmış bir alandır. Ancak, toplum ve dünya değiştikçe öğretmenlerin sorumlulukları artmaktadır. İyi bir öğretmen olabilmek için sadece eğitim almak yeterli değildir; modern çağın gereksinimlerini de karşılamak gereklidir. Öğretmenler, küresel değişimlere en fazla uyum sağlamak zorunda kalan kesimdir ve bu değişimlerin getirdiği baskılarla başa çıkmak zorundadırlar. Ayrıca, öğretmenlerin görevi, öğrencilere ulusal kimliği korumanın yanı sıra küresel dünyaya da hazırlık yapmak gibi karmaşık sorumluluklar yüklemektedir. Bu nedenle, öğretmenlerin kendilerini sürekli olarak geliştirmeleri gerekmektedir (Güven, 2001).

Eğitim, Türkiye’de her alanda gerçekleştirilmesi gereken değişim, gelişim ve yenileşmenin en önemli faktörlerinden biridir. Bir ülkede toplumsal kalkınmanın

hedeflendiği durumlarda, kaliteli bir eğitim temel araç olarak kullanılır ve bu kaliteyi sağlamak için nitelikli öğretmenler gereklidir. Bu nedenle, öğretmen eğitimi programları, öğretmenlerin niteliklerini artırmak ve kaliteli öğretmenler yetiştirmek amacıyla amaçlara ve çağın gereksinimlerine uygun olarak düzenlenmelidir (Adıgüzel, 2007; Şenses, 2007; Güven, 2004).

Uluslararası düzeyde, eğitim ve bilim politikalarını belirlerken geniş kapsamlı araştırmalara ve büyük kaynaklara ihtiyaç duyulmaktadır. Türkiye'de de eğitim ve bilim politikalarının etkin bir şekilde yenilenmesi ve dünyadaki gelişmeleri takip edebilmesi için benzer şekilde kapsamlı araştırmalara ihtiyaç vardır. Özellikle Milli Eğitim Bakanlığı, ülkedeki eğitim sistemi üzerinde karar verici ve yönlendirici bir role sahip olduğu için bilimsel verilere büyük bir ihtiyaç duymaktadır (Alhas, 2006:8). Milli Eğitim Bakanlığı lisansüstü eğitim programlarına teşvik amaçlı çeşitli uygulamalar yürütmektedir. Ancak yeterli düzeyde lisansüstü eğitimin sağlanmamış olması, mevcut uygulamaların da gerçekleşmesinde sorun olduğunu göstermektedir (Aydemir ve Çam, 2015:7).

Eğitimin kalitesini artırmak ve öğretmenlerin mesleki gelişimini desteklemek amacıyla öğretmenlik mesleği, eğitim araştırmalarının önemli bir odağı olmalıdır. Özellikle öğretmenlerin kendilerini sürekli geliştirme çabaları, yeni eğitim yöntemleri ve teknolojilerine uyum sağlama gayretleri ile lisansüstü eğitim tercihleri, bu sürecin en kritik unsurlarını oluşturur. Milli Eğitim Bakanlığı, öğretmenlerin bu gelişim süreçlerini desteklemek ve eğitimdeki yenilikleri etkin bir şekilde uygulayabilmelerini sağlamak için bilimsel temellere dayalı bir lisansüstü eğitim politikası oluşturmalıdır. Bu bağlamda, farklı alanlarda (Biyoloji, EPÖ, Tarih, vb.) lisansüstü eğitim gören öğretmenlerin görüşlerinin, yaşadıkları sorunların ve kendi sundukları önerilerin belirlenmesi alana katkı sağlayacaktır. Ayrıca, bu araştırma, öğretmenlerin lisansüstü eğitimle mesleki becerilerini geliştirmeleri ve bu gelişimin eğitim kalitesine olumlu etkileri üzerine oluşturulacak politikaların şekillendirilmesine önemli katkılar sunmayı amaçlamaktadır.

1.4.SINIRLILIKLAR

Bu araştırma, 2023-2024 yılında Bitlis ili ve ilçelerinde Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı okullarda görev yapan ve aynı zamanda bir lisansüstü eğitim programına devam eden öğretmenlerin görüşleriyle sınırlıdır. Araştırma Bitlis ili ve ilçelerinde görev yapan 30 öğretmen ile sınırlıdır.

1.5.VARSAYIMLAR

Araştırmanın yürütülmesinde şu varsayımlardan hareket edilmiştir.

1. Katılımcıların görüşme formundaki soruları tam ve doğru anladıkları varsayılmıştır.
2. Katılımcıların görüşme formundaki soruları samimi bir şekilde yanıtladıkları varsayılmıştır.

1.6.TANIMLAR

Lisansüstü Eğitim: Lisansüstü eğitim; yüksek lisans, doktora, tıpta uzmanlık ve sanatta yeterlik eğitimi kapsar (ÖSYM, 2024).

Öğretmen: Devletin eğitim, öğretim ve bununla ilgili yönetim görevlerini üzerine alan özel bir ihtisas mesleğidir. (MEB, 1973).

2. KURAMSAL ÇERÇEVE

Bu bölümde, çalışma konusuyla ilgili kuramsal çerçeve sunulmuştur.

2.1. LİSANSÜSTÜ EĞİTİM

Bilgi ve teknolojinin hızla geliştiği çağımızda eğitim düzeyi yüksek, bilimsel araştırma yapan insan gücünün yetiştirilmesi önem kazanmıştır. Eğitim, ulusun bilgi toplumuna dönüşmesini sağlar (Oluk ve Çolak, 2005:141). Lisansüstü eğitim, çağdaş üniversitelerin önemli bir işlevidir ve ülkenin kalkınması için ihtiyaç duyulan yüksek nitelikli insan gücü yetiştirme görevi vardır (Karakütük, 2002). Temel amacı bilim insanı, öğretim üyesi ve araştırmacı yetiştirmek olan lisansüstü eğitim, bir alanda detaylı çalışıp, lisans öğretiminden daha yüksek düzeyde bilgiye sahip yüksek ihtisas gücü yetiştiren bir öğretim programıdır (Çakar, 1997). Lisansüstü eğitim, hem öğretim üyesi ve araştırmacı yetiştirerek hem de teknolojik, ekonomik ve kültürel gelişimlere çözüm bularak ülkelerin hedeflerini gerçekleştirmelerine katkı sağlar (Tosun, 1997). Bilim, sanat üretmek ve yaymak, toplumsal sorunlara çözüm önerileri getirmek gibi amaçlara sahip olan lisansüstü eğitim (Arıcı, 1997). 21. yy'da daha fazla önem kazanmıştır. Karakütük, lisansüstü eğitimin önem kazanmasının nedenlerini ülke kalkınmasındaki yüksek nitelikli insan gücü ihtiyacı, ilköğretim süresinin uzamasıyla sonraki eğitim düzeylerinde okullaşma oranlarının artması, çağın hızlı ilerlemesiyle yüksek öğretimde kazanılan yeterliklerin mezun olduktan sonra yetersiz kalması ve lisansüstü eğitim gören kişilerin istihdam da aranır olması olarak görmüştür (Oluk ve Çolak, 2005:142).

Yüksek nitelikli insan gücü eskiden üniversitelerde lisans eğitimiyle yetişirken değişen ve artan bilgi birikimi sonucu üniversitelerin işlevi de değişmiştir. Yüksek nitelikli insan gücü günümüzde üniversitelerde lisansüstü eğitim yoluyla yetişmektedir (Güven ve Tunç, 2007). Lisansüstü eğitimin tanımı, amacı ve işlevi konusunda farklı açıklamalar yapılmıştır. Bu açıklamaların temelinde lisansüstü eğitimin bilimsel bilgiye katkıda bulunma, bilim insanı ve öğretim elemanı yetiştirme, derinlemesine bilgi ve uzmanlık kazandırma gibi amaçları bulunmaktadır. Lisansüstü eğitim, genellikle üniversitelerde sunulan ve lisansüstü derecelere (yüksek lisans, doktora) ulaşmayı hedefleyen bir faaliyettir. Bu eğitim, araştırma yoluyla bilgi üretmeyi ve toplumun ihtiyaçlarını

karşılayacak nitelikli bilim insanları ve öğretim elemanları yetiştirmeyi amaçlar (Varış, 1972). Lisansüstü eğitim, öğrencilere derinlemesine çalışma fırsatı sunar ve lisans düzeyindeki eğitimin ötesinde bilgi ve beceri kazanmalarını sağlar. Ayrıca, lisansüstü eğitim programları, öğrencilere mevcut bilgiyi sadece öğretmekle kalmaz, aynı zamanda yeni bilgileri araştırma, analiz etme ve öğrencilere aktarma yeteneği kazandırır. Bu nedenle, lisansüstü eğitim, akademik bilgi üretimi ve bilimsel araştırmaların temelini oluşturur (Çakar, 1997). Üniversiteler, lisansüstü eğitim yoluyla hem bilim üretirler hem de bilgiyi yaygınlaştırırlar. Bu nedenle lisansüstü eğitim, toplumun ilerlemesi ve bilimsel gelişmelerin takip edilmesi açısından büyük öneme sahiptir (Arıcı, 1997:32). Sonuç olarak, lisansüstü eğitim, bilimsel bilgi üretimine katkıda bulunmanın yanı sıra nitelikli insan kaynağı yetiştirme, derinlemesine bilgi kazandırma ve toplumsal ihtiyaçları karşılama gibi önemli amaçları olan bir eğitim seviyesidir. Lisansüstü eğitim programları, üniversitelerin temel görevlerinden birini oluşturur ve bilim insanları ile uzman öğretim elemanlarının yetişmesine katkı sağlar (Alhas, 2006).

Bilgi ekonomisine dayalı toplumlarda, dijital dönüşümün hızlı yaşandığı yapılar içinde, lisansüstü eğitim büyük önem taşımaktadır. Beşeri sermayeye dayalı ekonomiler için, lisansüstü eğitim üretim sürecinde kritik bir rol oynar. Bilgi ekonomisine dayalı toplumlarda rekabet gücünü artırmak isteyen bireyler, ilgi duydukları alanlarda lisansüstü eğitim alarak bilgi ve becerilerini geliştirirler. Ardından, edindikleri bilgi ve becerileri çalıştıkları sektörlerle aktararak daha nitelikli sonuçlar elde etmeye çalışırlar. Bireylerin eğitim düzeylerinin yükselmesi ve nitelikli eğitim alınması, ülke ve toplum için değerli katkılar sağlayarak nitelikli çıktıların ortaya çıkması beklenir (Can, 2023:60).

Lisansüstü eğitim, lisans eğitimini tamamladıktan sonra başlayan ve yüksek lisans ile doktora diplomasını içeren bir yükseköğretim türüdür (Ağırlioğlu, 2013). Türkiye’de lisansüstü eğitim, yüksek lisans, doktora, tıp uzmanlık eğitimi ve sanat dalında yeterlilik aşamalarını kapsar. Lisansüstü eğitim, lisans eğitime dayalı olarak eğitim, öğretim, bilimsel araştırmalar ve uygulama faaliyetlerini içerir (Sevinç, 2001). Lisansüstü eğitimin amacı, üretken, ülkenin sorunlarına duyarlı ve son derece yaratıcı araştırmacılar yetiştirmektir (Sayan ve Aksu, 2005). Lisansüstü eğitim, bireylere lisans eğitimlerinin ardından kendi ilgi alanlarına göre araştırma yapmayı öğretmek, bilim üretmeye yardımcı olmak ve bilim insanları yetiştirmek amacı güden bir eğitim programı olarak tanımlanabilir (Nayır, 2011).

2.2. ÜNİVERSİTELERİN TARİHSEL GELİŞİMİ VE LİSANSÜSTÜ EĞİTİMİN YÜKSELEN ÖNEMİ

Üniversiteler, tarihsel süreç içerisinde toplumların bilimsel, kültürel ve ekonomik gelişimlerinde önemli bir rol oynamıştır. Bu kurumlardan biri olan lisansüstü eğitim, özellikle 19. yüzyılın sonlarından itibaren giderek artan bir öneme sahip olmuştur. Bugün üniversiteler, sadece bilgi üretim merkezleri değil, aynı zamanda toplumların bilimsel ihtiyaçlarını karşılayarak, gelişen teknolojiye uyum sağlayabilen ve yenilikleri hızla topluma sunabilen kurumlardır. Bu dönüşüm, üniversitelerin tarihsel evriminde önemli bir yer tutmakta ve üniversitelerin toplumsal sorumlulukları, bilimsel üretim ve araştırma kapasitesinin artmasıyla doğrudan ilişkilidir. Bilginin üretilmesi ve geliştirilmesi üniversitelerdeki lisansüstü çalışmalar ile ortaya çıkmaktadır (Alabaş ve diğ., 2012:90).

Üniversitelerin kökeni, Ortaçağ'da kurulan dini temelli eğitim kurumlarına dayanır. 12. yüzyılda Avrupa'da kurulan üniversiteler, genellikle teoloji (din bilgisi) üzerine yoğunlaşmış, Hristiyanlık ve İslam dünyasındaki medreseler ise bilginin disiplinlere ayrılmasında önemli bir işlev görmüştür. Özellikle İslam dünyasında, medreseler bilginin sistematik bir şekilde toplanıp aktarılmasını sağlayarak, bilimin her alanda ilerlemesine katkıda bulunmuşlardır. Avrupa'daki üniversitelerde de teolojik öğretim ön planda iken, 14. ve 15. yüzyıldan itibaren tıp, hukuk ve felsefe gibi bilim dalları da üniversite müfredatına dahil edilmeye başlanmıştır (Gürüz, 1992, akt. Nayır 2007).

19. yüzyılda Almanya'da Wilhelm von Humboldt'un eğitim ve üniversite anlayışı, modern üniversitenin temel taşlarını oluşturmuştur. Humboldt'un önerdiği modelde üniversiteler, yalnızca bilgi aktarımı yapan kurumlar değil, aynı zamanda bilimsel araştırma yapan, akademik özgürlük ve eleştirel düşünmeyi teşvik eden yerler olmalıdır. Bu anlayış, üniversitenin işlevini yalnızca eğitimle sınırlı tutmamış, aynı zamanda bilimsel keşiflerin yapılması gereken bir ortam olarak da tanımlamıştır (Türker, 2001).

Lisansüstü eğitim, özellikle öğretmen ve araştırmacı yetiştirme noktasında kilit bir rol üstlenmeye başlamıştır. 1940'lar ve 1950'ler, üniversitelerde lisansüstü programların hızla yayılmaya başladığı bir dönemdir. Bu dönemde bilimsel insan gücüne olan ihtiyaç, eğitim programlarının daha derinlemesine ve uzmanlaşmış alanlarda şekillendirilmesini

zorunlu kılmıştır. Ayrıca, savaşın yarattığı ekonomik tahribatın ardından, ülkeler bilimsel ve teknolojik gelişmeleri teşvik etmek için lisansüstü eğitime büyük yatırım yapmışlardır (OECD, 1987, akt. Nayır, 2007). Lisansüstü eğitimin önemi, yalnızca akademik ve bilimsel alanda değil, aynı zamanda toplumsal ve ekonomik kalkınma için de kritik bir yer tutmaktadır. Eğitimdeki bu dönüşüm, üniversitelerin bilimsel araştırmaları hızlandırarak, küresel sorunlara çözümler geliştirmelerine olanak sağlamaktadır. Özellikle fen ve teknoloji alanlarında uzmanlaşmış insan gücüne duyulan ihtiyaç, lisansüstü eğitimi daha fazla önem kazanmış ve bu dönemde üniversiteler, yüksek nitelikli uzmanlar yetiştiren kurumlar haline gelmiştir (Alabaş ve diğ., 2019).

1980'lerin sonlarından itibaren, teknolojik gelişmeler ve bilgiye erişimin artması, üniversitelerde eğitim yöntemlerini köklü bir şekilde değiştirmiştir. Çağdaş üniversiteler, bilgi iletişimi ve eğitimde teknolojiyi etkin bir şekilde kullanarak, geleneksel eğitim yaklaşımlarından farklı olarak daha yenilikçi ve dinamik bir yapıya kavuşmuştur. Üniversiteler, öğretim ve araştırmayı bir arada yürüten, aynı zamanda toplumun sorunlarına çözüm üreten kurumlar olarak kendilerini konumlandırmışlardır. Bu süreç, özellikle lisansüstü eğitimde uzmanlaşmayı artırarak, bilimin ve teknolojinin hızla gelişmesine katkı sağlamıştır. Çağdaş üniversiteler, aynı zamanda toplumsal sorumluluklarını yerine getiren, küresel sorunlara çözüm üreten ve eğitimde fırsat eşitliği ilkesine dayalı bir eğitim anlayışı geliştiren kurumlardır. Bu anlayış, yalnızca bilimsel araştırmalar yapmakla kalmayıp, aynı zamanda toplumun kalkınmasına katkı sağlamak için çözüm önerileri geliştirmeyi de içerir (Tosun, 2001).

Görüldüğü gibi, bugünkü üniversitelerin temeli Ortaçağ'daki kurumlara dayanmaktadır. Bu kurumların etkisi nedeniyle, 19. yüzyıla kadar eğitimde dini ağırlıklı bir yaklaşım benimsenmiş ve üniversitenin temel işlevi eğitim-öğretim olarak görülmüştür. Ancak 19. yüzyıldan itibaren Humboldt'un öne sürdüğü fikirlerin etkisiyle bilimsel araştırmalar da üniversitenin işlevinin bir parçası haline gelmiştir. Bu gelişmelerle birlikte lisansüstü eğitimin önemi, İkinci Dünya Savaşı sonrasında daha da anlaşılmıştır. Nüfus artışı ile ortaya çıkan öğretmen açığı, fen ve teknoloji alanındaki gelişmeler, bu alanlarda uzmanlaşma ihtiyacı ve eğitimin daha geniş kitlelere açılması, lisansüstü eğitimin önemini artırmıştır. Tüm bu faktörlerin temelinde ise savaş sonrası yüksek nitelikli insan gücü ihtiyacı bulunmaktadır. Ülkeler, bu ihtiyacı karşılamak ve her alanda gelişme

sağlayabilmek için lisansüstü eğitime büyük önem vermişlerdir. Bu önem, günümüzde de artarak devam etmektedir (Nayır, 2007:23).

2.3.TÜRKİYE’DE LİSANSÜSTÜ EĞİTİMİN GELİŞİMİ VE YAPISI

Lisansüstü eğitim, bilimsel araştırmanın ve uzmanlaşmanın temel araçlarından biri olarak modern toplumların bilgi üretme ve aktarma süreçlerinde önemli bir yer tutmaktadır. Lisansüstü eğitimin Türkiye’deki ilk uygulamaları, 1950’li yıllarda kürsü sisteminde, daha çok usta-çırak ilişkisi temelinde şekillenmiştir. Bu dönemde öğretim üyeleri, bireysel olarak öğrencilere rehberlik yaparak onların araştırmalarını yönlendirmiş ve eğitim süreci, daha çok tecrübe aktarımı ve gözlemlerle ilerlemiştir. Ancak bu yapı, sistematik bir eğitim modeline dönüşmemiştir. 1981 yılına gelindiğinde, yükseköğretimde önemli bir reform gerçekleştirilmiş ve yüksek lisans, doktora, tıpta uzmanlık ve sanatta yeterlik başlıklarını kapsayan bir düzenleme hayata geçirilmiştir (Sağlam, 2007, akt. Dursun ve Yar Yıldırım, 2020).

1982 yılında çıkarılan Lisansüstü Eğitim Yönetmeliği ile, lisansüstü eğitimin daha sistematik bir hale gelmesi için yasal düzenlemeler yapılmış, bu eğitim kademeleri hem kurumsal hem de akademik olarak tanımlanmıştır (Alabaş ve diğ., 2012). Enstitüler, üniversitelerde lisansüstü eğitim faaliyetlerini yürütmek üzere kurulmuş, ancak fiziksel altyapı yetersizlikleri nedeniyle bu eğitim çoğunlukla fakültelerde yapılmıştır (Baş, 2013). 1982 yılından sonra Türkiye’deki üniversitelerde lisansüstü eğitim, Yükseköğretim Kurulu (YÖK) altında ve yasal olarak belirlenmiş enstitüler aracılığıyla yürütülmeye başlanmıştır. Bu dönemde lisansüstü eğitim, eğitim, sosyal bilimler, sağlık ve fen bilimleri olmak üzere dört ana alanda enstitüler tarafından sağlanmaktadır (Arıcı, 1997). Bu süreç, üniversitelerde daha disiplinler arası bir yaklaşımın ve kurumsal bir yapının benimsenmesini kolaylaştırmıştır.

Lisansüstü eğitimin Türkiye’deki evrimine bakıldığında, 1970’li yıllardan önce yalnızca doktora programı, usta-çırak ilişkisiyle 3-4 yıl süren bir eğitim modeli ile uygulanmaktaydı. Ancak 1970-1982 yılları arasında, özellikle ABD modelinin örnek alındığı bir yapıya geçilmiş ve yüksek lisans ile doktora eğitimi, ayrı kademelerde ve tez yazma zorunluluğu ile uygulanmaya başlanmıştır. Bu dönemde, Türkiye’nin ilk yüksek

lisans ve doktora programları şekillenmeye başlamıştır (Bozan, 2012:181). Lisansüstü eğitimle ilgili daha somut düzenlemeler ise 1982 yılında yayımlanan Lisansüstü Öğretim Yönetmeliği ile yapılmış, ardından 1996 yılında Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliği'ne yapılan eklemelerle eğitimdeki süreklilik sağlanmıştır (Alabaş ve diğ., 2012:91).

Son yıllarda lisansüstü eğitimin önemi daha da artmıştır. Gelişen teknoloji, bilimsel araştırmalar ve küreselleşen dünyada bilgi üretimi ve yönetimi her zamankinden daha kritik hale gelmiştir. Lisansüstü eğitim, yalnızca bireyleri mesleklerine hazırlamakla kalmayıp, aynı zamanda toplumsal ve ekonomik gelişmeleri destekleyen yüksek nitelikli insan gücünün yetişmesini sağlamaktadır. Türkiye'de lisansüstü eğitim, tarihsel olarak köklü değişimlere ve dönüşümlere tabi olmuştur. Usta-çırak ilişkisi ile başlayan bu eğitim süreci, 1980'lerden sonra kurumsal bir yapıya kavuşmuş ve disiplinler arası bir yaklaşım benimsenmiştir. Günümüzde üniversiteler, lisansüstü eğitimde uzmanlık alanları oluşturmuş ve dünya standartlarında eğitim vermeye devam etmektedir.

Türkiye'de yüksek lisans ve doktora eğitim programları, Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliği'ne (YÖK) göre iki temel türde sınıflandırılmıştır. Tezli yüksek lisans programı, öğrencinin bilimsel araştırma yöntemlerini kullanarak bilgilere erişme, bu bilgileri derleme, yorumlama ve değerlendirme yeteneğini kazanmasını amaçlar. Tezsiz yüksek lisans programının amacı, bireylere mesleki konularda bilgi kazandırmak, mevcut bilginin uygulamada nasıl kullanılacağını göstermek ve bilim alanındaki gelişmeleri takip etmelerine yardımcı olmaktır. Tezsiz yüksek lisans programı, doktora amacı taşımamaktadır (Çakar, 2001). Bu programlar, öğrencilerin mevcut bilgilerini uygulamada nasıl kullanacaklarını göstermeyi amaçlar. Tezsiz yüksek lisans programları, özellikle çalışma hayatında uzmanlaşmak isteyen kişiler için uygundur (YÖK, 2016).

Doktora programı ise öğrencilere bağımsız araştırma yapma, bilimsel olayları geniş ve derin bir perspektifle inceleme ve yeni bilimsel sentezlere ulaşma yeteneği kazandırmayı amaçlar. Doktora eğitimi, öğrencilere bilimsel araştırmaları yönlendirmek ve sonuçlarını yazılı bir tez halinde sunmak için gerekli adımları belirleme kabiliyeti kazandırır. Doktora çalışması sonunda hazırlanan tez, bilime yenilik getirme, yeni bir bilimsel yöntem geliştirme veya bilinen bir yöntemi yeni bir alanda uygulama niteliklerinden en az birini taşımalıdır (YÖK, 2016).

2.4.LİSANSÜSTÜ EĞİTİM VE ÖĞRETMEN

Öğretmenlik, nesilleri sonraki yıllara hazırlayan, geliştiren, yetiştiren ve topluma yön verecek nesiller yetiştirerek yeni değerler kazandıran bir sanattır. Öğretmen topluma yeni değerler kazandırır, öğrencileri araştırmaya yönlendirir, disiplinler arası ilişki kurar ve tüm bu süreçlere rehberlik eder. Günümüz eğitim sisteminde yapılandırmacı yaklaşım hakimdir. Geleneksel eğitim sisteminde odak noktası olan öğretmen, yapılandırmacı eğitim sisteminde öğrenciyi aktif kılarak rehberlik eden bir role bürünmüştür (Türer, Balçın, Sevindik ve Er, 2013). Yükseköğretim Kanunu'na (1982-2007) göre Öğretmenlik mesleği kendine has ilke ve yöntemleriyle profesyonel statüde bir meslektir. Öğretmen eğitiminin de nitelikli ve sağlıklı bir lisans eğitimine dayandırılması ve daha sonrasında öğretmenlerin lisansüstü eğitim fırsatlarından yararlanmasına olanak sağlanmalıdır (Bozpolat, 2016:1115).

Yaşadığımız bilgi çağında bilim ve teknoloji hızla gelişmektedir. Bu hızlı değişime yakalayabilmek için araştıran, sorgulayan, eleştirel ve yaratıcı düşünen, bilgiyi üreten, analiz eden, sentezleyebilen bireylere ihtiyaç duyulmaktadır. Hızlı değişim sonucu var olan bilgiler geçerliliğini ve işlevini yitirmektedir. Bu nedenle bireyin kendisini sürekli geliştirmesi ve eğitim sürecinin içinde olması gerekir (Tavukçu ve diğ., 2013, akt. Bozpolat, 2016:1115). Bu değişim dünyasında eğitimin önemi daha fazla artmakta ve eğitim kurumlarının işlevlerinin değişmesine yol açmaktadır (Bozpolat, 2016). Gelişimin ve değişimin devam ettiği çağımızda eğitim kurumları toplumsal ihtiyaç ve beklentiler karşılığında yapılandırılmalı ve yenilenmelidir (Ünal ve İlter, 2010). Eğitim kurumlarının nitelik ve kalite artışının sağlanması için eğitim sisteminin en önemli ögesi olan öğretmenlerin nitelikli eğitime önem verilmelidir (Şişman, 2006). Yeniliklere açık eğitim sisteminin bilim üreten, nitelikli insan gücüne sahip olmak için bilimsel düşünme ve araştırma becerisi kazandıran bir anlayışta olması gerekir. Bu anlayışın gerçekleşmesi ancak bilimsel düşünebilen, yeniliklere açık, zihinsel tutum ve süreçleri bilen ve tüm bunları çocuklara aktarabilen öğretmenlerle mümkündür. Öncelikle öğretmen yetiştiren kurumların da bu anlayışı benimsemesi gerekir (Ataünal, 1994). Ülkedeki öğretmenlerin ve öğretmenlik mesleğinin yeterli güç ve niteliği bulunmadıkça, en iyi eğitim sistemi ve en yüksek eğitim hedefleri de bulunsa gelişim gerçekleşemez (Akyüz, 2010). Daha iyi

eğitimli ve daha nitelikli öğretmenlerin daha verimli çalışacakları ve gelecek nesilleri daha iyi yetiştirecekleri varsayımı lisansüstü eğitimin gereğini bir kere daha ortaya koymaktadır (Bozpolat, 2016:1115).

Öğretmen yetiştirme kurumları, öğretmen adaylarına özel alan bilgisi, genel kültür eğitimi ve mesleki formasyon alanlarında temel becerileri kazandırmaktadır (Alabaş ve diğ., 2012:90). Lisans eğitimini tamamlayarak göreve başlayan öğretmenlerin hizmet öncesi süreçte edindikleri bilgi, beceri ve tutumlar değişen teknoloji, artan bilgi nedeniyle bir süre sonra geride kalmaktadır. Bu nedenle eğitimin sürekliliği öğreten ve öğrenen için bilimsel bir işleyişle kendini güncellemeyi zorunlu kılmaktadır (Bayındır ve Kılıç, 2011).

Öğretmen yetiştirme süreci hizmet öncesi ve hizmet içi eğitimler yoluyla gerçekleşir. Eğitimin yaşam boyu devam etmesi ise hizmet öncesi eğitimin yetersiz kalmasına neden olmaktadır (Kara, 2008). Öğretmenlerin eksiklerinin giderilmesi, çağı yakalamaları ve yeni yaklaşımları öğrenmeleri için öğretmen eğitimi üzerinde durulmalıdır (Yapıcı ve Yapıcı, 2003). Öğretmen eğitiminde süreklilik ve yenilik olması gerekir (Ersoy, 2002). Öğretmenlik mesleğini icra eden öğretmenlerin değişime uyum sağlayıp yeni beceri ve nitelikleri edinebilmeleri için hizmet içi eğitim seminerleri veya lisansüstü eğitime başvurmaları gerekir (Kara, 2008).

MEB tarafından belirlenen Öğretmenlik Mesleği Genel Yeterlikleri, öğretmenlerin mesleğini etkili ve verimli bir biçimde yerine getirebilmesi için sahip olması gereken bilgi, beceri ve tutumları içerir. Genel yeterlikler içerisinde yer alan Kişisel ve Mesleki Değerler-Mesleki Gelişim yeterliliği alanında öğretmenlerden beklenen temel mesleki yeterlikler “mesleki yeterliklerini belirleyebilme, alanına ilişkin bireysel ve mesleki gelişimi sağlayabilme, mesleki gelişime yönelik uygulamalarda bilimsel araştırma yöntem ve tekniklerinden yararlanabilme” olarak belirtilmiştir. Çağdaş öğretmen tanımlamasında öğretmenlerin lisansüstü eğitim görmesi dile getirilmiş, bu doğrultuda teşvikler uygulanması istenmiştir (MEB, 2017).

Toplumun da öğretmenlerden beklentisi değişmektedir. İyi bir öğretmenin kaliteli bir eğitim almış olması dışında çağın gereklerini de karşılaması gerekir. Değişimin ana unsurlarından biri olan öğretmenliğin rolleri de günümüzde farklılaşmakta ve çoğalmaktadır (Güven, 2001). Öğretmen, kendini her zaman güncelleyen, bilgiyi çağdaş öğretim yöntem ve teknikleri kullanarak aktaran, öğrenciyi merkezde tutan bir eğitim

anlayışına sahip ve alternatif ölçme araçları kullanan, toplum ve öğrencinin problemlerini çözmek için yardımcı olan kişidir (Başer ve diğ., 2005).

Teknolojik yenileşme ve gelişmenin temeli ise lisansüstü eğitimle yetiştirilmektedir (Bozan, 2012:180). Günümüzde eğitim sisteminden bilgiye ulaşmayı bilen, elde ettiği bilgileri sorgulayan, yeni durumlara uyarlayabilen bireyler yetiştirmesi beklenmektedir. Bu nedenle öncelikle eğitim sistemi içerisinde bulunan yöneticiler ve öğretmenler çağdaş eğitimin getirdiği bu yenilikleri uygulayabilmelilerdir (Başer ve diğ., 2005:129). Çağımızda öğretmenlerden kendilerini sürekli yenilemeleri, çağdaş öğretim yöntemlerini kullanmaları, öğrenci merkezli eğitim vermeleri, alternatif ölçme araçları kullanmaları beklenmektedir. Öğretmen kendi sorunlarını çözdüğü gibi toplumun sorunlarını da çözebilmelidir. Bilişim çağı öğretmenleri yeni bilgi becerileri kazanmalı ve yeni rollerini benimseyerek değişen işlevlerini uygulamaya geçirmelidirler (Ersoy, 2002).

Lisans eğitiminin değeri, lisansüstü uzmanlık çalışmaları, toplumun öğretmenlik mesleğine bakışı ve öğretmenlik mesleğine yönelik tutum, öğretmenlik mesleğinin gerçek niteliğini belirlemede büyük öneme sahiptir. Öğretmenlik mesleğinin niteliği ile verilen eğitimin kalitesi arasında doğrudan bir ilişki bulunmaktadır (Torun Ateş ve diğ., 2023) Nitelikli bir eğitim nitelikli öğretmenler tarafından sağlanacağı için öğretmen, eğitim sisteminin en önemli ögesidir (Kavcar, 2002:1). Bu nedenle temel sorunumuz nitelikli öğretmenler elde etmek olmalıdır. Eğitimin toplumsal gelişime gerçek bir katkısının olması için öğretmenler ve öğretmenlik mesleği yeterli güç ve niteliğe ulaşmalıdır (Akyüz, 2010:442). Ülkelerin kalkınması için gereken yüksek nitelikli insan gücünün yetiştigi öğretim kademesi lisansüstü öğretimdir. Günümüzde bilginin hızlı artışı nedeniyle öğretmenlerin de daha nitelikli olması gerekir. Bu durum lisansüstü eğitimin öğretmenler için önemini artırmaktadır (Nayır, 2007:13).

2.5. MİLLİ EĞİTİM ŞURALARINDA LİSANSÜSTÜ EĞİTİM

Türk milli eğitiminin önemli paydaşları arasında yer alan Milli Eğitim Şûralarının temeli, Kurtuluş Savaşı'na kadar uzanmakta ve bu durum, eğitimin her dönemde ülkelerin gündeminde yer aldığını göstermektedir. Mustafa Kemal Atatürk, Kütahya-Eskişehir Savaşları'nın en buhranlı döneminde Maarif Kongresi'ni toplayarak eğitime verdiği önemi

ortaya koymuş ve bu kongrede eğitim politikalarını belirlemiştir (Gündoğdu, 2006). Maarif Kongresi'ni takiben, Milli Eğitim Şûralarının temellerini oluşturan Heyet-i İlmiye toplantıları gerçekleştirilmiş olup, bu toplantılar 1923-1924 ve 1925 yıllarında devam etmiştir. Millî Eğitim Şûraları, Türk eğitim sistemine yön veren önemli platformlar olup, eğitimle ilgili çeşitli görüşlerin tartışıldığı ve kritik kararların alındığı toplantılardır. (Merey ve Kaymakçı, 2018). Ancak, ilk toplantısını 1939 yılında yapan Milli Eğitim Şûraları, bugüne kadar toplam 20 kez toplanmış ve son toplantısını 1-3 Aralık 2021 tarihlerinde gerçekleştirerek Türk milli eğitimine yönelik birçok alanda kararlar almıştır. Bu kararlar Türk eğitim sistemine yönelik önemli yönlendirmelerde bulunulmuştur (MEB). Ancak, bu şûralarda alınan bazı kararlar uygulamaya geçirilmişken, bazı hayati öneriler ise gerektiği şekilde dikkate alınmamış veya uygulanmamıştır (Merey ve Kaymakçı, 2018).

Türkiye'de lisansüstü eğitim, 1940'lar ve 1950'lerde henüz çok yaygın değildi. Bu dönemde üniversitelerde, yükseköğretim daha çok teorik bilgi aktarımı üzerine odaklanmış ve akademik kariyerin başlangıç aşamaları olan lisans eğitimi ile sınırlı kalmıştır. Milli Eğitim Bakanlığı'nın şûralarında lisansüstü eğitimin gelişmesine dair doğrudan tartışmalar olmasa da, üniversitelerin kapasitesinin artırılması ve bilimsel araştırmalara yönelik teşviklerin sağlanması gerektiği yönünde genel bir görüş birliği bulunmaktaydı (Güven, 2010).

1960'lar, Türkiye'deki üniversite sisteminin kurumsal bir yapıya kavuşturulmaya başlandığı ve lisansüstü eğitimin temellerinin atıldığı önemli bir dönemi temsil etmektedir. Bu dönemde, 1962 yılı Milli Eğitim Şurası'nda üniversitelerin sadece öğretim faaliyetleriyle sınırlı kalmalarının yetersiz olduğu ve araştırma faaliyetlerinin artırılmasının gerektiği vurgulanmıştır. Akademik kariyerin bir sonraki aşaması olarak yüksek lisans ve doktora programlarının kurulmasına yönelik öneriler de gündeme gelmiş ve bu kararlar, Türkiye'nin bilimsel kapasitesini artırmaya yönelik uzun vadeli bir stratejinin parçası haline gelmiştir. Ancak, o yıllarda lisansüstü eğitim henüz yaygın bir şekilde uygulanmamış ve üniversite hocalarının bireysel çabalarıyla, daha çok ustalık eğitimi şeklinde sürdürülmüştür (Sağlam, 2007). 1962 yılında gerçekleşen Yedinci milli eğitim şurası, öğretmen yetiştirme komisyonu raporunda eğitimin niteliğinin artırılmasına yönelik tedbir alınması, bu doğrultuda eğitimin yapıtaşları olan öğretmenlerin işbaşında yetiştirilmesi ile ilgili programlara önem verilmesi, verimliliği artıran ilkelerin yürütülmesi ve teşvik edilmesi gerekliliği belirtilmiştir (Nayır, 2007:7). Bu bağlamda, Milli Eğitim Bakanlığı,

üniversitelerin yalnızca bilgi aktarma değil, aynı zamanda bilimsel araştırma ve üretim merkezi olmasının gerektiğini savunmuş ve lisansüstü eğitimin bu amaca hizmet etmesi gerektiğini belirtmiştir. Bununla birlikte, 7. Milli Eğitim Şurası'nda eğitim bilimleri alanında bir enstitü kurulması kararı alınmış (MEB, 1962), ancak bu enstitü hayata geçirilememiştir. Bunun yerine, 30 Mart 1964'te Türkiye'nin ilk Eğitim Fakültesi, Ankara Üniversitesi'ne bağlı olarak kurulmuştur. Eğitim bilimleri fakültesi, eğitim sorunlarını bilimsel düzeyde araştırmak ve Türk Milli Eğitim Politikası'na katkı sağlamak amacıyla kurulmuş ve aynı zamanda eğitim bilimleri alanında lisansüstü programların uygulandığı öncü kurumlardan biri olmuştur (Karakütük, 2002).

1970'lerde, Türkiye'de lisansüstü eğitim sisteminin daha profesyonel bir hale gelmesi için ABD modeline dayalı bir yapı önerilmiştir. 1970'lerin başında yapılan Milli Eğitim Bakanlığı şurasında, yüksek lisans ve doktora programlarının kurulması için gerekli altyapının sağlanması gerektiği ifade edilmiştir. Aynı dönemde, yükseköğretim reformu kapsamında, lisansüstü eğitimde öğrencilerin sadece ders almaları değil, aynı zamanda bilimsel araştırmalar yapmaları gerektiği tartışılmıştır (Bozan, 2012).

1981'de yapılan onuncu milli eğitim şurasında, öğretmenlerin ve üst düzey eğitim personeli yetiştirilmesi için öncelikle yüksek öğretim okullarının öğretmenleri olmak üzere iki yıllık yüksek öğrenim veren öğretmen okullarının öğretmenlerine yönelik düzenlenecek olan lisansüstü eğitim programları yoluyla yetiştirilmeleri ve bu programların bilim uzmanlığı düzeyinde olması ve doktora programına öncülük etmesi gerektiği ifade edilmektedir (MEB, 1981; Nayır, 2007).

1982 yılında toplanan on birinci Milli Eğitim Şurasında üniversitelerde eğitim fakülteleri ve bölümleri kurularak, öğretmenlere kendi alanlarında veya eğitimin çeşitli uzmanlık dallarında yüksek lisans ve doktora yapma imkânı sunulduğu ancak öğretmen yetiştiren kurumlarda nitelikli öğretim personeli yetiştirilmesine yönelik sistemli bir politika izlenmemiş ve planlı dönemlerde de beklenen başarı elde edilememiştir. Özellikle son yıllarda öğrenci sayısında büyük bir artış yaşanan eğitim enstitülerinde, nitelikli öğretmen temini önemli bir sorun haline geldiği belirtilmiştir. Şurada öğretmen yetiştiren fakülte, yüksekokul ve birimlerine öğrenci alımı, programların oluşturulması ve öğretim elemanı yetiştirilmesinde, özellikle geçiş dönemlerinde, üniversiteler ile Millî Eğitim Bakanlığı'nın yakın iş birliği yapması gerektiği teklif edilmiştir. (MEB, 1982)

On birinci şuraya göre Türk eğitim sisteminde, her basamaktaki öğretmenin yükseköğretim alması zorunludur. Bu öğretmenlerin eğitim süreçlerini yönlendirecek, denetleyecek ya da onlara kılavuzluk yapacak uzmanların da en az yüksek lisans düzeyinde eğitim görmesi gerektiği belirtilmiştir. Eğitim uzmanı olabilmek için, öğretmenlerin belirli uzmanlık alanlarında yüksek lisans eğitimi almaları gerekmektedir. Bu uzmanlık alanlarında, lisans düzeyinde eğitim gören bireylerin uzman yardımcısı olarak görevlendirilebilmesi mümkün kılınmıştır. Eğitim uzmanlarının lisans düzeyinde eğitim alacakları alanlar, eğitim bilimleri, eğitime temel olan bilimler ve uzmanlık yapacakları eğitim alanında yeterli sayıda ve nitelikte ders içermeli, bu derslerin içinde uygulamalı derslere özellikle yer verilmelidir. Yüksek lisans düzeyinde ise, eğitim uzmanı olabilmek için eğitimde ve seçilen uzmanlık alanında uzmanlaşmaya olanak tanıyacak, uygulamaya yönelik dersler alınmalı ve öğrencilerden bir tez çalışması yapmaları beklenmelidir. Bu süreç, eğitim uzmanlarının profesyonel gelişimlerini sağlamada ve eğitim sisteminin kalitesini artırmada önemli bir rol oynamaktadır. (MEB, 1982)

On ikinci Milli Eğitim Şurasında öğretmen yetiştiren yükseköğretim kurumlarına yeterli sayı ve nitelikte öğretim elemanı kazandırmak amacıyla kapsamlı bir proje geliştirilmesi gerektiği belirtilmiştir. Bu proje doğrultusunda, yurt içindeki yüksek lisans ve doktora programlarının düzenlenmesi, ayrıca yeterli sayıda doktora sonrası yurt dışı burs imkânlarının sağlanması önemlidir. Ayrıca, Yükseköğretim Kurulu tarafından yurt dışında eğitim alacak araştırma görevlileri için öğretmen yetiştiren kurumlara öncelik ve ağırlık verilmesi, bu kurumların öğretim elemanı ihtiyacının karşılanmasında kritik bir rol oynadığı ifade edilmiştir (MEB, 1988).

On dördüncü Milli Eğitim şurasında müfettişlerin, üniversitelerde ve Millî Eğitim Akademisi'nde teftiş ve rehberlik alanlarında lisansüstü eğitim almaları sağlanması kararı alınmıştır (MEB, 1993).

1996 yılında toplanan öğretmenlerin yüksek lisans ve doktora yönlendirilmeleri konusunda karar alınmıştır. Ayrıca şurada profesyoneller tarafından her okulda rehberlik hizmeti yapılacağı belirtilmiştir. Şuraya göre her okulda bir rehberlik servisi kurmak ve uzman bulundurmak zor olacağı için rehberlik ve araştırma merkezlerinin sayısı artırılıp bu merkezlere rehberlik alanında yüksek lisans eğitimi almış uzmanlar atanarak, öğretmenlere sürekli destek sağlanmalı; ayrıca özel ilgiye ihtiyaç duyan öğrencilere de rehberlik hizmeti verilmelidir (MEB, 1996).

On altıncı Milli Eğitim şurasında mesleki ve teknik eğitim öğretmenlerini nitelikli bir şekilde yetiştirebilmek ve öğretmen arz-talep dengesini sağlamak amacıyla, gerekli alanlarda öğretmenlik programları lisansüstü eğitime dahil edilmesi kararı alınmıştır. Alınan bir başka karar ise eğitim yönetimi ve kamu yönetimi alanlarında yüksek lisans eğitimi alan öğretmenlere okul yöneticiliğine atanmada sağlanan kolaylık, diğer yöneticilik alanlarında yüksek lisans yapanları da kapsamı gerektirir. Ayrıca, mesleki ve teknik eğitim okullarına yönetici atamalarında, eğitim yöneticiliği alanında lisans veya yüksek lisans eğitimi zorunlu hale getirilmiştir (MEB, 1999).

On yedinci şuraya göre tezsiz yüksek lisans programlarının neden olduğu sorunlar ve bu sorunların sonuçları detaylı bir şekilde incelenmeli ve gerekli düzenlemeler yapılmalıdır. Öğretmenlik, bir uzmanlık mesleği olarak, lisansüstü düzeyi kapsayacak şekilde yapılandırılmış bir eğitim programına entegre edilmelidir. Ayrıca Millî Eğitim Bakanlığı, ilköğretim düzeyinde okuma uzmanları istihdam etmeli ve bu uzmanlar, özellikle sınıf öğretmenliği mezunları arasından, uygulamalı ve teorik derslerden oluşan yüksek lisans programları aracılığıyla üniversiteler tarafından yetiştirilmelidir. Şurada öğretim kalitesini artırmak amacıyla, eğitim ortamının tüm paydaşları için sürekli eğitim olanakları genişletilmesi gerektiği belirtilmiştir (MEB, 2006).

On sekizinci Milli Eğitim şurası kararına göre Okul yöneticilerinin atamasında, lisansüstü eğitim alma şartı ön planda tutulmalı, mevcut yönetici ve öğretmenlerin kişisel gelişimleri için üniversiteler ile Millî Eğitim Bakanlığı arasında gerekli koordinasyon sağlanarak, uzaktan veya örgün eğitim yoluyla yüksek lisans ve doktora programlarına katılmaları teşvik edilmelidir. Bu süreçte verilecek izinler yasal düzenlemelerle güvence altına alınmalı, söz konusu öğretmenlerin maaşlarında belirli oranlarda artış sağlanmalı ve yüksek lisans diplomasına sahip olanlara uzman öğretmenlik, doktora diplomasına sahip olanlara ise başöğretmenlik unvanı verilmelidir (MEB, 2010).

2014 yılında yapılan on dokuzuncu Milli Eğitim Şurasında alınan bazı kararlar şöyledir; Millî Eğitim Bakanlığı'nın kurumsal ve bireysel ihtiyaçları doğrultusunda, öğretmenlerin kendi alanlarında ve/veya Eğitim Bilimleri alanında yüksek lisans ve doktora programlarına katılımı teşvik edilmelidir. Bu teşvik kapsamında, yüksek lisans ve doktora öğrenimlerini tamamlayan öğretmenlerin ek ders ücretlerinin artırılması sağlanmalıdır. Mesleki gelişim kapsamında, yükseköğretim kurumlarından alınan ders ve kredilerin, yüksek lisans programlarına devam etmek isteyen ve giriş koşullarını sağlayan

öğretmenler, maarif müfettişleri ve okul yöneticileri için kredilendirilmesi sağlanmalıdır. Uzaktan öğretim yöntemiyle modüler yüksek lisans programları oluşturularak, öğretmenlere, okul yöneticilerine ve maarif müfettişlerine bu programlar bir fırsat olarak sunulmalıdır. Lisansüstü programlarda, okul kademelerine özgü programlar açılmalıdır. Ayrıca, tezsiz yüksek lisans programları gibi uygulayıcılara yönelik eğitim doktorası programları da başlatılmalıdır. Lisansüstü eğitim gören yöneticilerin, aldıkları eğitimin karşılığı olarak lisansüstü eğitim tazminatının özlük haklarına yansıtılması sağlanmalıdır (MEB, 2014). Son yapılan Milli Eğitim şurasında ise öğretmenlerin ve diğer eğitim çalışanlarının lisansüstü eğitim almalarının desteklenmesi ve teşvik edilmesi gerekliliği ifade edilmiştir (MEB, 2021).

2.6. LİSANSÜSTÜ EĞİTİM GÖREN ÖĞRETMENLERE YÖNELİK KANUN VE YÖNETMELİKLER

Lisansüstü eğitim, öğretmenlerin mesleki gelişimi açısından büyük bir öneme sahiptir. Öğretmenlerin eğitimdeki yenilikleri takip edebilmesi, çağdaş öğretim yöntemlerini kullanabilmesi ve bilimsel araştırmalarla eğitim sistemine katkı sağlaması, ülke eğitim politikaları için kritik bir faktördür. Türkiye’de Milli Eğitim Bakanlığı (MEB), öğretmenlerin lisansüstü eğitim süreçlerini desteklemek amacıyla çeşitli politikalar ve uygulamalar geliştirmiştir. Bu politikalar, öğretmenlerin akademik kariyerlerini geliştirmeleri ve profesyonel becerilerini artırmaları için fırsatlar sunmaktadır.

İyi eğitilen nitelikli öğretmenlerin daha verimli çalışacakları ve gelecek nesilleri daha iyi yetiştirecekleri varsayımı lisansüstü eğitimin önemini artırmaktadır. Milli Eğitim Bakanlığı bilimsel verilere ulaşabilen, kitleye etkin bir şekilde hitap edebilen uzman öğretmenlere ihtiyaç duymaktadır (Alhas, 2006). Bu nedenle öğretmenlik mesleğinin sağlıklı bir sisteme dayandırılması, lisansüstü eğitim imkanlarından yararlandırılması ve uzman öğretmenlik anlayışına dönüştürülmesi gerekmektedir (Ünal ve İlter, 2010).

MEB 2010-2014 Stratejik Planında 8. Tema olarak belirlenen Kurumsal Kapasitenin Geliştirilmesi başlığında politika ve strateji olarak iyi eğitilmiş ve yüksek motivasyona sahip öğretmenlerin kaliteli eğitim için önemli bir unsur olduğu belirtilmekte ve üniversiteler ile iş birliği yapılarak öğretmenlerin alanlarında yüksek lisans derecesi

almasının teşvik edilmesi ifade edilmektedir (MEB, 2009:161-162). Lisansüstü eğitimde MEB ve YÖK arasında iş birliği önemli bir yer tutmaktadır. YÖK, üniversiteler arasındaki lisansüstü eğitim düzenlemelerini belirlerken, MEB de öğretmenlerin bu eğitim süreçlerine nasıl entegre olabileceklerini planlar. Ayrıca, öğretmenlerin lisansüstü eğitim süreçlerinde ihtiyaç duydukları akademik altyapıyı sağlayan üniversitelerle iş birliği de oldukça önemlidir. Bu iş birliği, öğretmenlerin eğitimi ve akademik gelişimleri ile ilgili politika üretmede, öğretmenlerin mesleki gelişimlerini güçlendirecek fırsatlar yaratılmasında etkilidir.

1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu'nda yer alan eğitim ömründen tayin hakkı 3 Ağustos 2013 tarihinde Resmi Gazete'de yayınlanan yönetmelikle yürürlükten kaldırılmıştır (Ulusoy ve Güçlü, 2020).

MEB Aday Öğretmenlik ve Kariyer Basamakları Yönetmeliği (MEB, 2022)'ne göre alanında ya da eğitim bilimleri alanında tezli yüksek lisans yapmış öğretmenler uzman öğretmen olabilmek için yapılan öğretmenlik kariyer basamaklarında yükselme sınavından muafır (Madde9). Aynı maddeye göre alanında veya eğitim bilimleri alanında doktora eğitimini tamamlamış olan öğretmenler ise başöğretmen olmak için yapılan öğretmenlik kariyer basamaklarında yükselme sınavından muafır (MEB, 2022)

657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'na göre memuriyetleri sırasında yüksek lisans (master) derecesi almış olanlar ile yüksek öğrenim kurumlarında en az bir yıl ilave eğitim alarak lisansüstü ihtisas sertifikası kazananlara bir kademe ilerlemesi ve meslekleriyle ilgili alanlarda doktora yapanlara ise bir derece yükselmesi uygulanır.

Öğretmenlerin izin yönergesinde yer alan "Lisansüstü eğitim yapan öğretmenlere iki yarım gün ya da bir tam gün izin verilir" maddesi, 05/04/2013 tarihinde kaldırılmıştır (Ulusoy ve Güçlü, 2020). Milli Eğitim Bakanlığı İzin Yönergesi kapsamında "lisansüstü eğitim yapan öğretmenlerin ders programları eğitim öğretimin aksatılmaması şartı ile lisansüstü eğitim yapmalarına imkan tanıyacak şekilde düzenlenir" maddesi yer alır. Bu durumda memurlardan lisansüstü öğrenime devam edenlere, görevlerini aksatmamak koşuluyla gerekli izinler verilir ve bu konuda kolaylık sağlanır. Öğretmenlerin ders programları ise, lisansüstü öğrenimlerine devam edebilmelerine imkân tanıyacak şekilde düzenlenir.

25.08.2021 tarihli ve 31579 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Kamu Görevlilerinin Geneline ve Hizmet Kollarına Yönelik Mali ve Sosyal Haklara İlişkin 2022-2023 6. Dönem Toplu Sözleşmesinin "Eğitim, Öğretim ve Bilim Hizmet Koluna İlişkin Toplu Sözleşme" bölümünün "Lisansüstü öğrenim gören öğretmenlere ilave ek ders ücreti" başlıklı 8. maddesinde; "Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı örgün ve yaygın eğitim kurumlarında görev yapan, yüksek lisans ve doktora yapmış öğretmenlere, fiilen girdikleri dersler için ödenecek ek ders ücretleri sırasıyla %7 ve %20 oranında artırımlı olarak ödenir." şeklinde düzenlemeye yer verilmiştir.

2.7. İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.7.1. Yurt İçinde Yapılan Araştırmalar

Çiftçi ve Akbaşı (2024) “Çalışan Lisansüstü Öğrencilerinin Karşılaştıkları Problemler” adlı çalışmalarında bir iş yerinde çalışan lisansüstü öğrencilerin okullarında veya iş yerlerinde yaşadıkları sorunları belirlemeyi amaçlamıştır. Araştırma sonucunda lisansüstü öğrencilerinin çalıştıkları işyerlerinde en sık karşılaştıkları sorunlar arasında izin alamama, iş yükünün artması, işe odaklanamama, mobbing ve eğitim aldıkları alanda yeterince değerlendirilmemek yer almaktadır. Öğrenim gördükleri okullarda karşılaştıkları zorluklar ise derse devam, danışmanların yetersiz rehberlik ve iletişimi, fiziki alan yetersizliği, ulaşım sorunları, ders saatlerinin esnek olmaması ve odaklanma güçlüğü olarak belirlenmiştir. Öğrenciler, motivasyon eksikliği, zaman yönetimi sorunları, ekonomik zorluklar, iş ve okulun farklı şehirlerde bulunması ve yeterli girişkenlik gösterememe gibi durumları ise kişisel kaynaklı sorunlar olarak değerlendirmektedirler.

Torun Ateş, Telli ve diğerlerinin (2023) “Lisansüstü Eğitim Yapan Öğretmenlerin Yaşadığı Sorunlar” adlı çalışması lisansüstü eğitim almış öğretmenlerin yaşadıkları sorunları tespit etmeyi amaçlamaktadır. Çalışma nitel araştırma desenlerinden fenomenoloji deseni kullanılarak yürütülmüştür. Araştırma sonucuna göre öğretmenlerin lisansüstü eğitim sürecinde karşılaştıkları en büyük zorluk, zaman sıkıntısı olmuştur. Bu sorunu, ulaşım zorlukları ve bilimsel alandaki diğer sıkıntılar takip etmiştir.

Dikici, Yasdıkcıoğlu, Gündeyerli ve Polatlı'nın (2023) “Okul Yöneticilerinin Lisansüstü Eğitimine Yönelik Görüşleri” başlıklı çalışmasının amacı müdür ve müdür

yardımcılarının yüksek lisans eğitimine dair görüşlerini belirlemektir. Çalışmada nitel araştırma desenlerinden fenomenoloji ve durum çalışması kullanılmıştır. Araştırma sonucunda okul yöneticilerinin, görev alanlarıyla ilgili daha fazla bilgi edinmek amacıyla çeşitli platformlardan eğitim almaya açık oldukları gözlemlenmiştir. Katılımcılar, yüksek lisans programlarının tüm yöneticiler için daha cazip ve erişilebilir hale getirilmesi gerektiğini vurgulamış; özellikle yönetim ve denetim alanlarındaki yüksek lisans programlarına kabulde, Millî Eğitim Bakanlığı'nın üniversitelerle daha kapsamlı ve kontenjan açısından yeterli protokoller imzalaması gerektiğini dile getirmişlerdir.

Gül ve Dikbaş'ın (2023) "Eğitimcilerin Lisansüstü Eğitim Almalarına İlişkin Öğretmen ve Yönetici Görüşleri" isimli çalışmasında öğretmen ve okul yöneticilerinin lisansüstü eğitim almaya ilişkin görüşlerini belirlemek amaçlanmıştır. Nitel araştırma desenlerinden fenomenoloji kullanılarak yürütülen çalışmanın sonucuna göre lisansüstü eğitimin, öğretmenlerin özgüvenlerinin gelişiminde, mesleki yeterliliklerinin artırılmasında, eğitim ortamlarının düzenlenmesinde, okulda eğitim faaliyetlerinin planlanmasında ve okul kültürü ile olumlu okul ikliminin oluşumunda önemli bir rol oynayacağı belirtilmiştir. Ayrıca, lisansüstü eğitim gören öğretmenlerin, öğretmenlik kariyer basamakları sınavından muaf tutulmasının, bu öğretmenlerin verdikleri emeğin karşılığı olarak görülmesi gerektiği ifade edilmiştir. Eğitimcilerin lisansüstü eğitim almaları için gerekli teşviklerin sağlanması gerektiği de bir öneri olarak sunulmuştur.

Polat, Polat ve diğerlerinin (2022) "Lisansüstü Öğrencilerin Lisansüstü Eğitime İlişkin Görüşleri" adlı çalışmasının amacı lisansüstü öğrencilerinin lisansüstü eğitime ilişkin görüşlerini incelemektir. Bu bağlamda, lisansüstü öğrencilerinin lisansüstü eğitim alma nedenleri, eğitimden beklentileri, eğitim sürecinde karşılaştıkları iletişim sorunları ve eğitimdeki değerlendirme süreçlerine dair görüşleri ele alınmıştır. Çalışmada nitel araştırma desenlerinden vaka çalışması kullanılmıştır. Araştırma sonucunda, lisansüstü öğrencilerinin büyük bir kısmının iletişim sorunları yaşadığı, ayrıca yüksek lisans öğrencilerinin doktora öğrencilerine göre daha fazla iletişim problemi ile karşılaştığı belirlenmiştir. Ayrıca, lisansüstü eğitimde öğrencilerin değerlendirme sürecinin üründen ziyade sürece odaklanması gerektiğini düşündükleri sonucuna varılmıştır.

Avcı ve Akdeniz'in (2021) "Lisansüstü Eğitimlerine Devam Eden Okul Öncesi ve Sınıf Öğretmenlerinin Lisansüstü Eğitime İlişkin Görüşleri, Yaşadıkları Sorunlar ve Çözüm Önerileri" adlı çalışmasının amacı lisansüstü eğitimlerine devam eden okul öncesi

ve sınıf öğretmenlerinin lisansüstü eğitimle ilgili görüşlerini, karşılaştıkları sorunları belirlemek ve bu sorunlara yönelik çözüm önerilerini ortaya koymaktır. Araştırmada nitel araştırma desenlerinden fenomenoloji kullanılmıştır. Araştırma sonucunda lisansüstü eğitim sürecinde öğretmenlerin en çok izin alma konusunda zorluklar yaşadıkları, görev yaptıkları ilden farklı illerde eğitim alırken sorunlar yaşadıkları ve okul dersleri ile lisansüstü derslerin çakışması nedeniyle sıkıntılar çektikleri belirlenmiştir. Bu sorunlara çözüm olarak ise öğretmenler, mevzuatta izin konularında düzenlemeler yapılması ve görev yaptıkları ilde lisansüstü eğitime devam etme imkanı sağlanması gibi önerilerde bulunmuşlardır.

Kılınç, Karahalilöz ve Bektaş (2020) “Lisansüstü Öğrenim Görmek: Öğretmen Deneyimleri Üzerinden Fenomenolojik Bir Çözümleme” başlıklı çalışmalarında lisansüstü eğitimini tamamlayan öğretmenlerin deneyimlerini incelemeyi amaçlayan fenomenolojik bir araştırma yürütmüşlerdir. Araştırma sonuçlarına göre, öğretmenler lisansüstü eğitimin avantajları arasında maddi katkıyı, dezavantajları arasında ise psikolojik yorgunluk ve yetersizliği ifade etmişlerdir. Katılımcılar, lisansüstü eğitim sürecinde karşılaştıkları sorunlarla ilgili olarak, ders seçiminde özgürlüklerinin olmadığını ve derslerin, öğretim üyelerinin lisansüstü öğrenciler tarafından objektif bir şekilde seçilmemesi nedeniyle etkili olmadığına dikkat çekmişlerdir.

Yazar (2020) “Opinions and Suggestions of Graduate Students about Postgraduate Education” isimli çalışmasında lisansüstü eğitime devam eden öğrencilerin, lisansüstü eğitimle ilgili görüş ve önerilerini belirlemek amaçlanmıştır. Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden fenomenoloji deseni kullanılmıştır. Çalışmanın sonucuna göre lisansüstü öğrencilerinin en sık karşılaştığı zorluk başka kurumda çalışma ve zaman olarak saptanmıştır. Öğrencilerin en sık belirttiği öneri ise uygulamaya yönelik dersler olmuştur.

Aktan (2020) “Öğretmenlerin Kariyer Gelişimi Açısından Lisansüstü Eğitimin Değerlendirilmesi” çalışmasında öğretmenlerin lisansüstü eğitim sürecinde karşılaştıkları sorunları ve önerileri belirlemeyi, ayrıca lisansüstü eğitime görüşlerini incelemeyi amaçlamıştır. Öğretmenlerin, derslerin farklı günlere denk gelmesi, yeterli zaman ayıramama, ulaşım sorunları, izin alma ve bilimsel kongrelere katılım gibi problemler yaşadıkları belirlenmiştir. Ayrıca, Milli Eğitim Bakanlığı yapısı içinde lisansüstü eğitimin, öğretmenlerin kariyer gelişimine ekonomik katkılar sağlamakta sınırlı kaldığı ve lisansüstü eğitimin yeterince değer görmediği tespit edilmiştir. Çözüm önerileri arasında,

öğretmenlerin kişisel gelişimlerini destekleyen bir dilin mevzuatta kullanılmasının gerektiği, bilimsel çalışmaların teşvik edilerek öğretmenlerin mesleki gelişimlerine katkı sağlanmasının önemine vurgu yapılmıştır. Katılımcı öğretmenler, tez hazırlık sürecinde aylıklı izin verilmesi, belirli sürelerle araştırma amacıyla yurt dışına gönderilmesi ve lisansüstü eğitim yapmış kişilere okul, ilçe ve il müdürlüklerinde görev tercihlerinde öncelik verilmesi gibi önerilerde bulunmuşlardır. Araştırma sonuçlarına göre, lisansüstü eğitimle ilgili mevzuatın öğretmenlerin mesleki gelişimlerine yönelik olarak güncellenmesi, öğretmenlerin lisansüstü eğitimi yaygınlaştırmaya yönelik teşvikler sağlanması ve öğretmenlerin mesleki yeterliliklerini geliştirmek amacıyla bir performans ve kariyer sistemi oluşturulması gerektiği önerilmiştir.

Ulusoy ve Güçlü (2020) “Sınıf Öğretmenlerinin Lisansüstü Eğitim Sürecinde Karşılaştıkları Sorunlar” adlı çalışmada sınıf öğretmenlerinin lisansüstü eğitim sürecinde karşılaştıkları sorunlara ilişkin görüşlerini belirlemeyi amaçlamaktadır. Araştırma sonuçlarına göre, sınıf öğretmenleri, okul yöneticileri ve Milli Eğitim Bakanlığı, lisansüstü eğitim sürecine yeterince destek vermemektedir. Ayrıca, Bakanlığın lisansüstü eğitim sürecindeki öğretmenlerle ilgili yasal düzenlemeleri yetersiz kalmaktadır. Elde edilen sonuçlara dayanarak, öğretmenlerin lisansüstü eğitim sürecinde karşılaştıkları sorunların çözülmesine yönelik önerilerde bulunulmuştur.

Dursun ve Yar Yıldırım’ın (2020) “Eğitim Programları ve Öğretim Alanındaki Lisansüstü Öğrencilerin Lisansüstü Öğrenim Sürecine İlişkin Görüşleri” adlı araştırmasında nitel araştırma desenlerinden durum çalışması kullanılmıştır. Araştırmanın amacı Eğitim Programları ve Öğretim alanında eğitim alan ve mezun olan öğrencilerin programa yönelik görüşlerini almaktır. Katılımcıların yaşadığı zorluklar arasında en sık görülen zaman yetersizliği ve programın beklentiyi karşılamaması olmuştur.

İlter’in (2020) “Lisansüstü Öğrenim Gören Öğretmenlerin Lisansüstü Eğitime Yönelik Tutumlarının Değerlendirilmesi” adlı çalışmada kadın öğretmenlerin, erkek meslektaşlarına kıyasla lisansüstü öğrenimlerini iş, çalışma ve sosyal yaşamlarıyla dengelemede daha fazla zorluk yaşadıkları gözlemlenmiştir. Ayrıca, doktora düzeyindeki öğretmenler, yüksek lisans düzeyindeki meslektaşlarına göre, lisans eğitiminde kazandıkları deneyimlerin mesleki gelişim ihtiyaçlarını karşılamada ya da uzmanlık yeterliliklerini güçlendirmede yeterli olmadığını düşünmekte ve bu nedenle profesyonel

tanınırlığı artırmak için lisansüstü yeterliliklerinin kazanılmasının gerektiğine daha fazla katılmaktadırlar.

Koç ve Özkoçak (2019) “Türkiye’de Lisansüstü Eğitime Dair Güncel Sorunlar” adlı çalışmasının amacı, Türkiye’de geçmişten günümüze uygulanan lisansüstü eğitim politikaları nedeniyle ortaya çıkan ve hâlâ devam eden sorunları değerlendirerek, mevcut durumu ve karşılaşılan güncel sorunları incelemek, ayrıca bu sorunlara yönelik çözüm önerileri sunmaktır. Araştırma sonucunda lisansüstü eğitimde karşılaşılan sorunları öğrenci ile danışman arasındaki iletişim problemi, beklenti ve destek noktasında uyumsuzluk, yetersiz kaynak erişimi, bursların adaletsiz dağılımı, mezuniyet sonrası istihdam yetersizliği ve bilim sınavlarının hakkaniyetli bir şekilde yapılmadığı gibi kaygılardan olarak belirtilmiştir.

Koşar, Er ve Kılınç’ın (2019) “Öğretmenlerin Lisansüstü Öğrenim Görme Nedenleri: Nitel Bir Araştırma” adlı çalışmasında öğretmenlerin eğitim yönetimi alanında lisansüstü görme nedenlerini belirlemek amaçlanmıştır. Durum çalışması deseni ile yürütülen çalışmanın sonucunda katılımcıların lisansüstü eğitime yenilik, kariyer ve sosyal olanaklar nedeniyle başvurduğu ve katılımcıların önemli bir bölümünün iş yükü yoğunluğu, bireysel sorumluluklar ve ekonomik özendiricilerin azlığı gibi nedenler ile programa devam edemedikleri ifade edilmiştir.

Çalışoğlu ve Yalvaç’ın (2019) “The Difficulties That the Teachers Who Continue Master of Science Education Experience” adlı nitel araştırma deseni kullanılarak yürütülen çalışmasının amacı lisansüstü eğitime devam eden öğretmenlerin karşılaştığı zorlukları belirlemektir. Araştırma sonucunda, katılımcıların üniversite ile okul arasındaki mesafe, eğitimin yorucu bir süreç olması, devam sorunu, eğitimi tamamlama konusunda verilen teşviklerin yetersizliği ve eğitimin tamamlanması durumunda verilen hakların yetersizliği gibi problemlerle karşılaştıkları belirlenmiştir.

Çepni, Kılınç ve Kılcan (2018) “Problems Experienced in Postgraduate Education and Solutions: A Qualitative Study on Graduate Students’ Views” başlıklı çalışmasının amacı lisansüstü öğrencilerinin eğitim sürecinde karşılaştıkları problemleri belirlemek ve çözüm önerilerini tespit etmektir. Çalışmada nitel araştırma desenlerinden fenomenoloji deseni kullanılmıştır. Araştırma sonuçları, öğrencilerin en sık danışmanlarla ilgili

problemler yaşadığını, bu problemlerin motivasyonlarını olumsuz etkilediğini ve çözüm olarak danışmanların daha duyarlı olmalarının gerektiğini ortaya koymuştur.

Toprak ve Taşgın 2017 yılında “Öğretmenlerin Lisansüstü Eğitim Yapmama Nedenlerinin İncelenmesi” adlı çalışmayı yürütmüşlerdir. Katılımcı öğretmenlerden lisansüstü eğitim yapmama nedenlerini en önemliden en önemsiz sıralanması istenmiştir. Çalışmaya göre öğretmenlerin lisansüstü eğitim yapmamasının en önemli nedenleri arasında programların yoğunluğu ve yıpratıcı olması, maddi yükler, okuldaki dersleri ayarlayamama, yapanlardan olumsuz dönütler, istenen programın olmaması, giriş koşullarını sağlayamama, nasıl yapılacağını bilmeme ve mesleki katkı sağlamayacağına dair duydukları kaygılar yer almaktadır.

Topal, Sağlam ve Akgün’ün (2017) “Lisansüstü Öğrencilerin ve Öğretim Elemanlarının Gözünde Lisansüstü Eğitimde Yaşanan Sorunlar ve Çözüm Önerileri” başlıklı çalışması fenomenolojik bir nitel araştırmadır. Çalışma sonuçlarına göre lisansüstü eğitime başlama nedenleri, mesleğe katkı sağlama, mevcut mesleğin olumsuz etkileri ve akademik gerekçeler gibi ortak temalarda toplanmıştır. Lisansüstü eğitimde karşılaşılan sorunlar ise program içeriği, uygulama sorunları, fiziki şartlar, ulaşım, öğrencilerin özel ve iş yaşamlarıyla ilgili zorluklar ve öğretim elemanlarıyla ilgili sıkıntılar gibi başlıklarda toplanmıştır. Öğrencilerin çözüm önerileri arasında, programın öğrencilerin seviyesine uygun hale getirilmesi ve derslerin işleniş ile ödev süreleri konusunda daha fazla esneklik sağlanması öne çıkmaktadır.

Yetkiner ve İnce’nin (2016) “Views of Students Regarding Problems Encountered in Postgraduate Education: A Phenomenological Research” adlı çalışmasında Eğitim Bilimleri Enstitüsü’nde lisansüstü eğitim gören bireylerin karşılaştıkları sorunların tespit edilmesi ve bu sorunlara yönelik çözüm önerilerinin geliştirilmesi amaçlanmıştır. Çalışma sonucuna göre öğrenciler, yabancı dil ve ALES sınavı ile ilgili zorluklar, çalıştıkları kurumlardan izin alamama, tez danışmanlarıyla iletişim güçlükleri ve tez yazma sürecinin yorucu olması gibi konularda sorun yaşadıklarını ifade etmişlerdir.

Aydemir ve Çam’ın (2015) yürüttüğü “Lisansüstü Öğrencilerinin Lisansüstü Eğitimi Almaya İlişkin Görüşleri” çalışmasının amacı lisansüstü eğitim öğrencilerinin bu yoğun ve uzun süreçte yer almayı neden tercih ettiklerinin sebeplerini belirlemektir. Nitel araştırma desenlerinden vaka çalışması kullanılan çalışmada öğrencilerin çoğunun

lisansüstü eğitimi, akademik kariyer yapma amacıyla tercih ettikleri ve alanlarında uzmanlaşmak, toplumda saygınlık kazanmak gibi beklentiler içinde oldukları saptanmıştır.

Balcı'nın 2014'te yürüttüğü "Coğrafya Öğretmenliği Yüksek Lisans Programı Öğrencilerinin Yüksek Lisanstan Beklentileri" adlı çalışmasında coğrafya öğretmenliği yüksek lisans programı öğrencilerinin yüksek lisanstan beklentileri araştırılmıştır. Çalışma sonucunda öğrencilerin yüksek lisanstan beklentilerinin en çok akademik kariyer ile ilgili olduğu görülmüştür. Yüksek lisans öğrencilerinin kişisel ve mesleki beklentileri, yüksek lisans yapmadan önceki beklentilerinden daha fazladır. Bunun yanında toplumsal ve akademik beklentileri ise azalmıştır.

Akbulut, Şahin ve Çepni'nin (2013) "Doktora Tez Sürecinde Karşılaşılan Problemlerin Belirlenmesi: Eğitim Fakültesi Örneği" isimli çalışmada doktora tez sürecinde, lisansüstü öğrencilerinin karşılaştıkları sorunları belirlemek ve bu sorunlara çözüm önerileri geliştirmek amaçlanmıştır. Çalışmada özel durum yöntemi kullanılmıştır. Bu çalışmada doktora öğrencilerinin karşılaştıkları en büyük zorluk doktora tez konusunu belirleme olarak belirtilmiştir.

Gömleksiz ve Yıldırım (2013) "Lisansüstü Eğitim Alan Öğrencilerin Lisansüstü Eğitime İlişkin Görüşleri" adlı çalışmalarında nitel araştırma desenlerinden durum çalışmasını kullanmışlardır. Çalışmanın amacı, lisansüstü eğitim gören öğrencilerin lisansüstü eğitime dair görüşlerini belirlemektir. Lisansüstü öğrencilerin eğitimden beklentileri incelendiğinde, en fazla kariyer yapma, çalışma alanlarında kendini geliştirme ve bilimsel araştırma yöntemlerini öğrenme konusunda beklentilerinin olduğu gözlemlenmiştir. Araştırma sonucunda lisansüstü öğrenciler, mali zorluklar, yetersiz danışman desteği ve uygulama eksiklikleri gibi sorunlarla karşılaştıklarını ifade etmişlerdir.

Özmen ve Aydın Güç (2013) "Doktora Eğitimi ile İlgili Yaşanan Zorluklar ve Baş Etme Stratejileri: Durum Çalışması" adlı çalışmasında doktora öğrencilerinin eğitim sürecinde karşılaştıkları zorlukları ve bu zorluklarla başa çıkma stratejilerini ortaya koymayı amaçlamıştır. Çalışma sonucunda doktora öğrencilerinin en çok danışmanları ile ilgili zorluk yaşadığı belirtilmiştir. Öğrencilerin yaşadığı diğer sorunlar arasında zaman, iş yükü, özel hayat, ulaşım ve veri tabanı kullanımı temaları yer almaktadır.

Arabacı ve Akıllı'nın (2013) "Lisansüstü Öğretimde Öğrenci Sorunları" adlı çalışmasında lisansüstü öğrenim gören öğrencilerin, bu eğitim sürecinde karşılaştıkları yönetsel, programa bağlı, danışmanla ilgili, ekonomik ve ailesel sorunları tespit etmek amaçlanmıştır. Lisansüstü öğrenim gören ve aynı zamanda bir işte çalışan katılımcıların birçoğu derse devam ve verimli ders çalışma konusunda olumsuzluklar yaşamaktadır. Katılımcıların genellikle ders programları ve çalışma saatleri çakışmaktadır. Danışmanlarıyla yaşadıkları en önemli sorun ise iletişim ve rehberlik yetersizliğidir. Lisansüstü öğrenimde karşılaşılan önemli sorunlardan biri de ders materyallerinin ve tez hazırlama sürecinin ekonomik açıdan masraflı olmasıdır.

Baş'ın 2013'te yaptığı "Öğretmenlerin Lisansüstü Eğitimden Beklentileri: Nitel Bir Araştırma (Niğde İli Örneği)" adlı araştırmasının amacı öğretmenlerin lisansüstü eğitimden beklentilerini incelemektir. Araştırma kapsamında yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılarak veri toplanmıştır. Araştırma sonucunda öğretmenlerin lisansüstü eğitimden beklentileri akademik, kişisel, mesleki yarar ve Milli Eğitim Politikaları olarak sınıflandırılmıştır. Öğretmenlerin kendilerini mesleki anlamda geliştirerek öğrendiklerini sınıflarına aktarabilmek için lisansüstü eğitim gördükleri belirtilmiştir.

Alabaş, Kamer ve Polat'ın (2012) "Öğretmenlerin Kariyer Gelişimlerinde Lisansüstü Eğitim: Tercih Sebepleri ve Süreçte Karşılaştıkları Sorunlar" adlı araştırmasının amacı eğitim bilimlerinde lisansüstü eğitimlerini tamamlayan öğretmenlerinin lisansüstü eğitim yapma kararı almalarında etkili olan faktörleri belirlemek, bu faktörleri farklı açılardan incelemek ve öğretmenlerin lisansüstü eğitim süreçlerinde karşılaştıkları sorunları tespit etmektir. Çalışma nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması kullanılarak yürütülmüştür. Katılımcıların lisansüstü eğitimi tercih etme nedenleri kişisel gelişim, mesleki kıdemde kolaylık sağlaması ve akademik personel olmak olarak belirtilmiştir. Aynı çalışmada katılımcıların lisansüstü eğitimde karşılaştıkları sorunlar ise yükseköğretimden kaynaklanan danışmanlık ile ilgili sorunlar ve görev yaptıkları okulun yöneticilerinin ders saatlerini düzensiz planlaması olarak belirtilmiştir.

Karaman ve Bakırcı'nın (2010) "Türkiye'de Lisansüstü Eğitim: Sorunlar ve Çözüm Önerileri" isimli çalışması lisansüstü eğitimin sorunlarını genel bir şekilde tespit etmeyi ve çözümüne dair katkı sağlayacak öneriler sunmayı amaçlamaktadır. Lisansüstü eğitim gören öğrencilerin yaşadığı sorunlar öğretim üyesine, mali konulara, kütüphane hizmetlerine,

yabancı dile, yönetsel alana, tez danışmanına, araç gerece ilişkin sorunlar şeklindedir. Lisansüstü eğitimdeki sorunların çözümü için kapsamlı araştırmalar yapılması önerilmiştir.

Nayır'ın (2007) "Ankara'da Eğitim Bilimleri Alanında Lisansüstü Öğrenim Görmekte Olan Öğretmen, Yönetici ve Müfettişlerin Sorunları" adlı yüksek lisans tezinin amacı Eğitim Bilimleri alanında lisansüstü eğitim gören öğretmen, yönetici ve müfettişlerin bu süreçte yaşadıkları problemleri belirlemektir. Araştırmada nicel araştırma deseni kullanılmıştır. Bu çalışmada ödev yoğunluğu, derslerin mesai saatlerinde verilmesi, danışmanlık hizmetlerinin yetersizliği, ders içerikleri ve işleniş şekli, değerlendirme sürecinin biçimi ve öğrenci-akademisyen ilişkilerinde yaşanan zorluklar gibi çeşitli sorunlar belirlenmiştir. Araştırma sonucuna göre bakanlık ve okul kaynaklı sorunlar ile kişisel, ekonomik ve sosyal faktörlerden kaynaklanan sorunlar arasında anlamlı bir fark bulunmamaktadır.

Güven ve Tunç'un (2007) "Lisansüstü Öğretim Öğrencilerinin Akademik Sorunları (Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Örneği)" adlı çalışmalarında, Ankara Üniversitesi'nde lisansüstü eğitim gören öğrencilerin akademik sorunlarını incelemiştir. Araştırma sonuçlarına göre, yüksek lisans ve doktora öğrencilerinin en fazla sorun yaşadıkları alan "bireysel kaynaklar ve fakülte olanakları" ile ilgilidir. Ayrıca, doktora öğrencileri, yüksek lisans öğrencilerine göre danışmanlık hizmetleri konusunda daha az sorun yaşamaktadırlar. Tüm lisansüstü öğrenciler, "fakülte'deki internet ve bilgisayar olanaklarının yetersizliğini en önemli sorun olarak görmektedirler.

Alhas (2006) "Lisansüstü Eğitim Yapmakta Olan Milli Eğitim Bakanlığı Öğretmenlerinin Lisansüstü Eğitime Bakış Açıları (Ankara İli Örneği)" adlı yüksek lisans tezinde öğretmenlerin lisansüstü eğitim sürecine ilişkin görüşlerini anket aracılığıyla incelemiştir. Bu çalışmanın sonucunda öğretmenlerin tamamı, lisansüstü eğitim programlarının becerilerini artırma ve kişisel gelişimlerini destekleme konularında yüksek seviyede katıldıklarını ifade etmişlerdir. Ayrıca, öğretmenler, derslerde edindikleri bilgileri mesleklerinde etkili bir şekilde kullandıklarını vurgulamışlardır. Öğretmenler, lisansüstü eğitim programlarının derslerinin lisans eğitiminin tekrarı olmadığını, güncel alan bilgisini yansıttığını ve mesleki gereksinimleri karşılayabilecek nitelikte olduğunu düşünmektedirler. Ayrıca, bu eğitimin bilim adamı yetiştirmeye temel olabilecek düzeyde olduğunu belirtmişlerdir. Alhas'ın çalışması, Türkiye'deki öğretmenlerin lisansüstü eğitim

programlarına genel olarak olumlu bir bakış açısına sahip olduğunu ve bu programların öğretmenlerin becerilerini artırma ve kişisel gelişimlerine katkı sağladığını göstermektedir.

Oluk ve Çolak (2005) tarafından yapılan “Milli Eğitim Bakanlığına Bağlı Okullarda Öğretmen Olarak Çalışan Lisansüstü Öğrencilerinin Karşılaştıkları Bazı Sorunlar” adlı çalışmada, öğretmenlerin lisansüstü eğitim almak için yasal izinlerini kullanamadıkları, Milli Eğitim Bakanlığı’nın lisansüstü eğitim için sağladığı ek derse katkının göreceli kaldığı belirtilmiş ve bu uygulamanın ek ders yerine tazminat olarak sunulması gerektiği önerilmiştir. Çalışmada öğretmenlerin her iki işi birlikte yürütmeye çalışmaları sonucunda iki tarafın da olumsuz etkilendiği saptanmıştır.

Başer, Narlı ve Günhan’ın (2005) “Öğretmenlerin Lisansüstü Eğitim Almalarında Yaşanan Sorunlar ve Çözüm Önerileri” adlı nicel araştırma yöntemi kullanılarak yürütülen çalışmada sorunları belirlemek için yönetici, lisansüstü eğitim gören ve görmeyen öğretmenler ve lisansüstü eğitim veren öğretim üyelerinin görüşleri alınmıştır. Çalışma sonucunda öğretmenlerin çalıştıkları kurumlarda en sık karşılaştığı sorun yöneticilerin kendilerine destek olmaması olarak belirtilmiştir. Zaman ve öğretim üyelerinin kötü yaklaşımı ise yükseköğretim kurumlarından kaynaklı yaşadıkları sorunlar arasındadır.

2.7.2. Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar

Wollast, Aelenei ve diğ. (2023) “Facing the Dropout Crisis Among PhD Candidates: the Role of Supervisor Support in Emotional Well-being and Intended Doctoral Persistence Among Men and Women” çalışmasında iki büyük üniversiteden tüm disiplinlerdeki erkek ve kadın doktora öğrencileri arasında, danışmanın desteğinin duygular ve doktora sürecini sürdürme niyeti üzerindeki rolünü incelemiştir. Sonuçlara göre tüm doktora öğrencilerinin duygusal iyilik halinin düşük olduğunu, ancak kadınların erkeklere kıyasla daha fazla kaygı, stres, moral bozukluğu, depresyon gibi olumsuz duygu ve özgüven, mutluluk, tatmin gibi olumlu duyguları daha az yaşadıklarını ortaya koymaktadır. Ayrıca, danışman desteğinin hem erkekler hem de kadınlar için duygusal iyilik hali ve doktora sürecini sürdürme niyetine olumlu bir etkisi olduğu bulunmuştur.

Potane ve Mariano (2022) “Benefits and Difficulties of Postgraduate Student-Researchers: A Qualitative Inquiry” isimli çalışmalarında lisansüstü öğrencilerinin araştırma yaparken karşılaştıkları faydalar ve zorlukları belirlemeyi amaçlamıştır. Öğrencilerin çoğu araştırma yapmanın onlara yeni bilgiler keşfetme ve sorunları çözme fırsatı sunduğunu belirtmiştir. Ayrıca öğrencilerin karşılaştığı zorluklar, araştırma sürecinde öğrenci-araştırmacıların daha fazla rehberliğe ve yardıma ihtiyaç duyduğudur. Araştırmanın bireyin iyi oluşu üzerinde olumlu ya da olumsuz etkiler yaratabileceği, bunun bireylerin bu deneyimi nasıl ele aldıklarına bağlı olduğu bulunmuştur.

Tumin, Fauziddin ve diğ. (2021) “Working Students in Higher Education: Challenges and Solutions” isimli çalışmalarında çalışan öğrencilerin deneyimlerini, özellikle yükseköğretim kurumlarında çalışırken karşılaştıkları zorluklarla başa çıkma süreçlerini incelemeyi amaçlamışlardır. Araştırmanın bulguları, katılımcıların çalışırken eğitim görme kavramını tam olarak kavradıklarını ve bunu hem finansal bir zorunluluk hem de kişisel gelişim fırsatı olarak değerlendirdiklerini ortaya koymaktadır. Katılımcılar, çalışan öğrencilerin karşılaştığı başlıca zorlukları, özellikle zaman yönetimi ve derslerine olan bağlılık konularında yaşadıkları güçlükleri ifade etmişlerdir. Ancak, bu zorluklara rağmen, katılımcılar çalışarak eğitim almayı, kendilerini geliştirme ve daha iyi iş fırsatları için gerekli becerileri kazanma motivasyonu olarak görmüşlerdir. Bu çalışma, çalışan öğrencilerin karşılaştıkları zorlukları aşabilmeleri adına bazı çıkarımlar ve öneriler sunmaktadır. Bu öneriler arasında etkili zaman yönetimi, güçlü bir bağlılık, disiplinli bir yaklaşım ve sorumluluk duygusunun geliştirilmesi yer almaktadır.

Rooij, Fokkens-Bruinsma ve Jansen’in (2021) “Factors That Influence PhD Candidates’ Success: the Importance of PhD Project Characteristics” başlıklı çalışması doktora öğrencilerinin başarılarını etkileyen faktörleri belirlemek amacıyla Hollanda’da yürütülmüştür. Nicel araştırma yöntemi kullanılan araştırma sonucuna göre doktora öğrencilerinin danışmanlarıyla ilişkisi, doktora öğrencisinin aidiyet duygusu ve yürüttüğü çalışmasının danışmanının alanıyla yakın olması doktora öğrencilerinin memnuniyet derecelerini artırmakta ve terk etme niyetlerini düşürmektedir. Ayrıca doktora öğrencisi ile danışman arasındaki uyum, hem kişisel olarak hem de akademik olarak iyi kurulan ilişki ve doktora öğrencisinin danışmanın alanına yakın bir konu üzerinde çalışması açısından önemli olduğu görülmüştür.

Shahsavari ve Kourepaz (2020) "Postgraduate Students' Difficulties in Writing Their Theses Literature Review" adlı çalışmada lisansüstü eğitim gören öğrencilerin tez yazarken literatür tarama bölümünde karşılaştıkları sorunları belirlemeyi amaçlamıştır. Çalışmada hem nitel hem nicel yöntemi içeren karma yöntem kullanılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre lisansüstü öğrencilerin literatürü sentezleme, eleştirme ve açıklama konularında zorluk yaşadığı görülmüştür. Ayrıca öğrencilerin literatür taramasını tamamlamak için yeterli bilgi ve zaman eksikliği yaşadığı, danışmanların öğrencilere yeterli bilgi vermediği gibi sorunlar da yer almıştır.

Yasmin, Saeed ve Ahmad'ın 2018 yılında Pakistan'da yürüttüğü "Challenges Faced by Postgraduate Students: A Case Study of a Private University in Pakistan" adlı çalışmada Araştırma üniversite öğrencilerinin eğitimlerini sürdürürken karşılaştıkları zorluklara odaklanmaktadır. Lisansüstü eğitim öğrencilerinin yaşadığı zorluklar dört temada sınıflandırılmıştır. İlk olarak Duygusal zorluklar teması altında belirtilen zorluklar; bilişsel beceriler, zamanında ödev ve sunum baskısı, sınavlardaki düşük notlar, rekabet-gruplaşma ve yalnızlık ile ihmal korkusu iken Durumsal zorluklar ise finansal, ailevi ve zaman yönetimi zorluklarıdır. Kurumsal zorluklar; sınavla ilgili sorunlar, kaynaklar, bilişim teknolojileri olanakları ve altyapı olarak belirtilmiştir. Akademik zorluklar ise öğretmenlerin rolü, zayıf iletişim becerileri ve müfredat olarak belirtilmiştir.

Sverdlik, Hall, McAlpine ve Hubbard'ın (2018) "The Phd Experience: A Review of the Factors Influencing Doctoral Students' Completion, Achievement and Well-being" adlı çalışmasının amacı doktora öğrencilerini etkileyen sorunları incelemektir. Araştırma kapsamında doktora eğitimi konusunda 163 makale incelenmiş ve analiz edilmiştir. Araştırma sonucunda üniversite faktörleri arasında danışmanla uyum ve kurumsal beklentiler yer alırken kişisel faktörler arasında finansal destek, yaşam düzenlemeleri ve bakmakla yükümlü oldukları kişi sayısı ile ilgili unsurlar ortaya çıkmıştır.

Matin ve Khan'ın (2017) "Common Problems Faced by Postgraduate Students During Their Thesis Works in Bangladesh" adlı çalışmada Bangladeş'te yürütülen lisansüstü eğitim öğrencilerinin tez çalışmaları boyunca yaşadığı sorunlar üzerine bir araştırma yürütülmüştür. Çalışmada genel olarak belirlenen sorunlar, öğrencilerin tez çalışmalarında bilgi, deneyim ve bağlılık eksiklikleri, zaman kısıtlamaları, aşırı iş yükü, mali kaynak yetersizliği ve danışmanlarla yetersiz ve düzensiz görüşmelerdir. Enstitüyle ilgili sorunlar ise, rehberlik ve kaynakların yetersizliği, araştırma biriminin olmaması, tez

yazımı için gerekli formatların mevcut olmaması ve enstitüden yeterli iş birliğinin sağlanmamasıdır.

Ezebilo (2012) “Challenges in Postgraduate Studies: Assessments by Doctoral Students in a Swedish University” adlı çalışması doktora öğrencilerinin karşılaştığı zorlukları ve zaman içinde nasıl başa çıktıklarını incelemeyi amaçlayan nitel bir araştırmadır. Araştırma sonuçlarına göre uluslararası öğrenciler, bilgi kaynaklarına erişim ve kültürel şok gibi sorunlarla karşılaşırken, yerli öğrenciler için yetersiz rehberlik ve mentorluk önemli bir zorluk olmuştur. Kadın öğrenciler, araştırmalarını bilimsel topluluğa sunma konusunda güven eksikliği ve doktora çalışmalarını tamamlayıp tamamlayamayacakları konusunda endişe yaşarken, erkek öğrenciler de benzer şekilde yetersiz rehberlikten şikayet etmiştir. Öğrencilerin başa çıkma stratejileri arasında meslektaşlarından yardım almak, danışmanlardan daha fazla destek istemek ve İsveç dilini öğrenmek yer almaktadır.

Pyh  t  , Toom, Stubb ve Lonka (2012) “Challenges of Becoming a Scholar: A Study of Doctoral Students’ Problems and Well-Being” başlıklı çalışmalarında doktora öğrencilerinin yaşadığı problemleri belirlemeyi amaçlamaktadır. Çalışma sonuçlarına göre doktora öğrencileri en fazla akademik uzmanlık kazanma ile ilgili sorunlar, danışmanla ilgili sorunlar ve kaynak sorunları yaşamaktadır.

Abiddin, Hassan ve İsmail’in (2011) “Improving the Development of Postgraduates’ Research and Supervision” isimli çalışmasının amacı lisansüstü öğrencilerinin araştırma ve danışmanlık süreçlerinde karşılaştıkları sorunları ortaya koymaktır. Araştırmaya göre öğrencilerin en sık şikayet ettiği konulardan biri, danışmanlarla iletişimin seyrek ya da düzensiz olmasıdır; danışmanlar genellikle idari ya da öğretim sorumluluklarıyla çok meşgullerdir veya fazla sayıda öğrenciyle ilgilenmek durumundadırlar.

Igun (2010) “Difficulties and Motivation of Postgraduate Students in Selected Nigerian Universities” adlı çalışmasının sonuçlarına göre Nijerya’daki üniversitelerdeki lisansüstü öğrencileri için programların uzunluk süresi, en sık bildirilen zorluklardan biridir. Ardından araştırma konuları ve materyalleri ile ilgili zorluklar gelmiştir. Öğrenciler, araştırma konusu seçmekte güçlük yaşamaktadır. Bu durum, bilgisayar ve

internet bilgisi eksikliklerinden ve Nijerya'daki çoğu kütüphanenin birbirine bağlı olmamasından kaynaklanmaktadır.

Chu, Hsieh ve Chang (2007) “A Study of Career Development, Learning Motivation, and Learning Satisfaction of Adult Learners in Unconventional Scheduling Graduate Programs” isimli çalışmasında yüksek lisans programlarındaki yetişkin öğrencilerin kariyer gelişimi, öğrenme motivasyonu ve öğrenme memnuniyeti arasındaki ilişkileri incelemeyi amaçlamıştır. Sonuçlar, bazı demografik faktörlerin, öğrencilerin öğrenme motivasyonlarını ve memnuniyetlerini etkileyen unsurlar olduğunu göstermektedir. Tüm öğrenme motivasyonları arasında, "mesleki ve kişisel gelişim" en yüksek ortalama puanı alırken, ikinci sırada "iş terfisi" ve üçüncü sırada ise "sosyal ilişkilerin genişletilmesi" yer almaktadır.

Alanyazın incelendiğinde lisansüstü eğitimin bilimsel çalışmalara farklı şekillerde konu olduğu görülmektedir. Hem yurt içi hem yurt dışında yapılan araştırmaların yöntemleri çeşitlilik içermektedir. Çalışmalarda nitel, nicel ve karma desenler kullanılmıştır. Yurt içi çalışmalar incelendiğinde genellikle aynı alanda lisansüstü eğitim gören öğretmenlerle (Arastaman, Uslu, Arslan ve Gülsoy Kerimoğlu, 2020; Balcı, 2014; Nayır, 2007) veya aynı branş öğretmenleri (Avcı ve Akdeniz, 2021; Akpolat, 2023; Kara, 2008; Ulusoy ve Güçlü, 2020) üzerine ele alındığı çalışmaların yoğunlukta olduğu dikkat çekmektedir. Ayrıca lisansüstü eğitim gören öğretmenlerin veya öğretmen adaylarının görüşlerine ilişkin araştırmaların yürütüldüğü görülmektedir. Yurt dışında yapılan çalışmalar ise lisansüstü eğitim öğrencilerinin sorunlarına odaklanmıştır. Ancak bu araştırmaların çoğu lisansüstü eğitim sürecindeki belli bir duruma indirgendiği söylenebilir. Yurt dışında yapılan çalışan öğrenciler veya yetişkin öğrenciler üzerine çalışmalar bulunsa da lisansüstü eğitim gören öğretmenler ile ilgili çalışmaya rastlanamamıştır.

3. YÖNTEM

Bu bölümde, araştırma modeli, veri toplama araçları ile verilerin analiz yöntemleri detaylı bir şekilde açıklanmıştır.

3.1. ARAŞTIRMANIN MODELİ

Bu çalışmada nitel araştırma yaklaşımı kullanılmıştır. Bu yaklaşım, bir konu ya da olguyu birey veya toplumun bakış açısından sistematik bir şekilde yorumlamayı ve çalışmanın sonuçlarından yeni kavramlar ve teoriler oluşturmayı amaçlamaktadır (Viswambharan ve Priya, 2016 aktaran Potane ve Mariano, 2022:6853). Başta sosyal bilimler olmak üzere birçok bilim dalında kullanılan (Tekindal ve Uğuz Arsu, 2020:153-154) nitel araştırmaların amacı, katılımcıların deneyimlerine ve görüşlerine odaklanarak onların algılarının ortaya konmasını sağlamaktır. Aynı zamanda toplanan verileri anlamlandırma ve bu verilerden yola çıkarak kuram oluşturmaktır (Creswell, 2020). Genellikle gözlemler ve derinlemesine görüşmeler yoluyla veri toplanır ve bu veriler kelimeler şeklinde ifade edilir. Bu tür araştırmalar, yerel gözlemleri tanımlamak ve yeni hipotezler ya da teoriler geliştirmek için de kullanılır (Johnson ve Christensen, 2014). Genellemelerden ziyade bilginin derinliği ve özgünlüğü daha önemlidir. Nitel araştırmalarda büyük örneklemeler yerine küçük çalışma gruplarından veriler elde edilir (Baltacı, 2019:369-383). Bu araştırmada nitel araştırma desenlerinden olgu bilim (fenomenoloji) kullanılmıştır.

Fenomenoloji, nitel araştırma desenlerinden biri olup, bir grubun ortak deneyimlerini anlamaya yönelik bir yöntemdir (Tekindal ve Uğuz Arsu, 2020:154). Fenomenolojinin felsefesi, deneyimin özüne odaklanır ve bu öz, genellikle deneyimlenen bir fenomen aracılığıyla anlaşılabilen anlamlar içerir (Merriam, 2013:24-25). Fenomenolojinin temel odağı, farkında olduğumuz ancak derinlemesine anlayışa sahip olmadığımız olgulardır. Bu olgular, günlük yaşantımızda çeşitli şekillerde karşımıza çıkabilir; olaylar, durumlar veya deneyimler olarak kendini gösterebilir. Ancak çoğu zaman bu olgulara dair tam bir anlam kavrayışımız yoktur. Fenomenoloji, bu tür olguları araştırmak için kullanılan bir yöntemdir ve bireylerin deneyimlerini, algılarını ve yükledikleri anlamları ortaya çıkarma amacını güder (Yıldırım ve Şimşek, 2021:66). Kısacası, fenomenolojik yaklaşım, bireylerin belirli bir olguya ilişkin deneyimlerini,

algılarını ve anlamlarını derinlemesine analiz ederek, bu olguların kavramsal ve tematik olarak tanımlanmasını sağlar (Onat Kocabıyık, 2016:63). Bu çalışma da, fenomenolojik bir araştırma olarak, Bitlis ilinde görev yapan ve lisansüstü eğitim gören öğretmenlerin deneyimlerini incelemeyi amaçlamaktadır.

Bu araştırmanın amacı öğretmen olarak görev yapan ve aynı zamanda lisansüstü eğitimini sürdüren öğretmenlerin, lisansüstü eğitim sürecinde karşılaştıkları sorunlar, lisansüstü eğitim hakkında görüşleri ve önerilerini incelemektir. Bu amaç doğrultusunda öncelikle alan yazın taranmış ve var olan araştırmalar incelenmiştir. Lisansüstü eğitim alan öğretmenlerle yapılacak görüşme için görüşme formu hazırlanmış ve bu form araştırmanın amacına ne kadar hizmet ettiğini saptamak üzere uzman görüşleri ve eleştirileri dikkate alınarak geliştirilmiştir.

3.2. ÇALIŞMA GRUBU

Araştırmanın çalışma grubunu 2023-2024 Eğitim-Öğretim yılında Bitlis ilinde öğretmenlik görevini yürütürken aynı zamanda farklı alanlarda lisansüstü eğitim gören öğretmenler oluşturmaktadır. Araştırmada ölçüt örnekleme ve kartopu örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Ölçüt örnekleme yöntemi, araştırmacının önceden belirlediği ölçütlere uyan durumların seçilmesiyle gerçekleştirilir (Baltacı, 2018). Bu yöntem, belirlenen ölçütleri karşılayan tüm örneklerin çalışılması veya gözden geçirilmesini esas alır. Ölçütler, araştırmacı tarafından özgün bir şekilde tanımlanabilir (Yıldırım ve Şimşek, 2021). Bu araştırmadaki ölçüt Bitlis ilinde öğretmen olarak görev yaparken aynı zamanda bir lisansüstü eğitim programına devam ediyor olmaları ve araştırmaya gönüllü olarak katılmalarıdır. Çalışma grubunda yer alan öğretmenlerin bir arada olmamasından dolayı katılımcıların artırılması için kartopu örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Kartopu örnekleme yönteminde araştırma sürecinde, başlangıçta belirlenen basit bir soru (örneğin, "Bu konuyla ilgili kimlerle görüşmemi önerirsiniz?") ile, araştırmacı doğru katılımcıları ve durumu belirlemeye başlar. Bu süreç, "kartopu" etkisiyle, her yeni kişi ve durumla genişler. Başlangıçta elde edilen bilgiler ve önerilen kişilerle araştırma, kendiliğinden daha fazla kaynağa ulaşarak derinleşir. Bu yöntem, araştırmanın kapsamını genişletmek ve daha zengin bilgi kaynaklarına ulaşmak için etkilidir (Yıldırım ve Şimşek, 2021; Patton, 2002). Araştırmanın çalışma grubunu 30 öğretmen oluşturmaktadır. Katılımcıların kişisel ve kimlik bilgileri, gizlilik ilkeleri doğrultusunda belirtilmemiştir. Bu bağlamda, katılımcılara

numaralar verilerek bir kodlama yapılmıştır. Katılımcıların isimleri yerine, her bir katılımcıya 1'den 30'a kadar numara atanmıştır. Aşağıdaki tabloda araştırmaya katılan öğretmenlerin; cinsiyet, mezun oldukları üniversite ve lisansüstü eğitimlerine yönelik bilgiler gibi çeşitli demografik değişkenler hakkında bilgiler yer almaktadır.

Tablo 1: Çalışma Grubuna İlişkin Bilgiler

Katılımcı Özellikleri	f
Cinsiyet	
Erkek	17
Kadın	13
Lisansüstü Eğitime Kayıtlı Olduğu Üniversite	
Eren Üniversitesi	17
Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi	2
Atatürk Üniversitesi	2
Binali Yıldırım Üniversitesi	1
Uludağ Üniversitesi	1
Dicle Üniversitesi	1
Muş Alpaslan Üniversitesi	1
Mersin Üniversitesi	1
Trakya Üniversitesi	1
Celal Bayar Üniversitesi	1
Gazi Üniversitesi	1
İnönü Üniversitesi	1
Lisansüstü Eğitim Programı	
Yüksek Lisans	28
Doktora	2
Lisansüstü Eğitim Aşaması	
Tez	16
Ders	14
Mezun Olunan Lisans Bölümü	
Sınıf Öğretmenliği	6
Türkçe Öğretmenliği	4
Fen Bilimleri Öğretmenliği	4
İlahiyat	4
Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretmenliği	2
Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik	2
Biyoloji Öğretmenliği	2
Tarih	1
Arapça	1
Matematik	1
İlköğretim Matematik Öğretmenliği	1
Beden Eğitimi Öğretmenliği	1
Okul Öncesi Öğretmenliği	1

Lisansüstü Eğitime Kayıtlı Olduğu Program	
Türk Dili ve Edebiyatı	7
İlahiyat-Temel İslami Bilimler	6
Temel Eğitim-Sınıf Eğitimi	3
Biyoloji	2
Biyoloji Eğitimi	2
Eğitim Bilimleri	2
Eğitim Programları ve Öğretim	2
Tarih	1
Arap Dili ve Edebiyatı	1
Uygulamalı Matematik	1
Biyoloji	1
Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik	1
Beden Eğitimi ve Spor Yönetimi	1

Tablo 1’de görüldüğü üzere araştırmanın çalışma grubu Bitlis ilinde görev yapan ve bir lisansüstü eğitime kayıtlı olan 30 öğretmenden oluşmaktadır. Bunların 17’si erkek, 13’ü kadındır. Çalışma grubunda 28 kişi yüksek lisans 2 kişi de doktora eğitimi görmektedir. Doktora eğitimi gören katılımcıların biri ders aşamasında iken diğeri tez aşamasındadır. Yüksek lisans eğitimi gören katılımcıların ise 13’ü ders aşamasında ve 15’i tez aşamasındadır. Katılımcılar 12 farklı üniversitede lisansüstü eğitim gören öğretmenlerden oluşmaktadır. Katılımcıların 12 tanesi kendi alanında bir lisansüstü eğitim programına kayıtlıyken 18 tanesi alanına yakın veya farklı alanlarda lisansüstü eğitim programlarına kayıtlıdır.

3.3.VERİ TOPLAMA ARACI

Araştırma kapsamında, veri toplama amacıyla yarı yapılandırılmış bir görüşme formu oluşturulmuştur. Nitel araştırmalarda veri toplama tekniklerinin başında gelen (Başol, 2012:90) görüşme tekniği, belirli bir amaca uygun olarak bilgi almak için iki veya daha fazla kişiyle yapılan ikili bir konuşmadır. Yarı yapılandırılmış görüşmede önceden açık uçlu sorular hazırlanır. Katılımcıya açıklayıcı sorular sorularak görüşleri alınır (Başol, 2012:91). Yarı yapılandırılmış görüşme tekniğinde, araştırmacı görüşme sorularını önceden hazırlar, ancak görüşme esnasında katılımcılara belli bir esneklik tanır ve soruların yeniden şekillendirilmesine veya tartışılmasına imkan verir. Bu tür bir görüşme, katılımcılara da araştırma sürecine dair bir ölçüde kontrol sağlar (Ekiz, 2009:63). Yarı yapılandırılmış görüşme tekniğinin araştırmacıya sağladığı en büyük kolaylık, görüşmenin

önceden hazırlanmış bir görüşme formuna dayalı olarak yapılmasıdır; bu da daha sistematik ve karşılaştırılabilir bilgi sağlar (Bogdan ve Biklen, 1998). Bu formun hazırlanma sürecinde öncelikle detaylı bir alanyazın taraması yapılmış ve konuya ilişkin kuramsal çerçeve belirlenmiştir. Daha sonra danışman öğretim üyesi ile soru havuzu oluşturulmuştur. Birinci aşamada oluşturulan taslak görüşme formu, Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesinde Eğitim Bilimleri ve diğer alanlarda görev yapan 7 akademisyene uzman görüşüne sunulmuştur. Uzmanlardan gelen düzeltme ve öneriler ışığında taslak görüşme formuna son şekli verilmiştir. Bu şekilde uzmanların katkılarıyla formun nihai haline getirilmesi sağlanmıştır.

Görüşme formu iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde öğretmenlerin demografik bilgileri hakkında sorular yer alırken ikinci bölümde ise lisansüstü eğitim yapmakta olan öğretmenlerin görüşleri, karşılaştıkları sorunlar ve önerilerine ilişkin sorular yer almaktadır. Görüşme formunda yer alan sorular şunlardır;

- 1- Size göre öğretmenlerin lisansüstü eğitim almaları mesleki çalışmalarına ne tür katkı sağlamaktadır? Açıklayınız.
- 2- Lisansüstü eğitiminizi tamamladıktan sonra kariyerinize ne şekilde devam etmeyi düşünüyorsunuz? Açıklayınız.
- 3- Lisansüstü eğitim sürecinde çeşitli nedenlerden kaynaklı karşılaştığınız sorunlar nelerdir? Açıklayınız.
- 4- Öğretmenlik mesleğinizi sürdürürken aynı zamanda lisansüstü eğitim görüyor olmanızın olumlu ve olumsuz yanları nelerdir? Açıklayınız.
- 5- Size göre lisansüstü eğitimde program terklerinin nedenleri nelerdir?
- 6- Öğretmenlerin lisansüstü eğitiminin daha nitelikli hale gelmesi için önerileriniz nelerdir?

3.3.1. Verilerin Toplanması

Veri toplamak için geliştirilen görüşme formunun uygulaması için Dicle Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurul Onayı (EK-2) 30.01.2023 tarihinde alınmıştır. Daha sonra 06.10.2023 tarihinde Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü aracılığıyla Bitlis İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nden araştırma izni (EK-3) için izin

alınmıştır. 01.11.2023-31.12.2023 tarihleri arasında katılımcı olan öğretmenlerin Bitlis Merkez, Güroymak ve Tatvan ilçelerinde okullarına gidilerek veri toplama aracı uygulanmıştır. Görüşmeler öğretmenlerin kendi okullarında ve okul yöneticilerinin uygun gördüğü sessiz ortamlarda gerçekleştirilmiştir. Araştırmaya gönüllü katılan öğretmenlere görüşme öncesinde görüşmenin amacı, ne kadar süreceği, nasıl yapılacağı ve görüşme soruları hakkında bilgilendirme yapılmıştır. Katılan tüm öğretmenlerin araştırmaya anlayışla yaklaştıkları ve hoşgörü temelli görüşmeler yapıldığı gözlenmiştir. Öncelikle öğretmenlere gönüllü katılım formu dağıtılmış ve formu imzalayan öğretmenlerle görüşme formu uygulanmıştır. Görüşmeler öğretmenlerle yüz yüze yapılmış ve biri hariç bütün görüşmecilerden izinleri doğrultusunda ses kaydı alınmıştır. Ses kaydı alınamayan bir katılımcının görüşleri yapılan görüşmeden sonra yazılı olarak alınmıştır. Görüşmeler 10-25 dakika uzunluğunda sürmüştür. Zaman sınırlamasından dolayı üç öğretmenle grup halinde görüşme yapılırken 27 öğretmenle ise birebir görüşme yapılmıştır.

Görüşmeler boyunca her katılımcıya altı soru yöneltilmiştir. Elde edilen verilerin başka hiçbir amaçla kullanılmayacağı katılımcılara belirtilerek soruların doğru bir şekilde yanıtlanması için isimlerini belirtmemeleri ve görüşlerini istedikleri şekilde ifade etmeleri sağlanmıştır. Görüşme yapılan tüm katılımcılara sorular aynı sıra ile sorulmuş ve cevaplarda sınırlama yapılmamıştır. Görüşme sorularına verilen yanıtlar arasından en uzun yanıtlar lisansüstü eğitim sürecinde karşılaştıkları sorunlar ile ilgili görüşlerinin sorulduğu üçüncü soruda gelmiştir. En kısa yanıtlar ise öğretmenlerin lisansüstü eğitimde program terklerinin nedenlerini soran beşinci sorudan alınmıştır.

3.4.VERİLERİN ANALİZİ

Araştırmada, verilerin çözümlemesinde nitel veri analiz tekniklerinden içerik analizi kullanılmıştır. İçerik analizi, verilerin derinlemesine incelenmesine ve belirgin olmayan tema ve boyutların ortaya konmasına imkân tanır. Bu analizde asıl hedef, toplanan verileri açıklayabilecek kavramlar ve ilişkiler ortaya çıkarmaktır. Fenomenolojik çalışmalarda veri analizi, deneyimleri ve anlamları ortaya çıkarmaya yöneliktir. Bu doğrultuda gerçekleşen içerik analizinde verinin kavramsallaştırılması ve fenomeni

tanımlayan temaların ortaya çıkarılması amaçlanır. Betimsel bir anlatım kullanılarak ve doğrudan alıntılar yapılarak sonuçlar sunulur (Yıldırım ve Şimşek, 2021: 68).

Bu araştırmada öncelikle araştırmacı tarafından hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formuna göre katılımcılarla görüşmeler yapılmış ve ses kayıtları alınmıştır. Yapılan görüşmelerde alınan ses kayıtları ilgili programlarla yazıya dönüştürülmüştür. Ardından katılımcıların ifadeleri içerik analiziyle çözümlenmiştir. Bu bağlamda verileri açıklayan temalar ve alt temalar belirlenmiş ve tablolarda sunulmuştur. Verilerin analizinde katılımcı isimleri yerine (K1, K2, K3,...) şeklinde kodlamalar kullanılmıştır. Katılımcıların ifadelerinden doğrudan alıntılar yapılarak bazı örnek ifadeler aktarılmıştır.

3.5. GEÇERLİK VE GÜVENİRLİK

Nitel araştırmalarda geçerlik ve güvenilirliği belirlemek için farklı ölçme yöntemleri bulunsa da nitel araştırmalar için kesin bir geçerlik güvenilirlik hesaplaması yapmak mümkün değildir (Baltacı, 2019:380). Nitel araştırmalarda da doğru bilgiye ulaşma konusunda önlemler alınması ve verilerin açık ve ayrıntılı olarak başka bir araştırmacının değerlendirmesine imkan verecek şekilde tanımlanması gerekir (Yıldırım ve Şimşek 2021:282-285).

Geçerlik, bir araştırmanın gerçekten ölçmek istediği kavram veya konu ile ne kadar ilgili olduğunu ifade eder (Batdı ve Oral, 2020:130). Nitel araştırmalarda geçerlilik, iç ve dış geçerlilik olarak iki farklı açıdan ele alınır. İç geçerlik, araştırma bulgularının, araştırma kapsamı dışındaki değişkenlerin etkisinden arındırılmış olup, gerçeği doğru bir şekilde yansıtır yansıtmadığını belirlemek için kullanılan bir terimdir (Batdı ve Oral, 2020:131). Dış geçerlilik ise, elde edilen bulguların benzer gruplara veya farklı ortamlara ne derece uygulanabilir olduğunu gösterir ve araştırma sonuçlarının genellenebilirliği ya da evrenselliği olarak da tanımlanabilir (Baltacı, 2019). Bu araştırmada iç ve dış geçerliği sağlamak için;

- Araştırma konusu hakkında detaylı ve yoğun çalışmalar yapılmıştır.
- Araştırmacı, katılımcılara kendi lisansüstü eğitim sürecinden bahsederek katılımcıların kendilerini daha rahat ifade etmelerini sağlamıştır.

- Araştırmanın iç geçerliğini sağlamak amacıyla elde edilen bulgular, yorum yapılmadan doğrudan alıntı şeklinde aktarılmıştır.
- Araştırmacı tarafından kodlar verilerek katılımcıların gizliliği sağlanmıştır.
- Çalışma sürecinde kişisel yargılardan arınmak için paranteze alma tekniği kullanılmıştır.
- Görüşmeler katılımcıların rahat hissedeceği şekilde kendi okullarında gerçekleştirilmiştir.
- Veri toplama aracının geçerliliğini sağlamak amacıyla, bu alanda uzman olan 7 akademisyen tarafından incelenmiştir.

Güvenirlik bir araştırma yönteminin, farklı değerlendirme periyotları boyunca tutarlı bir şekilde aynı sonuçları elde etme yeteneğini ifade eder (Batdı ve Oral, 2020:136). Bu araştırmada güvenilirliği sağlamak için;

- Araştırma soruları katılımcılara açık bir şekilde belirtilmiştir.
- Araştırmadan elde edilen verilerden doğrudan alıntılara yer verilerek ayrıntılı betimleme yapılmıştır.
- Görüşme sırasında alınan ses kayıtları ilgili programlar kullanılarak yazıya dökülmüştür.
- Verilerin kodlanmasında birden fazla araştırmacı yer almış ve kodlama sonuçları karşılaştırılmıştır.
- Öğretmenlerin görüşme sorularına verdikleri cevaplar biri araştırmacının kendisi, diğeri de bu konuda eğitilen biri olmak üzere iki kişi tarafından ayrı ayrı kodlanmıştır. Verilerin analizinde, Miles ve Huberman (1994) tarafından önerilen güvenilirlik formülü kullanılarak güvenilirlik hesaplaması yapılmıştır. Güvenirlik hesaplama formülü: $\text{Güvenirlik} = \frac{\text{Görüş Birliği}}{(\text{Görüş Birliği} + \text{Görüş Ayrılığı})}$ şeklindedir. Yapılan hesaplama sonucunda;

1.Soru: %91; 2. Soru: %100; 3. Soru: %96; 4.soru: %92; 5. Soru: %90 6. Soru: %92 güvenilir bulunmuştur.

Altı sorunun ortalaması ise %93 olarak hesaplanmıştır. Bu durumda çalışma sonuçların güvenilir olduğu söylenebilir.

4. BULGULAR

Bu bölümde lisansüstü eğitim yapmakta olan öğretmenlerin görüşleri, karşılaştıkları sorunlar ve önerileri hakkındaki görüşme sorularına verdikleri yanıtlar tablolştırılmış ve yorumlanmıştır.

4.1. ÖĞRETMENLERİN LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ALMALARININ MESLEKİ ÇALIŞMALARINA SAĞLADIĞI KATKI İLE İLGİLİ BULGULAR

“Size göre öğretmenlerin lisansüstü eğitim almaları mesleki çalışmalarına ne tür katkı sağlamaktadır?” sorusuna ilişkin katılımcıların verdikleri cevaplar Tablo 2’de gösterilmiştir.

Tablo 2: Öğretmenlerin Lisansüstü Eğitim Almalarının Mesleki Çalışmalarına Sağladığı Katkı

Alt Tema	Katılımcılar
Mesleki yenilenme	K1,K3,K4,K7,K9,K10,K15,K23,K24,K25,K30
Alanda uzmanlaşma	K1,K3,K4,K5,K15,K17,K18,K22,K26
Akademik dile hakim olma	K2,K10,K12,K19,K23,K30
Farklı bakış açısı kazanma	K2,K11,K22,K27,K28,K30
Alanındaki güncel çalışmaları takip etme	K1,K2,K20,K25,K29
Bilimsel araştırma yapabilme becerisi	K8,K10,K19,K29,K30
Özgüven	K4,K8,K12,K14,K30
Alternatif yöntem ve teknikleri öğrenme	K1,K13,K17,K27
Bilimsel yayın okuma	K2,K4,K6
Öğrencilere karşı bakış açısının değişmesi	K7,K16
Üretkenlik	K2,K11
Öğrenilenleri sahaya aktarabilme	K7,K23
Teknoloji kullanımı	K12

Öğretmenlerin lisansüstü eğitim almalarının mesleki çalışmalarına sağladığı katkı ile ilgili görüşlerinin yer aldığı tabloya bakıldığında 13 alt tema yer almaktadır. Bulgular

genel olarak incelendiğinde, öğretmenlerin lisansüstü eğitim almalarının mesleki çalışmalarına en fazla katkıyı “mesleki yenilenme” şeklinde sağladığı görülmektedir. Öğretmenlerin en fazla katkı sağladığını ifade ettikleri ikinci alan ise “alanda uzmanlaşma (9)” olmuştur. Bunu “akademik dile hakim olma (6)”, “farklı bakış açısı kazanma (6)” ve “alandaki güncel çalışmaları takip etme (5)”, “bilimsel araştırma yapabilme becerisi (5)”, “özgüven (5)” alt temaları takip etmektedir.

Görüşmeye katılan öğretmenlerin çoğu lisansüstü eğitimin “mesleki yenilenme” anlamında katkı sağladığı ve kendilerini geliştirdiklerini ifade etmişlerdir. Özellikle ilkokul ve ortaokulda görev yapan öğretmenler alanlarında daha alt düzeyde ders verdikleri için alan bilgisi bakımından köreldiklerini, lisansüstü eğitim sayesinde kendi alanlarına ait uzmanlaşma sağladıklarını vurgulamışlardır. “Mesleki yenilenme” alt temasında yer alan kodları oluşturan katılımcı görüşlerinden alıntılar şöyledir:

“İllaki hem teorik bilgilerimiz hem de lisansta almış olduğumuz eğitimlerimiz unutulmaya yüz tutuyor. Maalesef pratiğe dönmek zorunda kalıyoruz. Bu durumda lisansüstü eğitim aldığımız takdirde almış olduğumuz eğitim hem mesleki bilgilerimizi tazelememizi hem de mesleki noktada çok daha güncel bilgilere, çok daha akademik bilgilere ulaşabilmemizi sağlıyor.” (K23)

“Öğrenci nasıl öğreniyorsa, bu süreçte öğretmenin de öğrenmesi gerekiyor.” (K24)

“Ben mesleğe başlayalı 8 yıl oldu. Bazı bilgilerimizin üstü tozlanmış olabilir. Mezun olur olmaz değil de bir süre geçtikten sonra yüksek lisansa başlanırsa o bilgiler tazelenmiş oluyor.” (K7)

Lisansüstü eğitimin öğretmenlere sağladığı katkıya yönelik en fazla görüş bildirilen diğer bir alt tema “alanda uzmanlaşma” olmuştur. Katılımcıların birçoğu öğretmenlerin kendi alanlarında veya Eğitim Bilimleri alanında yapılan lisansüstü eğitimlerin katkısının fazla olacağını belirtmişlerdir. Bu bağlamda örnek katılımcı ifadeleri aşağıdaki gibidir:

“Alanda ne tarz çalışmalar var bunu bilir. Şu an müfredat değişiyor. Bu müfredatın neye göre değiştiğini bilir. Bir şeyi ne kadar iyi bilersen o kadar iyi anlattırın ya tam olarak bu. Daha fazla hakim olmak daha hakim bir şekilde aktarmak.” (K1)

“Mesela bakanlık yazı gönderiyor, program çalışmalarına destek istiyor, öğretmenlerden fikir de alıyor. Ama bunun bir perde arkası var, neye göre hazırlanır, çocuğa göre nasıl planlanır, bununla ilgili gerçekten bilgi sahibi de oluyoruz.” (K5)

“Alanımızı KPSS’den sonra bitirmiş sayıyoruz. Aslında biz çok yüksek bir alan eğitimi alıyoruz ama ders verdiğimiz öğrenci düzeyi daha düşük. Eğer yüksek lisans yapmasaydım ben alanımda çok geri kalacağımı düşünüyorum.” (K3)

Altı katılımcı lisansüstü eğitim sayesinde öğretmenlerin “akademik dile daha fazla hakim” olacaklarını belirtmiştir. Akademik dile hakim olmanın kişinin konuşmasını da etkileyeceğini dolayısıyla öğretmenlerin ders anlatırken daha farklı olacaklarını ifade etmişlerdir. Bu konuda katılımcı görüşleri şöyledir:

“Akademik dili sürekli okumak, çok fazla kaynaktan okumak konuşmanızı değiştiriyor, ders anlatış şeklinizi değiştiriyor.” (K12)

“Yüksek lisansa başladığım zaman daha profesyonel daha akademik bir şekilde bilgiyi öğrenciye aktarma noktasında daha başarılı olacağımı düşünüyorum.” (K23)

Altı katılımcı lisansüstü eğitimin kişiye “farklı bakış açısı” ile bakabilme becerisi kazandırdığını, kişiyi her anlamda kalıplardan ve tekdüzelikten kurtardığını dile getirmiştir.

“Üniversitedeki hocaları gözlemledim. Onların tarzı öğretmen olmama da fayda sağladı, ne yapıyorlar, nasıl yapıyorlar farklı neler var gibi.” (K2)

“Kişisel gelişim açısından farklı bir şey görüyorsun ve bakış açın biraz daha değişiyor. Bunun etkisi illaki mesleğime de yansıyor.” (K22)

“Akademik çalışmaları okumak, yazmak öğretmenin bakış açısını genişletir.” (K28)

Katılımcıların en fazla görüş bildirdikleri alt temalardan bir diğeri ise “alanlarındaki güncel çalışmaları takip etme” olmuştur. Katılımcılar belirli aralıklarla alanyazını tarayıp yeni çalışmaları takip ettiklerini ifade etmişlerdir.

“Güncel çalışmaları takip etmemizi sağladı. Benim hiç daha önce dikkatimi çekmemiş olan bazı konular ilgi alanına girmeye başladı. Şimdi onlarla ilgili süreç bittikten sonra da şimdi kitap okuyorum. Daha önce böyle bir şey yoktu elimizde ama bir makale görüyorum hemen dikkatimi çekiyor, makaleyi alıp okuyorum.” (K2)

“Öğretmenlerin gelişen dünya düzeninden, gelişen eğitim programlarından haberdar olmaları ve bu anlamda öğrencilerine de katkı sağladıklarını düşünüyorum.” (K20)

Öğretmenlerin lisansüstü eğitim almalarının öğretmenlere “bilimsel araştırma yapabilme becerisi” kattığını ifade eden beş öğretmen olmuştur. Katılımcıların bir kısmı bu beceriyi öğrencilere de aktarmaya çalıştıklarını ifade etmiştir. Bir katılımcı da bu becerinin Öğretmenlik Mesleği Genel Yeterlikleri’nde de yer aldığını belirtmiştir. Lisansüstü eğitimin öğretmenlere bilimsel araştırma yapma becerisi kazandırdığını düşünen öğretmenlerden örnek ifadeler aşağıdadır:

“İster istemez hem bulunmuş olduğu alana hem de diğer alanlarda bilgi sahibi olmasına ve kendini daha iyi ifade edebilmesine, öğrenmiş olduğu bilgileri daha iyi bir şekilde aktarmasına yol açar. Öğretmeni de hazırda tutar.” (K10)

“Öğretmen Yetiştirme ve Geliştirme Genel Müdürlüğü’ müzin mesleki çalışma programına baktığımızda da çalışmaların çoğunluğu araştırmaya ve incelemeye yönelik olduğu için öğretmenlerin yüksek lisans yapması da bu anlamda onlara araştırma yapabilme becerisi kazandıracaktır.” (K8)

Beş katılımcı lisansüstü eğitim yapmanın “özgüven” kazandırdığını belirtmiştir.

“Öğretmenlere özgüven kazandırır, karar verme yetenekleri gelişir. Bu sayede öğrencilere daha pozitif yaklaşır.” (K8)

Etkisini kaybeden yöntem ve tekniklerin yerine “alternatif yöntem ve teknikleri öğrenebileceklerini” ifade eden katılımcılar lisans eğitiminden sonra uzun bir ara verildiyse mesleki yenilenmenin daha da gerekli olduğunu düşünmektedirler.

“Uyguladığı bir yöntem belki etkisini kaybetmiştir, daha etkili yöntemler vardır. Sınıfta uyguladığı birçok yöntem vardır ama bunların alternatifini öğrenir.” (K1)

Üç katılımcı ise lisansüstü eğitim ile “bilimsel yayın okuma” alışkanlığı kazandığını, bu alışkanlığın kendisini mesleki anlamda da daha donanımlı ve güncel tuttuğunu ifade etmiştir.

“Daha çok ders çalışıyorum, daha çok araştırıyorum. Makale okuyorum, kitap okuma alışkanlığımız olsa da ben de makale okuma alışkanlığı yoktu” (K4)

Öğretmenlerin lisansüstü eğitim almalarının onları aynı zamanda öğrenci yaptığı için katılımcılar “öğrencilere karşı bakış açılarının değiştiğini” beyan etmişlerdir. Bu bağlamda verilen yanıtlardan örnek ifadeler aşağıdadır.

“Öğrencilere, okula ve sınıfa karşı bakış açım değişti. Öğrencilerimle birlikte derslerimiz daha keyifli geçmeye başladı.” (K7)

Katılımcılardan iki tanesi lisansüstü eğitim süreciyle birlikte oluşan üretkenliğin ve sürekli çalışmanın kişiyi aktif kıldığını ve bu dinamizm sayesinde mesleki çalışmalarını olumlu yönde etkilediğini belirtmiştir.

“Yüksek lisans eğitimi bizi sürekli çalışan, üreten, gayret gösteren bir duruma getiriyor. Bu üretkenlik mesleki çalışmalara da yansıyor.” (K11)

Katılımcılardan iki tanesi lisansüstü eğitimde “öğrendiklerini sahaya aktarabildiğini” ve bu sayede teorik bilgilerini pratiğe dönüştürme fırsatı bulduğunu ifade etmiştir.

“Birçok makale okuyarak o makalelerden öğrendiğim etkinlikleri sınıfımda uygulamaya başladım. Bildiğimi sandığım bazı bilgileri okuduğum makalelerde daha detaylı öğrendim. Lisans eğitiminde o kadar detaylı görmemiş olabiliriz veya unutmuş olabiliriz.” (K7)

“Teknoloji kullanımı” konusunda görüşlerini aktaran eden iki katılımcı, lisansüstü eğitim sürecinde teknolojik araçları aktif kullandıkları ve teknolojik yenilikleri öğrendiklerini belirtmişlerdir. Teknoloji kullanımı alt temasının oluşmasına kaynaklık eden katılımcılardan örnek bir ifade aşağıdaki gibidir:

“Lisansüstü eğitim teknolojik gelişmeleri yakından takip edip kullanmak durumunda bırakıyor.” (K12)

4.2. LİSANSÜSTÜ EĞİTİMİ TAMAMLADIKTAN SONRAKİ KARIYER PLANI İLE İLGİLİ BULGULAR

“Lisansüstü eğitiminizi tamamladıktan sonra kariyerinize ne şekilde devam etmeyi düşünüyorsunuz?” sorusuna ilişkin katılımcıların verdikleri cevaplar Tablo 3’te gösterilmiştir.

Tablo 3: Lisansüstü Eğitimi Tamamladıktan Sonraki Kariyer Planı

Alt tema	Katılımcılar
Öğretmenlik görevine devam etmek	K2,K4,K5,K13,K14,K17,K22,K24,K24,K28,K30
Akademik kariyer yapmak	K3,K7,K10,K11,K15,K19,K25,K26,K27,K29
Bir süre öğretmenliği sürdürüp ardından üniversiteye geçmek	K1,K6,K12,K16,K18,K20,K21
Alan farkından dolayı akademik kariyer yapamama	K8,K9

Öğretmenlerin lisansüstü eğitimi tamamladıktan sonraki kariyer planlarına ilişkin verdikleri yanıtlardan 4 kod oluşturulmuştur. Tablo 3’te de görüldüğü üzere öğretmenlerin çoğu lisansüstü eğitimi tamamladıktan sonra da öğretmenlik mesleğine devam etmeyi düşünmektedir. Bu bağlamda katılımcı görüşleri şöyledir:

“O süreçte ders alırken öğretim görevlilerini izlerken ben onu yapamam dedim. Ben kendim üniversitede çalışabileceğimi, sürekli araştırmayla sürekli tezle, doktorayla o kadar uğraşabileceğimi düşünmüyorum. Çocuklarla daha güzel vakit geçirdiğimi düşünüyorum.” (K5)

“Öğrendiğim tüm bilgileri öğrencilerine aktarmayı hedef haline getirmiş bir bireyim ben.” (K28)

Öğretmenlerin en fazla tercih ettikleri ikinci alan ise “akademik kariyer yapmak” olarak belirtilmiştir. Akademik kariyer yapmayı planlayan öğretmenlerden yüksek lisans döneminde olanlar doktora sürecini de öğretmenlikle eş zamanlı yürüteceklerini ardından üniversiteye geçmek istediklerini belirtmişlerdir. Bunun nedeni olarak ise maddiyat gösterilmiştir. “akademik kariyer yapmak” alt temasını oluşturan katılımcı görüşlerinden örnek ifadeler aşağıdaki gibidir:

“Ben bilgiye açık bir insanım. Öğrenmeyi çok seviyorum. Orası benim yerim. Burada biraz köreldiğimi düşünüyorum.” (K3)

“Akademisyen olmak gibi bir hayalim var. Ben daha ileri düzeyde ders anlatabilmek ve çalışmalar yapabilmek istiyorum.” (K15)

Yedi öğretmen katılımcı öğretmenlik mesleğinin yorucu olduğunu ve uzun süre yapamayacağını belirterek bir süre daha öğretmenlik yapıp daha sonra üniversiteye geçebileceklerini belirtmiştir. Lisansüstü eğitimi tamamladıktan sonraki kariyer planları ile ilgili katılımcıların verdikleri yanıtlardan örnek ifadelere aşağıda yer verilmiştir.

“Milli eğitimde bir süre daha çalışmayı düşünüyorum. Ben kendi üniversite hocalarımdan örnek vereyim. Sahayı hiç görmemiş, sınıf tozu hiç almamış insanlar orada çok farklı şeyler anlatabiliyor. Ama sahayı gerçekten gören hocalar daha farklı daha gerçekçi.” (K1)

“Yüksek lisans beni çok yorduğu için ben biraz ara vermeyi düşünüyorum. Bu süreçte bir dil öğrenip kendimi geliştirip daha sonra doktora başvurmak isterim. Şu anda kendimi çok yetersiz hissediyorum.” (K12) Katılımcıya doktora sürecinde de öğretmenlik mesleğini sürdürüp sürdürmeyeceği sorusu yöneltildiğinde; *“Öğretmenlik benim ayakta kalmamı sağlıyor. Ben geçimimi sağlayamazsam doktora aşamasında devam edemem.”* diye yanıtlamıştır.

“Öğretmenlik yorucu bir meslek. Öğretmenlik mesleğinin de uzun süre yapılacağını açıkçası düşünmüyorum. Bu anlamda hem kendimizi geliştirmek adına hem de ileride daha iyi bir yaşam konforu adına akademik kariyer düşünüyorum.” (K20)

İki öğretmen katılımcı da farklı alanda yüksek lisans yaptıkları için ve tezsiz yüksek lisans bölümünde oldukları için ister istemez akademik kariyere zaten yönelemeyeceklerini belirtmiştir. Bu bağlamda verilen yanıtlardan örnek bir ifade aşağıdaki gibidir:

“Kendi alanım dışında yaptığım tezsiz yüksek lisans benim ileriye devam etmeme engel olacak maalesef.” (K9)

4.3. LİSANSÜSTÜ EĞİTİM SÜRECİNDE KARŞILAŞILAN SORUNLAR İLE İLGİLİ BULGULAR

“Lisansüstü eğitim sürecinde çeşitli nedenlerden kaynaklı karşılaştığınız sorunlar nelerdir?” sorusuna ilişkin katılımcıların verdikleri cevaplar Tablo 4’te gösterilmiştir.

Tablo 4: Lisansüstü Eğitim Sürecinde Karşılaşılan Sorunlar

Alt Tema	Kodlar	Katılımcılar
Kişisel Sorunlar	Zaman yetersizliği	K1,K6,K11,K14,K16,K17,K19,K22, K25,K26,K28,K30
	Ulaşım-Mesafe	K5,K7,K10,K12,K22,K26,K27,K30
	Ailevi sorumluluklar	K1,K7,K9,K10,K21,K30
	Maddiyat	K3,K10,K26,K27
	Yorgunluk	K20,K22,K24
	Teknolojik yetersizlik	K1
	Sosyal yaşamdan uzaklaşma	K12
	Çevresel baskı	K16
Yükseköğretim Kurumundan Kaynaklı Sorunlar	Danışman ile ilgili sorunlar	K1,K5,K16,K19,K25,K30
	Ders seçimi	K4,K8,K9,K25,K30
	Kaynaklara erişim zorluğu	K6,K11,K19
	Ders saatleri	K1,K20
	Materyal yetersizliği	K3
	Uzaktan eğitim	K23
Görev Yaptığı Kurumdan Kaynaklı Sorunlar	Ders programı	K4,K7,K16,K24,K26
	İş yükünün fazla olması	K6,K12,K27
	İzin sorunu	K10,K28
	İşe vakit ayıramama	K12

Lisansüstü eğitim gören öğretmen katılımcılara yöneltilen lisansüstü eğitim sürecinde karşılaştıkları sorunlar ile ilgili soruya verdikleri yanıtlar tablo 4’te görüldüğü gibi “kişisel sorunlar”, “yükseköğretim kurumundan kaynaklı sorunlar” ve “görev yaptığı

kurumdan kaynaklı sorunlar” olmak üzere 3 alt tema altında toplanmıştır. 3 alt tema altında ise 18 kod oluşturulmuştur. Katılımcılar en fazla kişisel sebeplerden sorun yaşadığını ifade etmiştir. Kişisel sebeplerden ise “zaman yetersizliği” en sık karşılaşılan sorun olmuştur. İkinci olarak en fazla sorun yaşanan alt tema lisansüstü eğitim aldıkları yükseköğretim kurumundan kaynaklı sorunlar olmuştur. Görev yaptıkları kurumdan kaynaklı sorunlar ise en az sorun yaşanan alt temadır.

Katılımcıların en fazla sorun yaşadıklarını ifade ettikleri alt tema “zaman yetersizliği” olmuştur. Aynı zamanda hem okula hem işe hem de ailesine ve kendine zaman ayırmakta zorlandıkları, bazı katılımcıların ise bu yoğunluğa ek olarak bir de mesafeden kaynaklı ulaşım sorunlarının da zaman kaybına yol açtığını belirttiği görülmüştür. Katılımcıların zaman sorunu ile ilgili verdikleri cevaplardan örnek ifadelere aşağıda yer verilmiştir.

“Tez yazarken zaman çok kısıtlı. Bir kısıtlama olmaması ya da biraz artırılması lazım bence.” (K1)

“Zaman kaynaklı problemlerim oluyordu. Bazen bir gün bile yetmediği oluyordu. Okuldan çıkıyorsunuz, üniversiteye gidiyorsunuz, hocanızla görüşüyorsunuz, eve geçiyorsunuz. Eğer çocuk da varsa çok daha farklı zaman ihtiyacı duyulabiliyor. Çalışma açısından bir gün yeterli değil. Sadece okula gitme, gelme açısından yeterli.” (K19)

Öğretmenlik mesleğini sürdürürken lisansüstü eğitim gören öğretmenlerimizin en fazla yaşadığı sorunlardan bir tanesi “ulaşım ve mesafe” durumundan kaynaklanan zorluklar olmuştur. Görev yaptıkları şehirde Eğitim Fakültesi bulunmaması veya öğretmenlerin farklı şehirlerdeki üniversiteleri tercih etmesi sebebiyle yaşanan mesafe sorunları katılımcılar için süreç içerisinde zorlayıcı olmuştur. Ulaşım ve mesafeden kaynaklı sorun yaşayan katılımcıların örnek ifadelerine aşağıda yer verilmiştir.

“Uzaktan yürütmek zor oluyor. Hem maddi açıdan hem de aileni, çocuklarını bırakıp gidemiyorsun her zaman. Gittiğin zaman günler kısıtlı oluyor, yetmiyor.” (K5)

“Benim üniversitem uzakta, öğretmenlerim uzakta. Herhangi bir ödev verdikleri zaman onu ulaştırmam çok zor oluyor. Kardeşlerimle ulaştırıyorum. Bazı derslere katılamıyorum.” (K27)

Katılımcılardan evli ve özellikle çocuğu olanlar “ailevi sorumluluklarını” yerine getirmekte zorlandıklarını belirtmiştir. Ailesine yeterince zaman ayıramamaktan veya ailesiyle geçirebileceği zamanda lisansüstü çalışmalar yapmak zorunda kaldığı için hissettikleri olumsuz duygulardan bahsetmişlerdir. Bu konuda katılımcı görüşleri şöyledir:

“Ben tezimin başına oturmak durumunda kalıyorum ve kendimi bir odaya kapatıyorum. Oğlum sürekli gelip oyun oynamak istiyor. Çocuğunuza eşinize vakit ayırmanız lazım. Ben ayırmaya çalışıyordum ama bu sefer de aklım hep tezde oluyordu.” (K7)

“Sadece derse gitmek değil evdeki zamanımda da ders çalışmak gerekiyor. Bu da ailedeki kaliteli zamanı etkiliyor.” (K10)

Beş katılımcı kişisel sorunlar alt teması altında “maddiyat” ile ilgili zorluk yaşadıklarını ifade etmiştir. Bu katılımcıların birçoğu farklı illerde lisansüstü eğitim görmektedir. Katılımcılar lisansüstü eğitim için yol ve konaklamaya yüksek fiyatlar ödediklerini aynı zamanda derse gittikleri günlerde ek derslerinin de kesildiğini ifade etmişlerdir.

“Ben fen alanında çalışma yapıyorum. Hepsi deney üzerine ve deney malzemelerine çok yüksek miktarlarda harcama yapmak durumunda kalıyorum.” (K3)

Dört katılımcının verdiği yanıtlar “yorgunluk” teması altında nitelendirilmiştir. Bu katılımcılardan bazılarının ifadelerine aşağıda yer verilmiştir.

“Gidiş gelişten kaynaklı olarak benim 27 saatim neredeyse şehir dışında geçiyor ve bu benim hem okuldaki durumumu etkiliyor hem gittiğimde orada tam uykumu almamış oluyorum, dersleri tam manasıyla dinleyemiyorum. Ödevlerimi yapabileceğim kadar zaman olmuyor.” (K22)

Bir katılımcı lisansüstü eğitim sürecinin hem ders döneminde hem de tez döneminde teknolojik araçların çok fazla kullanılması gerektiğini, özellikle araştırma sürecinde kullanılan programlar hakkında yeterince teknolojik bilgiye sahip olmamaktan kaynaklı sorun yaşamıştır.

“Her bilgisayar her programı desteklemiyor. Kurulum yapmak gerekiyor. Bu durum uğraştırıyor biraz.” (K1)

Katılımcılardan bir tanesi okuldan kalan zamanlarında ders çalışmak zorunda olduğu için sosyalleşemediğini ve görev yaptığı şehirde yalnız kaldığını ifade etmiştir. Katılımcının görüşü ise şöyledir;

“Gezmeye zamanım yok, sosyalleşmeye zamanım olmadı, doğru düzgün arkadaş edinemedim.” (K12)

Bir katılımcı ise lisansüstü eğitimini tamamlayana kadar “çevresel baskı” yaşadığını, etrafındaki kişilerin sürekli bu süreci hafife aldığını ve ne zaman biteceği konusunda baskı oluşturdıklarını dile getirmiştir.

“Tez dönemine başladıktan sonra sürekli şunları duyuyorum: Daha bitmedi mi?, Nasıl daha bitiremezsin? Basite alıyorlar, yorum yapan çok var.” (K16)

Katılımcıların yükseköğretim kurumundan kaynaklı en fazla sorun yaşadıkları alt tema “danışman ile ilgili sorunlar” olmuştur. Katılımcıların bazıları danışmanlarının yeterince ilgilenmediğini veya danışmanları yoğun olduğu için ulaşılabılır olmadıklarını vurgulamışlardır. Danışman ile ilgili sorun yaşadığını belirten katılımcıların örnek ifadelerine aşağıda yer verilmiştir.

“Danışmanım her şeyi benim bilmemi istiyor. Bizden çok yüksek beklentileri var.” (K16)

“Yardımcı olmuyor. Ben nereden ne bulursam ne öğrenirsem. Bu da motivasyonumu düşürüyor, isteksizlik oluşturuyor.” (K25)

“Onlar da öğretmen biz de öğretmeniz sonuçta ama öyle yaklaşıyorlar. Danışmanla sağlıklı iletişim kuramamak motivasyonu düşürüyor.” (K30)

Öğretmenlik mesleğini sürdürürken lisansüstü eğitim alan öğretmenlerden en fazla belirtilen ikinci alt tema üniversiteden kaynaklı yaşadığı sorunlar içerisinde “ders seçimi” olduğu belirtilmiştir. Katılımcılar seçmek istedikleri dersin görev yaptıkları kurumdaki saatlerle çakışmasından veya çalışma programına göre ders seçimi yaptıkları için üniversitede seçtikleri derslerin çakışmasından ötürü ders seçiminde sorun yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Ders seçimi bağlamında sorun yaşayan katılımcıların görüşlerinden alıntılar aşağıdaki gibidir:

“Ders saatlerinin genelde mesai bitiminde olması güzel ama bazen çok istediğim iki dersin çakıştığı zamanlar oldu.” (K8)

“Üniversitede seçeceğim dersleri mecburen aynı güne denk gelenlerden seçtim çünkü okuldan alabildiğimiz izin o kadar.” (K30)

Katılımcılar “kaynaklara erişim zorluğu” ve “materyal yetersizliği” kaynaklı sorun yaşamışlardır. Özellikle tez sürecinde yeterince kaynağa ulaşabilecekleri bir kütüphane olmayışından yana zorluk yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Katılımcılardan iki tanesi de farklı üniversitelerin kaynaklarına erişmek konusunda zorluk yaşadıklarını belirtmiştir. Katılımcıların görüşleri aşağıdaki gibidir;

“Yaşadığımız bölge kütüphane ve kaynak açısından problemliyi. Kitapları satın almak zorunda kaldım bana epey bir maliyetli oldu.” (K11)

Katılımcıların görev yaptıkları kurumdan kaynaklı sorun yaşadıkları diğer bir alan ise ders saatleridir.

“Tek sıkıntı ders günlerinin haftanın dört günü olması ve kış koşulları, akşam koşullarında ders görmek çok fazla verimli olamayabiliyor. Akşam bazen yedi buçuk, sekizde, dokuzda eve gittiğimiz olabiliyor ikinci öğretim olduğu için.” (K20)

Katılımcıların bir tanesi lisansüstü eğitime başladığında ders döneminin uzaktan eğitime denk geldiğini ve uzaktan eğitimi yeterince yararlı bulmadığını belirterek üniversitede ders aldığı hocalarla iletişim ve etkileşimi azalttığı yönünde görüş bildirmiştir.

“Yüksek lisansta ilk ders dönemi uzaktan eğitimdi. Öğretmenlerle birebir iletişim çok az oluyordu. Videolarla ders yapınca sınırlı bir şekilde faydalanabiliyoruz. Bazen eğitimin kalitesini düşürebiliyor.” (K23)

Öğretmenlerin görev yaptıkları kurumlardan kaynaklı en sık sorun yaşadıkları alan ders programlarının lisansüstü eğitim derslerine göre ayarlanmaması olmuştur. Bu konuda örnek ifadeler aşağıda yer verilmiştir.

“Ders programlarımız düzenlenmiyor her zaman için. Çünkü iki yarım gün bazen bir gün üniversitedeki ders programına uymuyor. Bu sefer iki taraftan birinden yardım dileniyorsun.” (K16)

“Okuldaki ders programının lisansüstü eğitim alan öğretmene göre ayarlanması gerek. Fakat idare farklı sebepler sunarak bunu uzatıyor. Evet yapacağız diyorlar. Mesela

benimkini bir ay sonra yaptılar. Üniversitede hocadan anlayış göstermesini istemek zorunda kaldım ki göstermeyebilirdi devamsızlıktan kalabilirdim.” (K4)

Hem öğretmenlik mesleğini sürdürüp hem de lisansüstü eğitim gören öğretmenler çalıştıkları kurumda “iş yükünün fazla olması” sebebiyle zorluk yaşamışlardır. Bu kategorinin oluşmasına kaynaklık eden öğretmenlerin verdikleri cevaplardan örnek ifadeler aşağıda yer verilmiştir.

“Biz Türkçe Öğretmenlerinin çok fazla işi var. Sınav sistemi değişti artık üç sınav yapıyoruz. Bir proje veya yarışma olduğunda bizim yapmamızı istiyorlar.” (K6)

“Sınıf öğretmeni olmak, yeni bir öğretmen olmak, adaylık sürecinde olmak hepsi de ekstra iş yükü getiriyor.” (K12)

İki katılımcı görev yaptıkları kurumdan kaynaklı “izin sorunu” yönünden zorluk yaşamaktadır.

“İdareden izin konusunda problemler yaşadım. Anlayışlı olmuyorlar. Tam sahaya inip çalışmalarımı yürüteceğim illaki burada da işler çıkar.” (K28)

Katılımcılardan bir tanesi işe vakit ayıramamaktan yana sorun yaşamaktadır. Bu katılımcının ifadesi şöyledir;

“Sınıf öğretmeni olmak, yeni bir öğretmen olmak, adaylık sürecinde olmak. İki gün okula gitmediğimde hepsi aksıyor.” (K12)

4.4.ÖĞRETMENLİK MESLEĞİNİ SÜRDÜRÜRKEN AYNI ZAMANDA LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ALMANIN OLUMLU VE OLUMSUZ YANLARI İLE İLGİLİ BULGULAR

“Öğretmenlik mesleğinizi sürdürürken aynı zamanda lisansüstü eğitim görüyor olmanızın olumlu ve olumsuz yanları nelerdir?” sorusuna ilişkin katılımcıların verdikleri cevaplar Tablo 5’te gösterilmiştir.

Tablo 5: Öğretmenlik Mesleğini Sürdürürken Lisansüstü Eğitim Almanın Olumlu ve Olumsuz Yanları

Alt Tema	Kodlar	Katılımcılar
Olumlu Yanları	Öğrencilere karşı empati kurma	K1,K2,K3,K6,K11,K12,K13,K16,K17,K22,K23,K24,K25,K29,K30
	Verimli hissetme	K4,K8,K12,K14,K20,K23,K25,K27
	Kendini güncelleme	K8,K9,K10,K29,K30
	Özdenetim	K1,K4,K8
Olumsuz Yanları	Zaman sıkıntısı	K1,K4,K13,K19,K21,K22,K28,K30
	Yorgunluk-yoğunluk	K4,K8,K9,K10,K12,K18,K26,K29
	İhmal	K5,K15,K18,K21,K22,K30
	Öğrenciliğe adaptasyon güçlüğü	K3,K7,K10,K13,K25,K26
	Boş gün olmaması	K1

Tablo 5’te katılımcıların öğretmenlik mesleğini sürdürürken eş zamanlı olarak lisansüstü eğitim görmelerinin olumlu ve olumsuz yanları hakkında verdiği cevaplar sınıflandırılmıştır. Katılımcılar öğretmenlik mesleği ve lisansüstü eğitimin aynı zamanda ilerliyor olmasının olumlu yönünü daha fazla vurgulamışlardır. Tablo 5’te de görüldüğü üzere öğretmenlik mesleğini sürdürürken lisansüstü eğitim almanın olumlu yanı olarak en fazla “öğrencilere karşı empati” olarak gözlenirken, en fazla belirtilen olumsuz yanı ise “zaman sıkıntısı” ve “yorgunluk-yoğunluk” olarak görülmektedir. Ardından “verimli hissetme” , “ihmal” ve “öğrenciliğe adaptasyon güçlüğü” alt temaları gelmektedir.

Katılımcıların yarısı lisansüstü eğitimin olumlu anlamda öğrencilere karşı empati kazandırdığını belirtmişlerdir. Bu katılımcılardan bazılarının verdikleri yanıtlardan örnek ifadeler aşağıda yer almaktadır.

“Kendini hem öğretmen hem öğrenci olarak görüyorsun ve iki taraflı bakabiliyorsun.”
(K1)

“Garip bir durum aynı gün içerisinde sabah ders anlatıp akşam ders dinlemek. Bazen ödevlerimi yapmadan gittiğim oluyordu aynı durumu ben yaşasam kızardım öğrencilere.” (K6)

“Danışman öğretmenimin bana nasıl davranmasını istiyorsam ben de öğrencilerime öyle davranmaya çalışıyorum.” (K12)

“Ben de sizin gibi öğrenciyim diyerek öğrencilerime rol model oluyorum. Onları da öğrenmeye, çalışmaya, araştırmaya teşvik ediyorum.” (K23)

“Verimli hissetme” temasının oluşmasına katkı sağlayan yedi katılımcı öğretmenlik mesleğinin yanında farklı bir çabalarının olması, lisansüstü eğitim ile öğrenme ve üretme sürecinin içinde olmaları kendilerini verimli hissetmelerini sağlamıştır.

“Sorumluluk bilinci daha da artıyor. Yani ben akşam eve gidip dinlenmektense bilgisayarımın başına geçip en azından şu ödevimi bitirmeliyim diye düşünebiliyorum.” (K12)

Öğretmenlik mesleğini sürdürürken lisansüstü eğitim almanın olumlu yanlarından “kendini güncelleme” alt teması beş katılımcı tarafından ifade edilmiştir. Bu konuda verilen yanıtlardan örnek ifadeler aşağıdadır;

“Millî Eğitim Bakanlığı’mızın anahtar yetkinliklerinde de böyle bir şey vardı zannedersen. Öğrenmeyi öğrenmek gerekiyor. Öğrenme olduğu zaman insanoğlu mutlu olur, huzurlu olur. Ne kadar yorgun olursanız olun ama bir şeyi yapabilmenin, başarabilmenin huzuru olur.” (K8)

Öğretmenlik mesleğini sürdürürken öğrencilik deneyimi yaşamının “özdenetim” yapabilmelerini sağladığını ifade eden katılımcının ifadesi şöyledir;

“Bir öğretmen olarak sınavda verdiğim kağıdın ne kadarlık olduğunu bile kendimce bilebiliyorum. Öğretmen olmanın da orada kendini bilme gibi bir denetimi var.” (K8)

“Zaman sıkıntısı” ise öğretmenlik mesleğini sürdürürken lisansüstü eğitim almanın olumsuz anlamda en fazla deneyimlenen olgusudur. Katılımcılar hem öğretmenliğe hem öğrenciliğe zaman ayırmaya çalıştıklarını ancak iki tarafa karşı da kendilerini yeterince veremediklerini hissettiklerini ifade etmişlerdir. Zaman sıkıntısı yaşayan katılımcı görüşleri şöyledir;

“Bazen ertesi günkü dersimize hazırlıklı gelmemiz gerekirken fakülteden verilen görevleri yerine getirdiğim için diğerine zamanım kalmıyor.” (K21)

Öğretmenlik mesleğini sürdürürken aynı zamanda lisansüstü eğitim almanın “yorgunluk ve yoğunluk” oluşturması öğretmenlik mesleğini sürdürürken aynı zamanda lisansüstü eğitim görmenin olumsuz yanlarından en fazla belirtilen alt temalardan biri olmuştur. Bu konuda örnek ifadeler aşağıdadır;

“Bütün gün gürültüyü çekip, 30 kişilik bir sınıfta 6 ders boyunca gürültüyü çekip, kursumu devam edip, akşam eve gidip bir yazıyı okumakta, odaklanmakta çok zorluk çekiyorum” (K12)

Bir diğer olumsuz tema ise “ihmal” olmuştur. Katılımcılardan altı tanesi ya lisansüstü eğitim sürecinin hakkını veremediklerini ya da okulda yapacakları çalışmaları ihmal etmek zorunda kaldıkları gibi yorumlarda bulunmuşlardır. Bu konuda katılımcı görüşleri şöyledir;

“İki tarafa da kendini vermen lazım ama iki taraftan da kopuyorsun. Bazı şeyleri ertelemek zorunda kalıyoruz.” (K22)

Katılımcıların altı tanesinin verdiği yanıtlara göre öğretmenler “öğrenciliğe adaptasyon güçlüğü” yaşamaktadır. Katılımcıların bu konudaki ifadesi aşağıdadır;

“Burada sürekli öğretmenken bir şeyler anlatıyorsunuz ama üniversiteye gittiğinizde hocaları dinliyorsunuz. Orada bir rol karmaşası gerçekleşiyor. Ben orada öğrendim dinlemenin zor bir şey olduğunu.” (K7)

“Bir yaştan sonra öğrenci olarak oturup ders çalışmak, ödev yapmak ağır geliyor.” (K25)

Öğretmenlerin yaşadığı olumsuz durumlardan “boş gün olmaması” katılımcılar tarafından en az belirtilen sorun olmuştur.

“Sınıf öğretmenleri için haftanın boş günü yok. Eve de iş getiren bir meslek yapıyoruz. Okul dışı zamanımı bile işime ayırmam gerekiyor.” (K1)

4.5.LİSANSÜSTÜ EĞİTİMDE PROGRAM TERKLERİNİN NEDENLERİ İLE İLGİLİ BULGULAR

“Size göre lisansüstü eğitimde program terklerinin nedenleri nelerdir?” sorusuna ilişkin katılımcıların verdikleri cevaplar Tablo 6’da gösterilmiştir.

Tablo 6: Lisansüstü Eğitimde Program Terklerinin Nedenleri

Alt tema	Katılımcılar
Danışmanın yaklaşımı	K1,K2,K5,K7,K12,K14,K15,K16,K19,K20,K22,K25,K26,K30
Zaman yetersizliği	K1,K2,K3,K12,K13,K17,K24,K27,K28,K29,K30
Maddiyat	K2,K3,K7,K13,K17,K22,K23,K26,K30
Ulaşım- Mesafe	K2,K4,K7,K18,K21,K22,K23,K27,K29
Ailevi problemler	K2,K3,K4,K7,K8,K9,K29
Yoğunluk	K3,K8,K12,K13,K29
Başarısızlık hissi	K4,K10,K25,K26,K29
Motivasyon kaybı	K11,K17,K28,K29,K30
Alan farkı	K8,K17,K24
Psikolojik baskı	K16,K22
Derslerin zorluğu	K9
Sosyal hayatın gerilemesi	K12

Öğretmenlik mesleğini sürdürürken lisansüstü eğitim gören öğretmen katılımcılara yöneltilen lisansüstü eğitim süreçlerinde program terki yapmayı düşünüp düşünmedikleri veya lisansüstü eğitimde program terklerinin nedenlerinin neler olabileceği, ne yaşasalar bırakırlardı gibi sorulara karşılık verdikleri yanıtlar Tablo 6’da sınıflandırılmıştır. Katılımcıların lisansüstü program terki en fazla neden olabileceğini düşündükleri alt tema “danışmanın yaklaşımı” olmuştur. “Zaman yetersizliği” alt teması ise ikinci sırada yer almıştır. Bu sıralamayı “maddiyat”, “ulaşım-mesafe”, “ailevi problemler”, “yoğunluk”, “başarısızlık hissi” ve “motivasyon kaybı” alt temaları takip etmektedir.

Katılımcıların yarıya yakını lisansüstü eğitimde danışmanın yaklaşımından kaynaklı program terki olabileceğini belirtmiştir. Katılımcıların bu konuda verdikleri yanıtlardan örnek ifadelere aşağıda yer verilmiştir.

“Tez döneminde danışmanım hiç yönlendirme yapmadı ben de yapamadım.” (K1)

“Danışman sana yol gösterdiği zaman belki sabahlarsın ama ilerlediğin yolu bilirsin. Danışman ilgisiz olduğunda bocalıyorsun.” (K2)

“Danışmandan gerekli dönütü alamamak. Çok hevesle gönderdiğin bir ödeve olumlu ya da olumsuz bir dönüt alamamak.” (K16)

“Danışmanım beni biraz daha zorlarsa ben terk etmeyi düşünüyorum.” (K25)

Katılımcıların en sık ifade ettiği ikinci alt tema ise “zaman yetersizliği” olmuştur. Öğretmenlerin zaman yetersizliği probleminden kaynaklı program terki yapabileceğini belirten katılımcılardan örnek yanıtlar aşağıdadır.

“Zamanı yoksa bırakır bir öğretmen. Özellikle bir sınıf öğretmeni izin alamıyorsa terk etmek zorunda çünkü boş günü yok.” (K2)

“Tez yazmak gerçekten çok zor. Çok zaman ayırmak gerekiyor hem de her gün.” (K3)

En sık ifade edilen bir diğer alt tema “maddiyat” ile ilgilidir. Maddi zorluklardan dolayı program terki yapılabileceğini düşünen yedi katılımcının verdikleri ifadelerden bir kısmı aşağıdadır.

“Eğer yüksek lisans yaparken bir ekonomik gelirin yoksa mecburen bırakmak zorunda kalıyorsunuz. Orada öğrencisiniz ama bir şekilde geçiminizi devam ettirmeniz lazım.” (K7)

“Farklı bir ile gidip gelmek çok büyük maddiyat istiyor. Herkes bunu karşılayamayabilir.” (K26)

Dokuz katılımcı lisansüstü eğitimde program terkine “Ulaşım-mesafe” unsurlarının neden olabileceğini belirtmiştir.

“Okulun Erzurum'da olmuş olması gidiş geliş açısından birazcık beni hem fiziksel olarak çok yoruyor hem de maddi olarak” (K18)

Beş katılımcı ailevi problemlerin terk etmeye neden olabileceğini belirtmiştir. Eşiyle aynı zamanda lisansüstü eğitim gören bir katılımcı ailevi nedenlerden dolayı program terki yaşanabileceğini belirtmiştir. Katılımcı kendi yaşadığı durumu *“Çocuklardan dolayı bazen eşimin ya da benim gidememe durumumuz oldu. Hocalarımızın sağladığı kolaylıklar benim devam etmemi sağladı.” (K9)* diye anlatırken yardımcı

olunmasaydı bırakmak zorunda kalacağını belirtmiştir. Ailevi nedenlerden program terki yapılabileceğini belirten diğer katılımcı görüşleri şöyledir;

“Ben sınavlara çocuklarımla gitmek zorunda kaldım. En arkada onlar resim çizerken ben sınavımı yaptım. Hocam izin vermeseydi ben o sınava giremeyip kalabilirdim.” (K3)

“Yoğunluk” alt temasının oluşmasına katkı sağlayan beş katılımcı olmuştur.

“Aynı anda hem okula hem yüksek lisansa vakit ayırmak beni hem psikolojik hem de fiziksel olarak çok yordu. Dinlenemediğim için her gün hastayım ben.” (K12)

“Başarısızlık hissi” ve “motivasyon kaybı” alt temalarının eşit sayıda katılımcı tarafından ifade edildiği görülmektedir. Katılımcıların verdiği yanıtlardan örnek ifadelere aşağıda yer verilmiştir.

“Sonuçta öğretmeniz, başarılı olmak istiyoruz. Diğer sorunlar bir şekilde halloluyor ama ben bu işi yapamıyorum galiba diye düşünürsem bırakabilirim.” (K10)

“Yaptığım işi layıkıyla yaptığımı düşünmüyorsam ben terk ederim sanırım.” (K25)

8 numaralı katılımcı program terklerinin alan farkından kaynaklı olduğunu düşünmektedir. Katılımcı bu düşüncesini *“Bir öğretmeni alıp farklı bir alanda yüksek lisans yaptırırsanız terk edenleri çok görürsünüz. Her şeyden önce o bölümü sevmesi ve ilgi duyması gerekir.”* şeklinde dile getirmiştir.

“Psikolojik baskı”, “derslerin zorluğu” ve “sosyal hayatın gerilemesi” alt temalarının katılımcılar tarafından en az ifade edildiği görülmektedir. Bu bağlamda program terklerinin olabileceğini düşünen katılımcıların ifadeleri şöyledir;

“Derslerin zorluğu bırakma nedenim olabilirdi. Çünkü farklı alanda yüksek lisans yapıyorum ve hocaların bizden beklentisi çok yüksek.” (K9)

“Hem çalışan hem de öğrenci olan bir insan sosyalleşemiyor. Herkes buluşup etkinliklere giderken ben sürekli ders çalışıyorum.” (K12)

4.6. ÖĞRETMENLERİN LİSANSÜSTÜ EĞİTİMİNİN DAHA NİTELİKLİ HALE GELMESİ İÇİN ÖNERİLERİ İLE İLGİLİ BULGULAR

“Öğretmenlerin lisansüstü eğitiminin daha nitelikli hale gelmesi için önerileriniz nelerdir?” sorusuna ilişkin katılımcıların verdikleri cevaplar Tablo 7’de gösterilmiştir.

Tablo 7: Öğretmenlerin Lisansüstü Eğitiminin Daha Nitelikli Hale Gelmesi İçin Önerileri

Alt Tema	Katılımcılar
Maddi Destek	K1,K3,K9,K10,K12,K13,K15,K18,K21,K28
İzin Hakkı	K3,K4,K11,K12,K15,K21,K27,K30
Uzaktan Eğitim	K3,K8,K9,K13,K15,K22
Ek Derse Katkının Artırılması	K2,K4,K5,K7,K20,K25
Maaşta Artış	K11,K20,K25,K27,K30
Danışmanların Yaklaşımı	K12,K16,K19,K25,K29
Tayin Hakkı	K11,K26,K27,K30
Nitelik	K17,K23,K29,K30
Hizmet Puanına Katkısı	K1,K25,K30
Öğretmenlerin İstekli Olması	K4,K24,K30
MEB-YÖK İş Birliği	K7,K8,K14
Uzman Öğretmenlik- Baş Öğretmenlik İçin Koşul	K3,K7,K17
Hafta Sonu/ Akşam Dersleri	K1,K7,K9
Yönetmeliğin Netleştirilmesi	K10,K16
Belirli Kadrolara Görevlendirme	K17,K28
Zamanda Sınırlama Olmaması	K1
Yaz Okulu	K9
Bilgilendirme	K22

Öğretmenlerin lisansüstü eğitiminin daha nitelikli hale gelmesi için öneriler sorusuna verdikleri yanıtlar 18 alt temada toplanmıştır. Öğretmenlerin en fazla öneride bulundukları alan “maddi destek” olmuştur. İkinci en sık belirtilen öneri “izin hakkı” iken ardından “uzaktan eğitim”, “ek derse katkının artırılması”, “maaşta artış”, “danışmanların yaklaşımı” alt temaları yer almaktadır.

Katılımcılar lisansüstü eğitimin ulaşım, kitap satın alma, proje yürütme gibi nedenlerden kaynaklı maddi yükünün fazla olduğunu belirterek bu konuda destek sağlanması gerektiğini önermişlerdir. Özellikle farklı illerde lisansüstü eğitim gören öğretmenler maddi açıdan zorlandıklarını ve yol yardımı veya burs gibi katkıların etkisinin olacağını belirtmişlerdir. Bu konuda verilen yanıtlardan örnek ifadeler aşağıdadır.

“Maddi olarak büyük bir teşvik olmalı. Tez yazmak öyle kolay bir süreç değil insanın yıllarını alıyor. Çok fedakarlık yapılıyor bunun bir karşılığı olması gerekir.” (K3)

“İzin hakkı” en sık önerilen ikinci alt tema olmuştur. Katılımcıların bir kısmı yönetmelikte belirtilen izin hakkının yetersiz olduğunu dile getirirken bir kısmı da bu iznin bile bazen kullanılamadığını ifade etmiştir. Verilen eğitim izni dışında sınav zamanları veya tez döneminde öğretmenlerin çalıştıkları kurumdan izin alabilmelerinin sağlanmasını önermişlerdir. Bu konuda örnek ifadeler aşağıdadır;

“Rapor almak zorundansa bir izin oluşturulmalı bence. Dilekçiyle izin hakkı olsa. Hocamızın yazacağı bir dilekçi, bir imzayla olmalı bence.” (K3)

“En az iki gün izin olabilirdi, bir gün üniversitede derslerini alsın bir gün de kendisi ders çalışsın.” (K11)

“Vize, final zamanlarında ve tez yazarken veri toplama süreçlerinde ekstra izinler alınabilmeli.” (K27)

Katılımcılar lisansüstü eğitimini tamamlayan öğretmenlere verilen ek ders artışının yetersiz olduğunu, lisansüstü eğitim sürecinde yapılan harcamaların çok daha yüksek miktarlarda olduğunu ve bu nedenle ek derse yapılan artışın daha teşvik edici nitelikte olması gerektiğini belirtmişlerdir. Bu bağlamda yapılan bir öneri şöyledir;

“Şu an ek derste bir fark var ama yeterli seviyede değil. Hem öğretmen kalitesinin uluslararası seviyede rekabetçi olabilmesi adına hem de öğrencilerin daha kaliteli bir öğretmen eliyle yetişmesi adına maddi anlamda iyileştirmeler yapılması daha fazla öğretmenin daha istekli bir şekilde lisansüstü eğitim almasını sağlayacaktır.” (K20)

Katılımcıların bir kısmı ise lisansüstü eğitim yapan öğretmenlerin ek dersine yapılan katkının göreceli olduğunu bunun yerine “maaşta artış” olması gerektiğini belirtirmiş ve ek derse katkı yerine maaşa tazminat olarak yansıtılmasını önermişlerdir. Maaşta artış olmasını öneren öğretmenlerin ifadelerinden örnekler aşağıdadır.

“Üniversitedeki hoca ne alıyorsa doktor, öğretim üyesi, doçent, okuldaki de onu almalı ki okulda da kalsın.” (K11)

Danışman ile ilgili sorunlardan dolayı yapılan önerilerde danışmanların yaklaşımının değişmesini, öğretmen olarak lisansüstü eğitim gören öğrencilerine meslektaş olarak bakmalarını ve iletişim dillerinin olumlu yapıcı olmasını, süreçte yardımcı olmaları gibi önerilerde bulunmuşlardır. Bu bağlamda yapılan öneriler şöyledir;

“Akademisyenlerin yaklaşımının değişmesi gerek. Bazıları öğretmenler boşuna yüksek lisans yapıyor, unvan için yapıyor gibi düşüncelere sahip o yüzden çok ilgilendiklerini düşünmüyorum.” (K16)

“Danışmanların bir kısmı bunu sadece kendi kariyeri için yapıyor. Lisansüstü eğitimi nitelikli hale getirecek kişi en başta danışmandır. Danışmanın üstünde durması gerekir.” (K19)

Öğretmenlerin lisansüstü eğitim yapması gerektiğini ve bu zorlu sürecin teşvik edilmesi için lisansüstü eğitimini tamamlayan öğretmenlere sunulacak ayrıcalıklar olması gerektiğini söylemişlerdir. Katılımcıların verdiği bu önerilerden bir tanesi tayin hakkıdır. Lisansüstü eğitim gören öğretmenlerin lisansüstü eğitim gördüğü üniversitenin bulunduğu şehre tayin isteyebilmeleri önerilmiştir. Önceki yıllarda uygulanan bu tayin hakkının artık olmadığını ancak gerekli denetimler yapılarak sağlıklı bir uygulama ile tekrar yürürlüğe girmesi gerektiğini ifade etmişlerdir.

“Yüksek lisans yaptığım üniversitenin olduğu şehre tayin isteyebilsem harika olurdu.” (K27)

“Öğretmenler bulundukları şehirde alan dışı yüksek lisans yapmalarındansa eğitim aldıkları şehre tayin isteyebilseler daha iyi olabilirdi.” (K30)

Dört katılımcı lisansüstü eğitim gören öğretmenlerin diploma için değil nitelik için yapması gerektiğini aynı zamanda yapılan çalışmalarda da nitelik aranması gerektiğini belirtmiştir. Lisansüstü eğitim gören öğretmenlere ise yaptıkları çalışmaların eğitim alanında ihtiyaçlara yönelik çalışmalar olması gerektiğine dair önerilerde bulunmuştur.

“Ülkede yüksek lisans yapan öğretmenler hem öğretmene hem öğrencisine faydalı olabilecek çalışmalar yürütsün.” (K23)

Bir süre boyunca uygulanan ve kaldırılan bir diğer uygulama ise öğretmenlerin hizmet puanına katkısıdır. Katılımcılar tezli ve tezsiz yüksek lisans ayrımı yapılarak öğretmenlerin hizmet puanına belirgin bir katkısının olmasını önermişlerdir. Bu bağlamda yapılan bazı öneriler aşağıdadır.

“Lisansüstü eğitim öncelikle özendirilmeli. Hizmet puanı mesela bir seçenektir ancak kaldırıldı. Gerekli tedbirler alınarak uygulanabilir.” (K1)

Lisansüstü eğitimin oldukça zor ve yorucu bir süreç olduğunu ifade eden katılımcılar bu sürecin verimli geçebilmesi ve zorluklara katlanılabilmesi için öğretmenlerin lisansüstü eğitime karşı ilgili ve istekli olarak başlamalarını önermiştir. Bu bağlamda bir öğretmenin önerisi şöyledir;

“Verimliliği için bu çok zorlu bir süreç. Böyle her öğretmenin zorla yapabileceği bir şey değil. O kadar çok istekli olmak gerekiyor ki ancak bu sürece katlanabilelim.” (K4)

Üç katılımcıya göre Milli Eğitim Bakanlığı bünyesinde çalışan öğretmenlerin daha nitelikli olması için aldıkları lisansüstü eğitimin niteliği de önemli olacaktır. Bu nedenle Milli Eğitim Bakanlığı ve Yükseköğretim Kurumu arasında kurulacak olan işbirlikleri hem lisansüstü eğitimin kalitesini artıracak hem de lisansüstü eğitim gören öğretmenlerin eğitim sistemine katkısı artacaktır. Bu bağlamda yapılan öneriler şu şekildedir;

“Üniversiteler ve MEB arasında işbirliği yapıp derslere katılma veya git gel yapanlar için kolaylıklar sağlanabilir.” (K7)

“YÖK ve MEB arasında işbirliği kurulabilir. Öğretmen Yetiştirme ve Geliştirme Genel Müdürlüğü kapsamında projeler veya uygulamalar yapılabilir.” (K8)

Üç katılımcı ise on yıllık görev süresinden sonra sınava girilerek hak edilen uzman öğretmenlik unvanının sadece yüksek lisans eğitimini tamamlayan öğretmenlere verilmesini önermişlerdir. Başöğretmenlik için de doktora eğitimini tamamlama şartı olabilir şeklinde öneride bulunmuşlardır. Bu bağlamda örnek bir ifade şöyledir;

“Uzman öğretmen ve başöğretmenlik için bu şart koşulabilir. Yüksek lisans yapmayan uzman öğretmen olamaz gibi.” (K7)

Katılımcılar her ilde Eğitim Fakültesi bulunmadığı için bu illerde yaşayan dezavantajlı öğretmenlere yönelik uzaktan eğitim, yaz okulu veya akşam dersleri gibi alternatif öneriler sunmuşlardır. Öğretmenlerin verdikleri öneriler şöyledir;

“Tezli yüksek lisans programlarında da saat beşten sonra dersler olabilir.” (K7)

“Eğitim özrü tayini olabiliyor ama bunun için yaşadığım şehri, okulumu değiştirmek istemem. Onun yerine farklı illerde lisansüstü eğitim alabilmek için alternatifler olabilir mesela yaz okulu, uzaktan eğitim veya ara tatillerde olması gibi.” (K9)

İki katılımcıya göre de lisansüstü eğitimini tamamlayan öğretmenler belirli kadrolarda görevlendirilebilir. Fen veya Anadolu Liseleri, Milli Eğitim Müdürlükleri gibi kurumlarda çalıştırılmaları ile aldıkları lisansüstü eğitimden yararlanılabileceği belirtilmiştir. Bu konu hakkında örnek bir görüş şöyledir;

“Yüksek lisans veyahut da doktora yapan bir öğretmeni fen lisesinde görevlendirmen gerekir. Örneğin bir doktora yapmış, öğretmeni tutup ilkokula verdiğinde öğretmen de faydalı olamıyor. Çünkü öğrenci ona hazır değil.” (K17)

Katılımcılardan iki tanesi “yönetmeliğin netleştirilmesi” alt temasına katkı sağlayan önerilerde bulunmuşlardır. Katılımcılara göre yönetmelikte lisansüstü eğitim gören öğretmenlere verilen eğitim izni kapsamındaki ifade esnektir. Bu durumda iznin kullandırılması okul idarelerinin inisiyatifine bırakılmıştır. İzin hakkını kullanamayan öğretmenlerin bulunduğunu belirten katılımcılar yönetmeliğin net bir ifadeyle değiştirilmesini önermiştir. Bu öneriler aşağıdadır.

“Yönetmelikteki izin noktasında birçok arkadaşım sorun yaşıyordu. Okul müdürleri izin vermiyorum deyip kapatabiliyor. İznin uygulanması yönetmelikte daha net hale getirilmeli.” (K10)

“Öğretmenlere yasa gereği eğitim hakkı tanınmıştır. Bu uygulamanın katı olması gerek. Net bir şekilde verilmediği için zaten zorluklarla baş etmeye çalışırken bir de okul idarecilerimizden izin alabilmek için uğraşıyoruz.” (K16)

Katılımcıların bir tanesine göre tez döneminde verilen süre çalışan öğretmenler için yeterli gelmemektir. Öğretmenler tez döneminde zaman sınırlaması olmamasını önermiştir.

“Bazı çalışmalar uzayabiliyor hele ki çalışan biri olunca zaman yetmiyor. Şu kadar sürede yazmanız gerekiyor diye kısıtlanmamamız gerekiyor bence.” (K1)

Bir katılımcı ise öğretmenlerin lisansüstü eğitimler hakkında bilgilendirilmesini önermiştir. Bulundukları ildeki üniversiteden ve çevre illerdeki üniversitelerden kurumlarında açılan lisansüstü eğitimler hakkında bilgilendirme yapacak personelin gelmesinin faydalı olacağını ifade etmiştir. Katılımcının önerisini belirttiği ifade şu şekildedir;

“Bu konuda biraz daha bilinçlendirilmeliyiz. Akademik kariyer yapmış insanlar gelip seminer verebilir. Yakınlardaki üniversitelerden gelerek tanıtımlar yapılabilir.” (K22)

5. TARTIŞMA

Bu bölümde araştırmada elde edilen bulgular ile alanyazındaki araştırmalar değerlendirilerek tartışılmıştır.

5.1.ÖĞRETMENLERİN LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ALMALARININ MESLEKİ ÇALIŞMALARINA SAĞLADIĞI KATKIYA İLİŞKİN TARTIŞMA

Araştırmanın birinci sorusuna ilişkin bulgular incelendiğinde lisansüstü eğitim almanın öğretmenlik mesleğine en fazla mesleki yenilenme olarak katkı sağladığı söylenebilir. Alanyazında Avcı ve Akdeniz (2021), Topal, Sağlam ve Akgün (2021), Torun Ateş, Telli, Aras ve Beyazateş'in (2023) çalışma bulguları arasında katılımcıların lisansüstü eğitim alma nedenleri arasında kendini mesleki açıdan geliştirme yer almaktadır. Bu çalışmalar araştırma bulgularıyla paralellik göstermektedir.

Öğretmenlerin en fazla katkı sağladığını ifade ettikleri ikinci alan ise “alanda uzmanlaşma” alt temasıdır. Özellikle ilkökul ve ortaokulda görev yapan öğretmenler alanlarında daha alt düzeyde ders verdikleri için alan bilgisi bakımından köreldiklerini, lisansüstü eğitim sayesinde kendi alanlarına ait uzmanlaşma sağladıklarını belirtmişlerdir. Alanyazındaki ilgili çalışmalara bakıldığında Akpolat (2023), Gül ve Dikbaş (2023), Kılınç, Karahalilöz ve Bektaş (2020), Torun Ateş, Telli , Aras ve Beyazateş (2023)'in araştırmalarında lisansüstü eğitimin mesleki olarak “alanda uzmanlaşma” yönünden katkı sağladığı yer almaktadır.

Lisansüstü eğitim sayesinde öğretmenlerin “akademik dile daha fazla hakim” olacakları belirtilmiştir. Akademik dile hakim olmanın kişinin konuşmasını da etkileyeceğini dolayısıyla öğretmenlerin ders anlatırken daha farklı olacağı şeklinde yorumlanabilir. Öğretmenlerin lisansüstü eğitim boyunca çok okumanın, araştırmanın, öğrenmenin bir sonucu olarak farklı bakış açısı kazandıkları söylenebilir. Alanyazında yer alan bazı çalışmalar (Gül ve Dikbaş (2023), Aydemir ve Çam (2015), Alabaş, Kamer ve Polat (2012) “farklı bakış açısı kazanma” bulgusuyla örtüşmektedir. “Alandaki güncel çalışmaları takip etme” alt temasını Kılınç, Karahalilöz ve Bektaş, (2020), Alabaş, Kamer ve Polat, (2012) çalışma bulguları; “bilimsel araştırma yapabilme becerisi” alt temasını

Aydemir ve am (2015)’ın çalışma bulguları; “özgüven” ve “alternatif yöntem ve teknikleri öğrenme” alt temasını Alabaş, Kamer ve Polat (2012)’ın çalışma sonuçları desteklemektedir.

“Bilimsel yayın okuma”, “öğrencilere karşı bakış açısının değişmesi” ve “üretkenlik” alt temaları da araştırma bulgularında yer almaktadır. Lisansüstü eğitim sürecinin kişiye üretkenlik kazandırdığı; üreten, araştıran, öğrenen bir süreçte olmanın ise özgüvenlerini artırdığı yorumu yapılabilir. Bu durumun öğretmenlerin mesleki deneyimlerine olumlu olarak yansıdığı söylenebilir. Aynı zamanda katılımcılar lisansüstü eğitim derslerinden ve bilimsel yayınlardan öğrenilenleri sahaya aktarabilme fırsatı bulmuştur. Bu sayede öğretmenlerin derslerine çeşitlilik ve yenilik kattığı şeklinde yorumlanabilir. Baş’ın (2013) araştırmasında lisansüstü eğitimde edindiğı bilgi ve becerileri sınıflarına yansıtmak istedikleri görölmektedir. Lisansüstü eğitim yapan öğretmenler lisansüstü derslerinde ve tez çalışması boyunca farklı web2 araçları kullanmışlardır. Teknoloji kullanımı konusunda artan bilgilerini öğretmenlik mesleğinde de kullanmaya çalıştıkları söylenebilir.

5.2.LİSANSÜSTÜ EĞİTİMİ TAMAMLADIKTAN SONRAKİ KARIYER PLANINA İLİşKİN TARTIşMA

Araştırmanın ikinci sorusuna ait öğretmenlerin lisansüstü eğitimi tamamladıktan sonraki kariyer planlarına ilişkin bulgular incelendiğinde öğretmenlerin çoğunun lisansüstü eğitimini tamamladıktan sonra da öğretmenlik mesleğini sürdürmek istedikleri görölmektedir. Lisansüstü eğitim her ne kadar akademik süreç için bir yol olsa da bazı öğretmenlerin lisansüstü eğitimi kişisel gelişim ve mesleki gelişim amacıyla aldıkları şeklinde yorumlanabilir. Lisansüstü eğitim gören öğretmenlerin bir kısmı da lisansüstü eğitim sürecini gördükten sonra bu zorlu süreci meslek olarak sürdüremeyeceklerini belirtmişlerdir.

Araştırmanın ikinci sorusuna ait lisansüstü eğitimi tamamladıktan sonra akademik kariyer yapmaya ilişkin bulgular incelendiğinde bu oranın da yüksek olduğı görölmektedir. Katılımcıların bir kısmı lisansüstü eğitim sürecinde kendini bulduğunu ve ait olduğı yerin üniversitede çalışmak olduğunu bildirmişlerdir. Yüksek lisans eğitimini

tamamlandıktan sonra akademik kariyer yapmak isteyen öğretmenlerin birçoğu doktora sürecinde de öğretmenlik mesleğine devam etmek zorunda olduklarını söylemişlerdir. Bu durumun nedeni maddi zorluklar olarak yorumlanabilir. İlgili alanyazın incelendiğinde Alabaş, Kamer ve Polat (2012), Aktan (2020), Avcı ve Akdeniz (2021), Kılınç, Karahalilöz ve Bektaş (2020), Topal, Sağlam ve Akgün'ün (2017) araştırma sonuçları bu bulguyu bir anlamda desteklemektedir. Bulgular incelendiğinde öğretmenlerin bir kısmının bir süre daha öğretmenlik mesleğini sürdürüp sonrasında akademik kariyere devam etmeyi deneyecekleri görülmektedir. Öğretmenlerin bazılarının da kendi alanları dışında bir bölümde ve tezsiz yüksek lisans yaptıkları için akademik kariyere devam etme imkanları yoktur.

5.3.LİSANSÜSTÜ EĞİTİM SÜRECİNDE KARŞILAŞILAN SORUNLARA İLİŞKİN TARTIŞMA

Araştırmanın üçüncü sorusuna ait lisansüstü eğitim sürecinde karşılaşılan sorunlara ilişkin bulgular incelendiğinde öğretmenlerin yaşadığı sorunlar üç alt tema altında toplanmıştır. Bu temalar kişisel sorunlar, yükseköğretim kurumundan kaynaklı sorunlar ve görev yaptıkları kurumdan kaynaklı sorunlardır. Lisansüstü eğitim gören öğretmenlerin kişisel sorunlar alt teması altında en sık karşılaştıkları sorun zaman yetersizliği olmuştur. Katılımcıların neredeyse yarısı hem iş hem eğitim hem de kişisel hayatlarına yetişmekte zorlandıklarını belirtmişlerdir. Bu bulguyu Aktan (2020), Arastaman, Uslu, Arslan, ve Gülsoy Kerimoğlu (2020), Başer, Narlı ve Günhan (2005), Çiftçi ve Akbaşlı (2024), Dursun ve Yar Yıldırım (2020), Özmen ve Güç Aydın (2013), Torun Ateş, Telli ve diğ. (2023), Yasmin, Saeed ve Ahmad (2018) ve Yazar'ın (2020) çalışmaları desteklemektedir. Martin ve Khan'ın (2017) Bangladeş'te yürüttüğü çalışmasında lisansüstü eğitim gören öğrencilerin yaşadığı sorunlar arasında zaman kısıtlaması yer almaktadır. Bu çalışmanın araştırma bulgularını bir anlamda desteklediği söylenebilir.

Lisansüstü eğitim gören öğretmenlerin kişisel nedenlerden kaynaklı en sık karşılaştıkları ikinci sorun ulaşım ve mesafe sorunları olmuştur. Öğretmenler görev yaptıkları şehirde Eğitim Fakültesi olmadığı için farklı illerde lisansüstü eğitim almaktadırlar. Öğretmenlerin mezun oldukları üniversiteleri, istedikleri programın bulunduğu üniversiteyi veya ulaşım imkanı en yakın olan üniversiteleri tercih ettikleri

söylenbilir. Farklı illerde lisansüstü eğitim alan öğretmenler ulaşım konusunda maddi zorluk ve yorgunluk yaşamaktadırlar. Katılımcıların bir kısmı zamanlarının çoğunu yolda geçirdiklerini ve lisansüstü eğitim derslerini alırken yol yorgunluğundan kaynaklı tam verimli olamadıklarını belirtmişlerdir. Katılımcılardan uzak mesafede lisansüstü eğitim gören öğretmenler ise derslere veya danışmanları ile görüşmeye gidememektedir. Bunun için alternatif çözümler geliştirmek zorunda kaldıkları veya üniversitedeki hocalarının yardımcı olmasıyla sürece devam edebildikleri söylenbilir. Alanyazında bu bulguyu destekleyen çalışmalar (Aktan (2020), Arastaman ve diğ., (2020), Çepni, Kılınç ve Kılcan (2018), Çalışoğlu ve Yalvaç (2019), Çiftçi ve Akbaşlı (2024), Koşar, Er ve Kılınç (2020) Özmen ve Güç Aydın (2013), Topal, Sağlam ve Akgün (2021), Torun Ateş ve diğ. (2023)) yer almaktadır.

Lisansüstü eğitim gören öğretmenlerin kişisel nedenlerden kaynaklı karşılaştıkları bir diğer sorun ailevi sorumluluklar olmuştur. Katılımcılardan evli olanlar ve özellikle de çocuğu olanlar ailesine zaman ayıramadıkları ve çocuklarıyla ilgilenemedikleri için zorluk yaşamaktadırlar. Katılımcılar lisansüstü eğitim ve öğretmenlik mesleği dışında kalan zamanlarında ders çalışmak zorunda olduklarını bu nedenle ailevi sorumluluklarını tam olarak yerine getiremediklerini belirtmişlerdir. Yasmin, Saeed ve Ahmad'ın (2018) çalışmasında lisansüstü eğitim gören öğrencilerin yaşadıkları zorluklar arasında ailevi zorluklar yer almaktadır. Kılınç, Karahalilöz ve Bektaş'nin (2020) çalışmasında da lisansüstü eğitimin dezavantajı olarak aile yaşantısını olumsuz etkilemesi yer almaktadır. Aynı zamanda Koşar, Er ve Kılınç'ın (2020) ve Topal, Sağlam ve Akgün'ün (2017) çalışmaları da araştırma bulguları ile örtüşmektedir. Öğretmenlerin kişisel nedenlerden kaynaklı karşılaştıkları bir diğer sorun maddiyat olmuştur. İlgili alanyazında Çiftçi ve Akbaşlı (2024), Gömleksiz ve Yıldırım (2013), Koşar, Er ve Kılınç (2020), Matin ve Khan (2017), Özmen ve Güç Aydın (2013) ve Yasmin, Saeed ve Ahmad'ın (2018) araştırma sonuçları bu bulguyu desteklemektedir.

Araştırmanın üçüncü sorusuna ait lisansüstü eğitim sürecinde karşılaşılan sorunlara ilişkin bulgulara göre öğretmenlerin kişisel nedenlerden kaynaklı karşılaştıkları diğer sorunlar yorgunluk, teknolojik yetersizlik, sosyal yaşamdan uzaklaşma ve çevresel baskı olmuştur. Çepni, Kılınç ve Kılcan'ın (2018) çalışması çevresel baskı alt temasıyla örtüşmektedir. Toprak ve Taşgın (2017) öğretmenlerin lisansüstü eğitim yapmama nedenlerini incelediği araştırma sonucunda en önemli nedenler arasında programların

yoğunluğu yer almaktadır. Yetkiner ve İnce (2016) lisansüstü eğitim gören öğrencilerin karşılaştıkları sorunlar arasında tez yazma sürecinin yorucu olması gibi sorunlar tespit etmişlerdir. Kılınç, Karahalilöz ve Bektaş'ın (2020) çalışmasında da lisansüstü eğitimin dezavantajı olarak psikolojik yorgunluk ve sosyal yaşamdan uzaklaşma bulguları yer almaktadır. Bu çalışmalar araştırma bulgularını desteklemektedir.

Lisansüstü eğitim gören öğretmenlerin karşılaştığı sorunlara ilişkin bulgular incelendiğinde öğretmenlerin yükseköğretim kurumundan kaynaklı sorunlar yaşadığı görülmüştür. Lisansüstü eğitim gören öğretmenlerin yükseköğretim kurumundan kaynaklı en sık karşılaştığı sorun ise danışman ile ilgili sorunlardır. Katılımcıların bir kısmı danışmanlarıyla yeterince iletişim kuramadıklarını çünkü danışmanlarının çok yoğun olduğunu belirtirken bazı katılımcılar ise danışmanlarının yeterince ilgilenmediğini veya danışmanlarının iletişim dilinin yıpratıcı olduğunu düşünmektedirler. Alanyazın incelendiğinde bu bulguyu destekleyen çalışmalar bulunmaktadır. Affero, Norhasni, ve Aminuddin (2011), Alabaş, Kamer ve Polat (2012), Arabacı ve Akıllı (2013), Çepni, Kılınç ve Kılcan (2018), Çiftçi ve Akbaşlı (2024), Gömleksiz ve Yıldırım (2013), Keskin, Yazar ve Oral (2023), Kılınç, Karahalilöz ve Bektaş (2020), Koç ve Özkoçak (2019), Martin ve Khan (2017), Nayır (2007), Özmen ve Güç (2013), Pyhättö, Toom, Stubb ve Lonka (2012), Yetkiner ve İnce'nin (2016) çalışmaları bu bulguyla örtüşmektedir. Potane ve Mariano'nun (2022) çalışmasında lisansüstü öğrencilerin araştırma yaparken karşılaştıkları sorunlar arasında öğrencilerin daha fazla rehberliğe ve yardıma ihtiyaç duyduklarının belirtilmesinin bir anlamda araştırma bulgularını desteklediği söylenebilir.

Yükseköğretim kurumunda “ders seçimi” kaynaklı sorunlar yaşanmaktadır. Öğretmenler genellikle istedikleri dersleri kendi mesai saatlerine denk geldiği için seçememektedir. Ayrıca üniversitedeki derslerin farklı günlerde olması ancak çalıştıkları kurumdan bir gün izin alabilmeleri nedeniyle de ders seçiminde problem yaşadıkları söylenebilir. Alanyazındaki Avcı ve Akdeniz'in (2021), Aktan'ın (2020), Çiftçi ve Akbaşlı'nın (2024), Kılınç, Karahalilöz ve Bektaş'ın (2020) çalışmaları araştırma bulgularıyla örtüşmektedir. Ayrıca öğretmenler yükseköğretim kurumundan kaynaklı ders saatlerinden dolayı sorun yaşamaktadır. Özellikle ikinci öğretim saatlerinde yüksek lisans eğitimi alan öğretmenlerin sabah okula gidip ardından üniversiteye gittikleri için haftanın her günü yoğun bir çalışma temposuna maruz kaldıkları söylenebilir.

Araştırmanın üçüncü sorusuna ait lisansüstü eğitim gören öğretmenlerin karşılaştığı sorunlara ilişkin bulgulara göre lisansüstü eğitim gören öğretmenlerin yükseköğretim kurumundan kaynaklı karşılaştıkları diğer sorunlar “materyal yetersizliği” ve “kaynaklara erişim zorluğu” olmuştur. Özellikle fen gibi somut materyaller üzerinde çalışma yapan katılımcıların deney malzemeleri gibi materyaller bulmakta ve satın almakta sorun yaşadığı söylenebilir. Ayrıca katılımcıların yaşadıkları ilde donanımlı bir kütüphane bulunmadığı için kaynaklara erişmekte zorlandıklarını söylenebilir. Katılımcıların bir kısmı ise farklı üniversitelerin veri tabanlarını kullanmakta zorlandıklarını ve diğer kütüphanelerde yer alan kaynaklara uzaktan erişemediklerini ifade etmişlerdir. İlgili alanyazın incelendiğinde İpek Akbulut, Şahin ve Çepni (2013), Çiftçi ve Akbaşlı (2024) ve Koç ve Özkoçak’ın (2019) çalışmalarında lisansüstü eğitimde karşılaşılan sorunlar arasında yetersiz kaynak erişimi yer almıştır. Igun’ın (2010) çalışmasında Nijerya’daki üniversitelerdeki lisansüstü eğitim öğrencilerinin yaşadığı sorunlar arasında kaynaklara ulaşım zorluğu yer almaktadır. Bu çalışmaların araştırma bulgularıyla örtüştüğü söylenebilir.

Lisansüstü eğitim sürecinde uzaktan eğitim yoluyla ders gören öğretmenlerden birinin uzaktan eğitimi yeterince verimli bulmadığı görülmüştür. Uzaktan eğitimde hocalara erişme imkanının kısıtlı olması ve iletişimin sınırlı kalması uzaktan eğitimin problemleri arasında yer aldığı şeklinde yorumlanabilir. Ayrıca öğretmenlerin lisansüstü eğitimle birlikte yaşadıkları yoğunluğun işe yeterince vakit ayıramamalarına sebep olduğu söylenebilir.

Araştırmanın üçüncü sorusuna ait lisansüstü eğitim gören öğretmenlerin karşılaştığı sorunlara ilişkin bulgulara göre lisansüstü eğitim gören öğretmenlerin görev yaptıkları kurumlardan kaynaklı en sık yaşadıkları sorun “ders programı” olmuştur. Öğretmenlerin bir kısmının görev yaptıkları okullardaki ders programları lisansüstü eğitim derslerine göre ayarlanmamaktadır. Alabaş, Kamer ve Polat’ın (2012) çalışması araştırma bulgularını desteklemektedir.

Lisansüstü eğitim gören öğretmenlerin görev yaptıkları kurumlardan kaynaklı karşılaştığı bir diğer sorun “iş yükünün fazla olması” olarak görülmektedir. Katılımcılardan bir kısmı öğretmenlik mesleğinin ilk yıllarında lisansüstü eğitim görmektedir. Bu öğretmenlerin hem adaylık sürecinin getirdiği iş yükünün hem de yeni öğretmen olmanın getirdiği adaptasyon ve yoğun çalışma sürecinin lisansüstü eğitimlerini olumsuz olarak etkilediği söylenebilir. Koşar, Er ve Kılınç (2020) ve Çiftçi ve Akbaşlı’nın

(2024) lisansüstü öğrencilerinin karşılaştıkları problemlerle ilgili çalışması da bu bulguları bir anlamda desteklemektedir.

Lisansüstü eğitim gören öğretmenler görev yaptıkları kurumlarda izin sorunu yaşamaktadır. Katılımcıların bir kısmı yasal hakları olan eğitim iznini kullanamadıklarını belirtmiştir. Okul öncesi ve sınıf öğretmenliği branşları ise beş gün okula gittikleri için bu izinden yararlanamamaktadırlar. Alanyazında bu bulguyu destekleyen çalışmalar yer almaktadır. Avcı ve Akdeniz (2021) lisansüstü eğitim gören sınıf öğretmenleri ve okul öncesi öğretmenlerinin görüşlerini aldığı çalışmalarında öğretmenlerin en çok izin alma konusunda zorluklar yaşadığı belirtilmiştir. Ayrıca Aktan (2020), Çiftçi ve Akbaşlı (2024), Koşar, Er ve Kılınç (2020), Oluk ve Çolak (2005), Ulusoy ve Güçlü (2020), Yetkiner ve İnce'nin (2016) çalışmalarında da lisansüstü eğitimde izin problemleri yaşandığı görülmektedir.

5.4.ÖĞRETMENLİK MESLEĞİNİ SÜRDÜRÜRKEN AYNI ZAMANDA LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ALMANIN OLUMLU VE OLUMSUZ YANLARINA İLİŞKİN TARTIŞMA

Araştırmanın dördüncü sorusuna ait öğretmenlik mesleğini sürdürürken lisansüstü eğitim almanın olumlu ve olumsuz yanlarına ilişkin bulgular incelendiğinde öğretmenlerin genellikle olumlu düşüncelere sahip olduğu görülmüştür. Katılımcıların en fazla belirttikleri yanıt “öğrencilere karşı empati kurma” olmuştur. Katılımcıların öğretmenlik mesleğini sürdürürken lisansüstü eğitim almanın olumlu yönlerine ilişkin verimli hissetmelerini ve kendini güncellemelerini sağladığı ve özdenetim yapabildikleri söylenebilir. Çalışoğlu ve Yalvaç'ın (2019) çalışma sonuçlarında da aynı anda öğretmen olmanın ve lisansüstü eğitim görmenin sonuçları olarak empati yapmak ve kendini geliştirmek yer almaktadır. Bu çalışmanın araştırma bulgularıyla örtüştüğü söylenebilir.

Araştırmanın dördüncü sorusuna ait öğretmenlik mesleğini lisansüstü eğitim almanın olumlu ve olumsuz yanlarına ilişkin bulgular incelendiğinde öğretmenlerin zaman sıkıntısından kaynaklı olumsuz düşünceye sahip oldukları görülmektedir. Öğretmenlik mesleğini sürdürürken lisansüstü eğitim almanın olumsuz yanları yorgunluk-yoğunluk oluşturduğu veya öğretmenlik mesleğinden yana ya da lisansüstü eğitimden yana bir ihmal söz konusu olduğu söylenebilir. Katılımcıların bir kısmı ise belli bir yaştan sonra veya belli

bir kideden sonra öğrenciliğe karşı adaptasyon sorunu yaşamıştır ve boş gün olmamasından yana olumsuz düşüncelere sahip oldukları tespit edilmiştir. Çalışoğlu ve Yalvaç'ın (2019) çalışma sonuçlarında da aynı anda öğretmen olmanın ve lisansüstü eğitim görmeyen olumsuz yanları arasında zaman problemi, yorgunluk ve öğrenciliğe adaptasyon sorunu yer almaktadır. Bu çalışma araştırma bulgularıyla paralellik göstermektedir.

5.5.LİSANSÜSTÜ EĞİTİMDE PROGRAM TERKLERİNİN NEDENLERİNE İLİŞKİN TARTIŞMA

Araştırmanın beşinci sorusuna ait lisansüstü eğitimde program terklerinin nedenlerine ilişkin bulgular incelendiğinde katılımcıların program terkine neden olabileceğini düşündüğü en sık belirtilen ifade danışmanın yaklaşımı olmuştur. Lisansüstü eğitim gören öğretmenler danışmanın tutumunun tüm motivasyonlarını kaybettirebileceğini düşünmektedirler.

Lisansüstü eğitim gören öğretmenlerin lisansüstü eğitimde program terkine neden olabileceğini düşündüğü diğer alt temalar ise zaman yetersizliği, maddiyat, ulaşım-mesafe, ailevi problemler, yoğunluk, başarısızlık hissi, motivasyon kaybı, alan farkı, psikolojik baskı, derslerin zorluğu ve sosyal hayatın gerilemesi olarak bulunmuştur. Koşar, Er ve Kılınç'ın (2019) öğretmenlerin lisansüstü eğitim görme nedenleri üzerine yürüttükleri çalışma sonucunda öğretmenlerin iş yükü yoğunluğu, bireysel sorumluluklar ve ekonomik özendiriciliğin azlığı nedenlerinden dolayı program terki yaptıkları belirtilmiştir. Bu çalışma araştırma bulgularını desteklemektedir. Çoruk, Çağatay ve Öztürk'ün (2016) çalışma sonuçları da araştırma bulgularıyla örtüşmektedir.

5.6.ÖĞRETMENLERİN LİSANSÜSTÜ EĞİTİMİNİN DAHA NİTELİKLİ HALE GELMESİ İLE İLGİLİ ÖNERİLERİNE İLİŞKİN TARTIŞMA

Araştırmanın altıncı sorusuna ait öğretmenlerin lisansüstü eğitiminin daha nitelikli hale gelmesi ile ilgili belirttikleri önerilere ilişkin bulgular incelendiğinde öğretmenlerin en fazla “maddi destek” temasında öneride bulunduğu görülmektedir. Aktan'ın (2020) çalışmasında da öğretmenler Milli Eğitim Bakanlığı'nın öğretmenlerin kariyer gelişimine

ekonomik katkılar sağlamakta sınırlı kaldığı belirtilmiştir. Kılınç, Karahalilöz ve Bektaş'ın (2020) çalışmasında katılımcılar lisansüstü eğitim sürecinde maddi destek sağlanmasını önermişlerdir. Bu çalışmalar maddi destek bağlamında araştırma bulgularıyla örtüşmektedir.

Öğretmenlerin lisansüstü eğitim görmesinin daha nitelikli hale gelmesi için “izin hakkı” önerisinde bulunulmuştur. Milli Eğitim Bakanlığı'nın yönetmeliği gereği lisansüstü eğitim gören öğretmenlere kolaylık sağlanması gerekmektedir. Araştırma bulgularında öğretmenlerin bazıları bu izin hakkını kullanamadığı görülmüştür. Öğretmenlerin birçoğu da verilen iznin yeterli olmadığını ifade etmiştir. Genellikle okullarda iki yarım gün veya bir tam gün şeklinde uygulanan iznin bazen lisansüstü eğitim derslerine yetmediği, izinleri olmadığı için diğer günlerde istedikleri dersi seçemedikleri ifade edilmiştir. Öğretmenlerin bir kısmı da bu iznin sadece üniversiteye gidip ders almaya yettiğini ama bunun dışında ders çalışma, araştırma yapma gibi zamanlara da ihtiyaç duyduklarını belirtmiştir. Bu nedenle öğretmenler lisansüstü eğitim sürecinde sınav dönemi, araştırma süreci, tez dönemi gibi zamanlarda ihtiyaç duyulması halinde izin talep edebilmeyi önermişlerdir. Aktan'ın (2020) çalışmasında öğretmenlerin önerileri arasında tez sürecinde aylıklı izin verilmesi yer almaktadır. Avcı ve Akdeniz'in (2021) çalışmasında da lisansüstü eğitim gören okul öncesi ve sınıf öğretmenleri mevzuatta izin konusunda düzenlemeler yapılmasını ve görev yaptıkları illerde lisansüstü eğitime devam etme imkanı sağlanmasını önermişlerdir. Bu çalışmalar araştırma bulgularını desteklemektedir.

Öğretmenlerin lisansüstü eğitim görmesinin daha nitelikli hale gelmesi için yapılan diğer öneriler arasında uzaktan eğitim ve maaşta artış yer almaktadır. Öğretmenlerden bir kısmının danışmanlarıyla sorun yaşadığı ve danışmanlarıyla olan iletişimin motivasyonlarını büyük ölçüde etkilediği söylenebilir. Bu nedenle öğretmenler danışmanlara lisansüstü eğitim gören öğretmenlere karşı yaklaşımlarını değiştirmelerini önermişlerdir. Öğretmenlerin bir kısmı danışmanlardan kendilerini de meslektaşları olarak görmelerini istemektedir. Bir kısmı ise danışmanlık görevinden de kazanç elde ettiklerini bu sebeple layıkıyla yapmalarını ve denetlenmesini istemektedir. Alanyazın incelendiğinde Çepni, Kılınç ve Kılcan'ın (2018) çalışmasında katılımcılar danışmanların daha duyarlı olmasını önermiştir. Bu çalışmalar araştırma bulgularını desteklemektedir.

Öğretmenlerden bazıları ise lisansüstü eğitimini tamamlayan öğretmenlerin ek dersinde yapılan artışın yetersiz olduğunu ek derste belirgin bir artış verilmesi gerektiğini

önermiştir. Bazı öğretmenler ise lisansüstü eğitimini tamamlayan öğretmenlerin ek dersine katkı yapmak yerine lisansüstü eğitim gören her öğretmenin bu haktan eşit yararlanabilmesi için maaşlarına bir katkı olması gerektiğini önermişlerdir. Oluk ve Çolak'ın (2005) çalışmasında ise öğretmenler Milli Eğitim Bakanlığı'nın lisansüstü eğitim için sağladığı ek derse katkının göreceli olduğunu bunun yerine maaşa tazminat olarak yansımaları önermişlerdir. Kılınç, Karahalilöz ve Bektaş'ın (2020) çalışmasında katılımcılar tarafından ek ders ücretlerine eklenen katkının artırılması önerilmiştir. Bu çalışmalar araştırma bulgularını desteklemektedir.

Öğretmenlerin bir kısmı önceki dönemlerde uygulanan ancak daha sonra uygulamadan kaldırılan öğrenim özürlü tayininin gerekli denetimler altında tekrar uygulanmasını önermişlerdir. Öğretmenlerin bir kısmı da yine önceki dönemlerde uygulanıp sonra uygulamadan kaldırılan lisansüstü eğitimin hizmet puanına katkısının olmasını önermişlerdir. Bu öğretmenler tezli-tezsiz yüksek lisans ayrımı yapılarak verilen puan katkısının öğretmenleri lisansüstü eğitime karşı teşvik edeceğini düşünmektedir. Alanyazındaki ilgili çalışmalara bakıldığında Kılınç, Karahalilöz ve Bektaş (2020), Koşar, Er, ve Kılınç (2020) ve Ulusoy ve Güçlü'nün (2020) çalışmasında da tayin hakkı verilmesi önerilmiştir.

Öğretmenlerin lisansüstü eğitim görmesinin daha nitelikli hale gelmesi için yapılan diğer öneriler nitelik ve öğretmenlerin istekli olması olarak belirlenmiştir. Lisansüstü eğitim gören öğretmenler lisansüstü eğitimin hem mesleki nitelik kazandırması hem de alanyazına ve eğitim sistemine nitelikli bir çalışma sunması gerektiğini düşünmektedirler. Bu nedenle yüksek lisans ve doktora tez çalışmalarının seçiminde yapıdan çok niteliğe önem verilmesini önermişlerdir. Ayrıca katılımcılar lisansüstü eğitime başlayan öğretmenlerin istekli bir şekilde başlamalarını önermiştir. Lisansüstü eğitim sürecinin zorlu ve yorucu olduğunu bu nedenle program terklerinin çok fazla yaşandığını veya bir yerden sonra kırılmalar olduğunu ve sadece tamamlamak için devam edildiğini ifade etmişlerdir. Bu durumun ancak yüksek motivasyon ve istekle sürece devam edildiğinde nitelikli bir lisansüstü eğitim alınabileceği söylenebilir.

Öğretmenlerin lisansüstü eğitim görmesinin daha nitelikli hale gelmesi için Milli Eğitim Bakanlığı ve Yükseköğretim Kurulu arasında iş birlikleri yapılmasının iki kurum açısından da faydalı olacağı düşünülmektedir. Katılımcılar üniversitelerde lisansüstü eğitim gören öğretmenler tarafından yapılan çalışmaların MEB ihtiyaçları doğrultusunda

yönlendirilmesinin eğitim sistemine katkısını artıracaklarını ifade etmiştir. Alanyazındaki ilgili çalışmalara bakıldığında Avcı ve Akdeniz (2021), Dikici, Yasdıkcıoğlu, Gündeyerli ve Polatlı (2023), Koşar, Er, ve Kılınç (2020), Kılınç, Karahalilöz ve Bektaş (2020) ve Ulusoy ve Güçlü'nün (2020) çalışmalarının sonucunda MEB ile YÖK arasında iş birliği kurulması önerilmiştir. Bu çalışmalar araştırma bulgularıyla paralellik göstermektedir.

Öğretmenlerin lisansüstü eğitim görmesinin daha nitelikli hale gelmesi için yürütülen derslerin çalışan öğretmenler açısından daha ulaşılabilir olmasına yönelik önerilerde bulunulmuştur. Bu öneriler uzaktan eğitim, hafta sonu veya akşam dersleri, yaz okulu şeklindedir. Alanyazın incelendiğinde bu bulguyu destekleyen çalışmaların yer aldığı görülmektedir. Dikici, Yasdıkcıoğlu, Gündeyerli ve Polatlı'nın (2023) okul yöneticilerinin lisansüstü eğitime yönelik görüşlerini inceleyen çalışmalarının sonucunda katılımcılar yüksek lisans programlarının daha cazip ve erişilebilir olması gerektiğini vurgulamışlardır. Topal, Sağlam ve Akgün'ün (2021) çalışmasında da öğrencilerin lisansüstü eğitimde yaşanan sorunlara yönelik çözüm önerileri arasında en fazla belirtilen öneri derslerin uzaktan eğitim yoluyla yapılmasıdır. Avcı ve Akdeniz'in (2021) çalışmasında da derslerin hafta sonu veya online olması önerilmiştir. Kılınç, Karahalilöz ve Bektaş'ın (2020) çalışmasında katılımcılar tarafından lisansüstü eğitim sürecinde uzaktan eğitim seçeneğinin olması önerilmiştir.

Araştırmanın altıncı sorusuna ait öğretmenlerin lisansüstü eğitiminin daha nitelikli hale gelmesi için önerilere ilişkin bulgular incelendiğinde öğretmenler tarafından yapılan öneriler arasında uzman öğretmenlik için yüksek lisans şartı olması gerektiği ve başöğretmenlik için de doktora eğitiminin tamamlanmış olması gerektiği yer almaktadır. Yönetmelikte son yapılan değişikliğe göre yüksek lisans eğitimini tamamlayan öğretmenler uzman öğretmenlik için ve doktora eğitimini tamamlayan öğretmenler başöğretmenlik için yapılan öğretmenlik kariyer basamaklarında yükselme sınavından muaftır. Ancak lisansüstü eğitim gören öğretmenler bu uygulamanın öğretmenleri teşvik etmeyeceğini çünkü sınava girmenin lisansüstü eğitim almaktan daha kolay olduğunu düşünmektedirler. Bu nedenle uzman öğretmenlik için bir öğretmenden yüksek lisans eğitimini tamamlamış olmasının şart koyulmasını ve başöğretmenlik için de doktora eğitimini tamamlamış olmasının şart koyulmasını önermişlerdir.

Lisansüstü eğitimin daha nitelikli hale gelmesi için yapılan diğer öneriler arasında zamanda sınırlama olmaması, belirli kadrolarda görevlendirilme, yönetmeliğin net

uygulanması ve bilgilendirme yer almaktadır. Öğretmenler özellikle tez sürecinde zaman sınırlaması olmamasını önermiştir. Ayrıca lisansüstü eğitim gören öğretmenlerin Milli Eğitim Müdürlüklerinde verilen kadrolarda öncelikli olmasını veya Fen liseleri, Anadolu Liseleri ve proje okullarında görev verilmesi gerektiği önerilmiştir. Bu uygulama ile öğretmenlerin lisansüstü eğitimde kazandıkları bilgi ve becerilerden daha fazla yararlanılabileceği söylenebilir. Yapılan bir diğer öneri ise yönetmelikte verilen izin hakkının net uygulanmasıdır. Katılımcılar yönetmelikte lisansüstü eğitim gören öğretmene verilen iznin esnek ifadeler belirttiğini ve bazı okul idarecilerinin izin vermediğini ifade etmiştir. Bu nedenle bu ifadenin net bir şekilde değiştirilmesini istemektedirler. Aktan'ın (2020) çalışmasında da öğretmenlerin kişisel gelişimlerini destekleyen bir mevzuat oluşturulması ve lisansüstü eğitim gören öğretmenlere okul, ilçe ve il müdürlüklerinde görev tercihlerinde öncelik verilmesi yer almaktadır. Bu sonuçlar araştırma bulgularını desteklemektedir.

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

6.1. SONUÇLAR

Lisansüstü eğitim yapmakta olan öğretmenlerin görüşleri, karşılaştıkları sorunlar ve önerilerini belirlemek için yürütülen bu araştırmada elde edilen bulgulara ilişkin aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır:

- Lisansüstü eğitim öğretmenlerin mesleki çalışmaları bakımından yenilenmelerine katkı sağlamaktadır.
- Lisansüstü eğitim, öğretmenlerin hayatına dinamizm katmakta ve üretkenlik sağlamaktadır. Bunun sonucu olarak özgüvenleri gelişmektedir. Bu durum öğretmenlerin mesleki uygulamalarını olumlu anlamda geliştirmektedir.
- Öğretmenler lisansüstü eğitim sayesinde bilgi ve becerilerini güncellemekte, aynı zamanda kendi alanlarında ve Eğitim Bilimleri alanındaki yenilikleri de öğrenmektedirler.
- Öğretmenlerin çoğu lisansüstü eğitimini tamamladıktan sonra da öğretmenlik mesleğine devam etmek istemektedir. Ayrıca akademik kariyer yapmayı düşünen öğretmenlerin sayısı da buna yakındır.
- Öğretmenlerin yarıya yakını lisansüstü eğitim sürecinde kişisel nedenlerden dolayı zaman yetersizliği sorunu yaşamaktadır. Ayrıca yükseköğretim kurumlarından yana en fazla danışman ile ilgili sorun yaşanmaktadır.
- Çalıştıkları okullardaki ders programlarının lisansüstü eğitim derslerine göre ayarlanmaması öğretmenlerin çalıştıkları kurumdan kaynaklı yaşadığı en önemli sorun olmuştur.
- Öğretmenlik mesleğini sürdürürken lisansüstü eğitim almaları öğrencileriyle empati yapmalarına katkı sağlamıştır.
- Hem öğretmenlik hem öğrencilik yapan katılımcılar ya mesleki sorumluluklarını ya lisansüstü eğitimin gerektirdiklerini ya da ailevi sorumluluklarını ihmal etmek zorunda kalmaktadırlar.
- Öğretmenlerin büyük çoğunluğu lisansüstü eğitimde program terklerinin nedenini danışmanın yaklaşımı olarak görmektedir.

- Katılımcılar tüm öğretmenlerin lisansüstü eğitim görmesi gerektiğini önermektedir. Ancak öğretmenlerin lisansüstü eğitim sürecini en yüksek verimle tamamlamaları ve nicelikten çok niteliğe önem vermeleri istenmektedir.
- Lisansüstü eğitimin daha nitelikli hale gelmesi için maddi destek sağlanması, izin hakkı tanınması, uzaktan eğitim ve maaşa artış gibi öneriler yapılmıştır.

6.2.ÖNERİLER

Bu bölümde araştırma sonuçlarından yola çıkarak çeşitli öneriler sunulmuştur.

- Lisansüstü eğitim sürecinde sınav haftaları ve araştırma zamanlarında ek izin hakkı tanınabilir.
- Lisansüstü eğitim yapmakta olan öğretmenlerin ders programları okul yöneticileri tarafından yardımcı olunarak oluşturulabilir.
- Lisansüstü eğitimini tamamlayan öğretmenlere verilen ek ders oranı, maaşa tazminat olarak yansıtılabilir.
- MEB-YÖK iş birliği ile öğretmenlerin lisansüstü eğitim görmeleri teşvik edilebilir.
- Öğretmenler lisansüstü eğitim boyunca maddi olarak desteklenebilir.
- Lisansüstü eğitim, atama ve yükseltmelerde dikkate alınabilir.
- Öğretmenler yüksek lisans eğitimlerini kendi alanlarında yapabilir.
- Yönetmelikteki izinle ilgili mevcut madde yerine tüm lisansüstü eğitim gören öğretmenlerin eşit bir şekilde yararlanabileceği ve kesin ifade içeren bir izin maddesi oluşturulabilir.
- Lisansüstü eğitimini tamamlayan öğretmenlere Fen liselerinde veya Milli Eğitim Müdürlüğü birimlerindeki görevlendirmelerde öncelik tanınabilir.
- Öğretmenlerin lisansüstü eğitimde yürüttükleri çalışmalar saha gerçekleriyle uyumlu ve eğitim sistemine katkı sağlayacak nitelikte olabilir.
- Öğretmenlere empati ve iletişim becerilerini artırmaya yönelik hizmet içi eğitimler verilebilir.
- Doktora eğitimini kapsayan lisansüstü eğitim yapan öğretmenlerin yer aldığı örneklem grubu ile benzer bir araştırma yapılabilir.

7. KAYNAKÇA

- 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu. (1965). Mevzuat Bilgi Sistemi: <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=657&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5> adresinden alındı
- Adıgüzel, A. (2007). Öğretmen Niteliklerinde Yeni Bir Boyut: Bilgi Okur Yazarlığı. *Özgür Dergi*.
- Affero, I., Norhasni, Z. A., & Aminuddin, H. (2011). Improving the Development of Postgraduates' Research and Supervision. *International Education Studies* 4(1).
- Ağralıoğlu, N. (2013). Türkiye'de Lisansüstü Öğretim. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 1-9.
- Akgün, Ö., Güleç, İ., & Topal, M. (2013). Lisansüstü Uzaktan Eğitim Öğrencilerinin Uzaktan Eğitime Yönelik Görüşleri. *SAÜ Eğitim Bilimleri Enstitüsü 3. Ulusal Lisansüstü Eğitim Sempozyumu*, 134-141.
- Akıllı, C., & Arabacı, İ. (2013). Lisansüstü Eğitimde Öğrenci Sorunları. *VI. Ulusal Lisansüstü Eğitim Sempozyumu*. Sakarya.
- Akpolat, Ö. (2023). Sosyal Bilgiler Öğretmenlerinin Lisansüstü Eğitime Karşı Tutumları. *International Journal of Progression and Development in Education*, 62-76.
- Aktan, O. (2020). Öğretmenlerin Kariyer Gelişimi Açısından Lisansüstü. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*.
- Alabaş, R., Kamer, S., & Polat, Ü. (2012). Öğretmenlerin Kariyer Gelişimlerinde Lisansüstü Eğitim: Tercih Sebepleri ve Süreçte Karşılaştıkları Sorunlar. *E-International Journal of Educational Research*.
- Alhas, A. (2006). Lisansüstü Eğitim Yapmakta Olan Milli Eğitim Bakanlığı Öğretmenleri'nin Lisansüstü Eğitime Bakış Açıkları. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi ,Ankara.
- Arastaman, G., Uslu, O., Arslan, S. S., & Gülsoy Kerimoğlu, P. N. (2020). Eğitim Yönetimi Alanında Doktora Öğrencisi Olmak: Lisansüstü Öğrencilerin Bakış

- Açısından Fenomenolojik Bir İnceleme. *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi – Journal of Qualitative Research in Education*, 8(4), 1323-1346.
- Arı, E., Pehlivanlar, E., & Çömek, A. (2005). Lisansüstü Eğitimi Öğrencilerinin Gördükleri Eğitim Hakkındaki Beklenti ve Görüşlerinin Belirlenmesi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*.
- Arıcı, H. (2001). Sosyal Bilimler Alanında Bilim Adamı Yetiştirme:Lisansüstü Eğitim. *Bilim Adamı Yetiştirme:Lisansüstü Eğitim* (53-62). Ankara: TÜBA Bilimsel Toplantı Serileri:7.
- Aslan, G. (2007). Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü'ne Kayıtlı Doktora Öğrencilerinin Lisansüstü Öğretime İlişkin Sorunları. *Milli Eğitim Dergisi*, 174.
- Ataünal, A. (1994). 21. Yüzyıla Gिरerken Eğitim. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 111-116.
- Ataünal, A. (1994). Bilim ve Eğitimde Görevli Kuruluşların İşlevleri ve İşbirliği (Milli Eğitim Bakanlığı Açısından). *Bilim ve Eğitim, TÜBA Bilimsel Toplantı Serileri 2*, 151-156.
- Avcı , F., & Akdeniz, E. C. (2021). Lisansüstü Eğitimlerine Devam Eden Okul Öncesi ve Sınıf Öğretmenlerinin Lisansüstü Eğitime İlişkin Görüşleri, Yaşadıkları Sorunlar ve Çözüm Önerileri. *Eğitim ve Toplum Araştırmaları Dergisi (JRES)*.
- Aydemir, S., & Çam, Ş. (2015). Lisansüstü Öğrencilerinin Lisansüstü Eğitimi Almaya İlişkin Görüşleri. *Turkish Journal of Education*, 4-16.
- Baharudin, S., Murad, M., & Mat, N. (2013). Challenges Of Adult Learners: A Case Study of Fulltime Postgraduates Students. *Procedia- Social and Behavioral Sciences*, 77-781.
- Bakioğlu, A., & Gürdal , A. (2001). Lisansüstü Tezlerde Danışman ve Öğrencilerin Rol Algıları: Yönetim İçin Göstergeler. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9-18.
- Balcı, A. (2014). Coğrafya Öğretmenliği Yüksek Lisans Öğrencilerinin Yüksek Lisans Beklentileri. *Marmara Coğrafya Dergisi* , 11-135.

- Baltacı, A. (2019). Nitel Araştırma Süreci: Nitel Bir Araştırma Nasıl Yapılır? *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 5(2), 368-388.
- Barkan, M., & Taşcı, D. (1999). Uzaktan Öğretimde Kalite Duyarlılığı. *Kurgu Dergisi*, 185-193.
- Baş, G. (2013). Öğretmenlerin Lisansüstü Eğitimden Beklentileri: Nitel Bir Araştırma (Niğde İli Örneği). *Yükseköğretim Dergisi*, 61-69.
- Başer, N., Narlı, S., & Günhan, B. (2005). Öğretmenlerin lisansüstü Eğitim Almalarında Yaşanan Sorunlar ve Çözüm Önerileri. *DEÜ Buca Eğitim Fakültesi Dergisi: Lisansüstü Eğitim (Özel Sayı)*.
- Başol, G. (2012). *Eğitimde Ölçme ve Değerlendirme*. Ankara: Pegem Akademi.
- Batdı, V., & Oral, B. (2020). Bilimsel Araştırmalarda Geçerlik ve Güvenirlilik. B. Oral, & A. Çoban (Ed.), *Kuramdan Uygulamaya Eğitimde Bilimsel Araştırma Yöntemleri içinde* (115-143). Ankara: Pegem Akademi.
- Bogdan, R., & Biklen, S. (1998). Qualitative Research For Education: an Introduction to Theory And Methods. *Needham Heights, MA: Allyn & Bacon*.
- Bozan, M. (2012). Lisansüstü Eğitimde Nitelik Arayışları. *Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi*.
- Bozpolat, E. (2016). Öğretmen Adaylarının Lisansüstü Eğitime İlişkin Metaforik Algıları. *İlköğretim Online*, 1114-1130.
- Buchler, M., Castle, J., Osman, R., & Walters, S. (2007). Equity, Access and Success: Adult Learners in Public Higher Education.
- Can, B. (2023). Türk Akademisinde Lisansüstü Süreçlerde Yaşanan Sorunlara Bir Çözüm Önerisi Olarak Akademik Koçluk. *Üniversite Araştırmaları Dergisi*, 60-77.
- Chu, H.-C., Hsieh, M.-C., & Chang, S.-C. (2007). A Study of Career Development, Learning Motivation, and Learning Satisfaction of Adult Learners in Unconventional Scheduling Graduate Programs.

- Creswell, J. (2020). *Nitel Araştırma Yöntemleri: Beş Yaklaşım Göre Nitel Araştırma ve Araştırma Deseni*. Ankara: Siyasal Yayın Dağıtım.
- Çakar, Ö. (2001). Fen Bilimleri Alanında Bilim Adamı Yetistirme:Lisansüstü Eğitim. *Bilim Adamı Yetiştirme: Lisansüstü Eğitim* (65-75). Ankara: TÜBA Bilimsel Toplantı Serileri:7 .
- Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı. (2021). *Kamu Görevlilerinin Geneline ve Hizmet Kollarına Yönelik Mali ve Sosyal Haklara İlişkin 2022 ve 2023 yıllarını kapsayan 6. Dönem Toplu Sözleşme*. Resmi Gazete: <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2021/08/20210825-11.pdf> adresinden alındı
- Çalışoğlu, M., & Yalvaç, A. (2019). The Difficulties That the Teachers Who Continue Master of Science. *International Education Studies*.
- Çepni, O., Kılınç, A., & Kılcan, B. (2018). Problems Experienced in Postgraduate Education and Solutions: A Qualitative Study on Graduate Students' Views. *International Online Journal of Educational Sciences*, 1-16.
- Çiftçi, K., & Akbaşlı, S. (2024). Çalışan Lisansüstü Öğrencilerinin Karşılaştıkları Problemler. *BSJ Pub Soc Sci* 7(2), 66-74.
- Çoruk, A., Çağatay, Ş., & Öztürk, H. (2016). Lisansüstü Eğitimde Kayıt ve Devam Sorunları. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 9(1), 165-178.
- Demir, C. (2007). Lisansüstü Eğitim Alan Öğrencilerin Eğitim Öğretim Sürecinden Beklentileri ve Beklentilerinin Gerçekleşme Düzeyi. 3. *Lisansüstü Eğitim Sempozyumu*, 195-207.
- Dikici, T., Kodal Yasdıkcıoğlu, T., Gündeyerli, B., Polatlı, Ş., & Dikici, T. (2023). Okul Yöneticilerinin Lisansüstü Eğitime Yönelik Görüşleri. *Ulusal Eğitim Dergisi* 3(6), 961-975.
- Dursun, F., & Yar Yıldırım, V. (2020). Eğitim Programları ve Öğretim Alanındaki Lisansüstü Öğrencilerin Lisansüstü Öğrenim Sürecine İlişkin Görüşleri. *Manisa CBÜ Sosyal Bilimler Dergisi*.

- Ekoç, A. (2019). Difficulties Faced by Postgraduate Students of English Language Teaching (ELT) In Thesis Writing in Turkey. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 20(1), 152-164.
- Ergül, H. (1999). Uzaktan Öğretimde Kalite Verimlilik ve Üretkenlik. *Kurgu Dergisi*, 283-296.
- Ersoy, Y. (2002). Bilişim Çağı Eşiğinde Sınıf ve Matematik Öğretmenlerinin Yeni İşlevler ve Roller Edinmeleri. *İlköğretim Online Dergisi* 1(2), 52-61.
- Eugene, E. (2012). Challenges in Postgraduate Studies: Assessments by Doctoral Students. *Higher Education Studies* 2(4).
- Gömleksiz, M. N., & Yıldırım, F. (2013). Lisansüstü Eğitim Alan Öğrencilerin Lisansüstü Eğitime İlişkin Görüşleri. *VI. Ulusal Lisansüstü Eğitim Sempozyumu*, 68-74.
- Gül, İ., & Dikbaş, E. (2023). Eğitimcilerin Lisansüstü Eğitim Almalarına İlişkin Öğretmen ve Yönetici Görüşleri. *Uluslararası Eğitim Bilim ve Teknoloji Dergisi* 9(1), 40-55.
- Güler, A., Halıcığlu, M., & Taşgün, S. (2015). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Güven, İ. (2001). Öğretmen Yetiştirme Boyutu (UNESCO 45. Uluslararası Eğitim Kongresi). *Milli Eğitim Dergisi*.
- Güven, İ. (2004). Etkili Bir Öğretim İçin Öğretmenden Beklenenler. *Milli Eğitim Dergisi*, 164.
- Güven, İ., & Tunç, B. (2007). Lisansüstü Öğretim Öğrencilerinin Akademik Sorunları (Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Örneği). 157-171.
- Igun, S. (2010). Difficulties and Motivation of Postgraduate Students in Selected. *Library Philosophy and Practice*.
- İbiş, E. (2014). Lisansüstü Eğitimin Sorunları. *Yükseköğretim Dergisi*, 117-123
- İlhan, M., Öner Sünkür, M., & Yılmaz, F. (2012). İlköğretim Öğretmen Adaylarının Lisansüstü Eğitime Yönelik Tutumlarının İncelenmesi (Dicle Üniversitesi Örneği). *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 22-42.

- İlter, İ. (2020). Lisansüstü Öğrenim Gören Öğretmenlerin Lisansüstü Eğitime Yönelik Tutumlarının Değerlendirilmesi. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 263-292.
- İpek Akbulut, H., Şahin, Ç., & Çepni, S. (2013). Doktora Tez Sürecinde Karşılaşılan Problemlerin Belirlenmesi:Eğitim Fakültesi Örneği. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, 50-69.
- Johnson , R., & Christensen, L. (2014). *Educational research: Quantitative, qualitative, and mixed approaches*. USA: SAGE Publications.
- Kandemir, A. (2022). Milli Eğitim Şuralarında Eğitim ve Okul Yönetimi. *Baskent University Journal of Education* 9(2), 169-179.
- Kara, F. (2008). Matematik Öğretmenlerinin Lisansüstü Eğitim Deneyimleri ve Okul Yaşantılarına Yansımaları. Yüksek Lisans Tezi, Trabzon, Karadeniz Teknik Üniversitesi.
- Karabacak, K. (2013). Lisansüstü Bilimsel Araştırma Teknikleri (BAT) Dersinin Uzaktan Öğretimine İlişkin Uzaktan Öğretim Öğrencilerinin Görüşleri. *6. Ulusal Lisansüstü Eğitim Sempozyumu*, 75-84.
- Karakütük, K. (1989). Türkiye'de Lisansüstü Öğretim, Sorunları ve Çözüm Önerileri. *Ankara University Journal of Faculty of Educational Sciences*.
- Karakütük, K. (1999). Türkiye'de Lisansüstü Eğitim Sorunları ve Çözüm Önerileri.
- Karakütük, K. (2000). Öğretmenlerin Lisansüstü Öğretimi Konusunda Yönetici ve Öğretmenlerin Görüşleri. *DEÜ Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, 193-209.
- Karakütük, K., Aydın, A., Abalı, G., & Yıldırım, S. (2008). Lisansüstü Öğretim Sorunları Konusunda Ankara'daki Üniversitelerin Lisansüstü Enstitü Yöneticilerinin Görüşleri. *Eğitim ve Bilim* 33-147, 42-52.
- Karakütük, K. (2002). *Öğretim üyesi ve bilim insanı yetiştirme: Lisansüstü öğretimin planlanması*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Karaman, S., & Bakırcı, F. (2010). Türkiye'de Lisansüstü Eğitim: Sorunlar ve Çözüm Önerileri. *Sosyal Bilimler Araştırması Dergisi*.

- Kavcar, C. (2002). Cumhuriyet Döneminde Dal Öğretmeni Yetiştirme. *Ankara University Journal of Faculty of Educational Sciences* 35(1), 1-14.
- Keskin, İ., Yazar, T., & Oral, B. (2023). Postgraduate Students' Perceptions of Supervisor and Qualifications that is Sought in the Supervisor Selection. *World Journal of Education* 13(1).
- Kılınç, A., Karahalilöz, O., & Bektaş, F. (2020). Lisansüstü öğrenim görmek: öğretmen deneyimleri üzerinden fenomenolojik bir çözümleme. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 9(4), 1755-1774.
- Koç, F., & Özkoçak, V. (2019). Türkiye'de Lisansüstü Eğitime Dair Güncel Sorunlar. 4. *Uluslararası Yükseköğretim Çalışmaları Konferansı*.
- Koşar, D., Er, E., & Kılınç, A. Ç. (2020). Öğretmenlerin Lisansüstü Eğitim Görme Nedenleri: Nitel Bir Araştırma. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*.
- Köser, B. D., & Mercanlıoğlu, Ç. (2010). Akademik Danışmanlık Hizmetinin Önemi ve Türkiye'deki Üniversitelerde Akademik Danışmanlık Hizmetinin Değerlendirilmesi. *Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi*.
- MacKeracher, D., Suart, T., & Potter, J. (2006). *State of the Field Report: Barriers to Participation in Adult Learning*.
- Mariano, I. J., & Potane, J. D. (2022). Benefits and Difficulties of Postgraduate Student-Researchers: a Qualitative Inquiry. *International Journal of Social Sciences and Humanities Invention*, 6852-6861.
- Matin, M. A., & Khan, M. (2017). Common Problems Faced by Postgraduate Students During Their Thesis Works in Bangladesh. *Bangladesh Journal of Medical Education* 8(1).
- MEB. (1962). 7. Milli Eğitim Şurası.
https://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2021_12/08162906_7_sura.pdf
 adresinden alındı

MEB. (1973). *Milli Eğitim Temel Kanunu*. OYGM MEB:

https://oygm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_11/08144011_KANUN.pdf
adresinden alındı

MEB. (1981). *10. Milli Eğitim Şurası*.

https://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_09/29165120_10_sura.pdf
adresinden alındı

MEB. (1982). *11. Milli Eğitim Şurası*.

https://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_09/29165200_11_sura.pdf
adresinden alındı

MEB. (1988). *12. Milli Eğitim Şurası*.

https://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_09/29165252_12_sura.pdf
adresinden alındı

MEB. (1993). *14. Milli Eğitim Şurası*.

https://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_09/29165401_14_sura.pdf
adresinden alındı

MEB. (1996). *15. Milli Eğitim Şurası*.

https://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_09/29165430_15_sura.pdf
adresinden alındı

MEB. (1999). *16. Milli Eğitim Şurası*.

https://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2020_02/21142534_16_sura.pdf
adresinden alındı

MEB. (2001). 21. Yüzyıla Girerken Türk Eğitim Sisteminin İhtiyaç Duyduğu Çağdaş Öğretmen Profili. *MEB Eğitimi ve Araştırma ve Geliştirme Dairesi Başkanlığı*. Ankara: MEB Basımevi.

MEB. (2006). *17. Milli Eğitim Şurası*.

https://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_09/29165619_17_sura.pdf
adresinden alındı

MEB. (2010). *18. Milli Eğitim Şurası*.

https://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2017_09/29170222_18_sura.pdf
adresinden alındı

MEB. (2014). *19. Milli Eğitim Şurası*.

https://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2019_12/10095332_19_sura.pdf
adresinden alındı

MEB. (2014). *Milli Eğitim Bakanlığı 2010-2014 Stratejik Planı*.

https://sgb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2013_05/08030019_2010_14_sp_genelbilgi.pdf adresinden alındı

MEB. (2017). Öğretmenlik Mesleği Genel Yeterlikleri.

MEB. (2021). *20. Milli Eğitim Şurası*.

https://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2021_12/08163100_20_sura.pdf
adresinden alındı

MEB. (2022). *Aday Öğretmenlik ve Öğretmenlik Kariyer Basamakları Yönetmeliği*.

Mevzuat Bilgi Sistemi:

<https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=39517&MevzuatTur=7&MevzuatTertip=5> adresinden alındı

MEB. (2024). İzin Yönergesi.

Merey, Z., & Kaymakçı, S. (2018). Millî Eğitim Şûraları'nda Vatandaşlık, Demokrasi ve İnsan Hakları Eğitimine İlişkin Alınan Kararların Değerlendirilmesi. *YYÜ Eğitim Fakültesi Dergisi*, 819-854.

Merriam, S. (2013). *Nitel Araştırma Desen ve Uygulama İçin Bir Rehber*. Çeviri Editörü: Selahattin Turan. Ankara: Nobel Yayıncılık.

Miles, M., & Huberman, A. (2016). *Nitel Veri Analizi S. Akbaba-Altun ve A. Ersoy (Çev. Ed.)*. Ankara: Pegem.

Mohajan, H. (2018). Qualitative Research Methodology in Social Sciences and Related Subjects. *Journal of Economic Development, Environment and People*, 23-48.

- Mohammad, A. W., & Matin, M. (2017). Common Problems Faced by Postgraduate Students During Their Thesis Works in Bangladesh. *Bangladesh Journal of Medical Education*, 22-27.
- Nayır, F. (2007). Ankara'da Eğitimi Bilimleri Alanında Lisansüstü Öğrenim Görmekte Olan Öğretmen, Yönetici ve Müfettişlerin Sorunları. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Nayır, F. (2011). Problems of postgraduate students including school principals, teachers and inspectors in educational sciences. *Ankara University, Journal of Faculty of Educational Sciences*, 199-222.
- Oluk, S., & Çolak, F. (2005). Milli Eğitim Bakanlığı'na Bağlı Okullarda Öğretmen Olarak Çalışan Lisansüstü Öğrencilerinin Karşılaştıkları Bazı Sorunlar. *DEÜ Buca Eğitim Fakültesi Dergisi: Lisansüstü Eğitim (Özel Sayı)*.
- Onat Kocabıyık, O. (2015). Olgubilim ve Gömülü Kuram: Bazı Özellikler Açısından Karşılaştırma. *Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* 6(1), 55-66.
- Ottekin Demirbolat, A. (2005). Yüksek Lisans Öğrencilerinin Program ve Öğretim Elemanlarından Beklentileri.
- ÖSYM. (2024). *ÖSYM Tanımlar*. <https://www.osym.gov.tr/TR,1371/tanimlar.html> adresinden alındı
- Özerbaş, M., & Safi, B. (2022). İngiltere, Japonya, Norveç, Finlandiya, Singapur, Rusya ve Türk Eğitim Sistemlerinin Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi. *MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi*.
- Özmen, Z. M., & Güç Aydın, F. (2013). Doktora Eğitimi ile İlgili Yaşanan Zorluklar ve Baş Etme Stratejileri: Durum Çalışması. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 214-219.
- Özmenteş, G., & Özmenteş, S. (2005). Buca Eğitim Fakültesi Müzik Eğitimi Anabilim Dalı Yüksek Lisans Öğrencilerinin Lisansüstü Eğitimden Beklentileri ve Yüksek Lisans Programı İle İlgili Görüşleri. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi (Özel Sayı)*, 247-255.

- Patton, M. (2002). *Qualitative research and evaluation methods (3rd ed.)*. Thousand Oaks: CA: Sage Publications.
- Polat, M., Polat, H., Süren, S., Saldüz, İ., Polat, İ., Polat, M., . . . Kılıç, B. (2022). Lisansüstü Öğrencilerin Lisansüstü Eğitime İlişkin Görüşleri. *The Journal of International Lingual, Social and Educational Sciences* 8(1), 42-57.
- Pyhalto, K., Toom, A., Stubb, J., & Lonka, K. (2012). Challenges of Becoming a Scholar: A Study of Doctoral Students' Problems and Well-Being. *International Scholarly Research Network*.
- Rosovsky, H. (1996). *Üniversite: Bir Dekan Anlatıyor*. Ankara: TÜBİTAK Popüler Bilim Kitapları.
- Sayan, Y., & Aksu, H. (2005). Akademik Personel Olmadan Lisansüstü Eğitim Yapan Bireylerin Karşılıkları Sorunlar Üzerine Nitel Çalışma: Dokuz Eylül Üniversitesi-Balıkesir Üniversitesi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi Dergisi* (17).
- Seçkin, M., Aypay, A., & Apaydın, Ç. (2014). Lisansüstü Eğitim Alan Öğrencilerin Akademik Danışmanlık Hakkındaki Görüşleri. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*.
- Sevinç, B. (2001). Türkiye'de Lisansüstü Eğitim Uygulamaları, Sorunlar ve Öneriler. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 34.
- Shahsavar, Z., & Kourepaz, H. (2020). Postgraduate Students' Difficulties In Writing Their Theses Literature Review. *Cogent Education*, 7:1.
- Sverdlik, A. H. (2018). The Phd Experience: A Review of the Factors Influencing Doctoral Students' Completion, Achievement and Well-being. *International Journal of Doctoral Studies*, 361-388.
- Şaşmaz Ören, F., Yılmaz, T., & Güçlü, M. (2012). Öğretmen Adaylarının Lisansüstü Eğitime Yönelik Görüşleri. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi* 1(2).
- Şenses, F. (2007). Uluslararası Gelişmeler Işığında Türkiye Yükseköğretim Sistemi: Temel Eğitimler, Sorunlar, Çelişkiler ve Öneriler. *ERC Working Papers in Economics*.

- Tekindal, M., & Uğuz Arsu, S. (2020). Nitel Araştırma Yöntemi Olarak Fenomenolojik Yaklaşımın Kapsamı ve Sürecine Yönelik Bir Derleme. *Ufkun Ötesi Bilim Dergisi* 20(1), 153-182.
- Topal, M., Sağlam, H. İ., & Akgün, Ö. E. (2017). Lisansüstü Öğrencilerin ve Öğretim Elemanlarının Gözünde Lisansüstü Eğitimde Yaşanan Sorunlar ve Çözüm Önerileri. *VIII. International Graduate Education Symposium Proceedings Book*, 109-117.
- Toprak, E., & Taşgın, Ö. (2017). Öğretmenlerin Lisansüstü Eğitim Yapmama Nedenlerinin İncelenmesi. *Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi* 7(13), 599-615.
- Torun Ateş, Z., Telli , B., Aras, T., & Beyazateş, H. (2023). Lisansüstü Eğitim Yapan Öğretmenlerin Yaşadığı Sorunlar. *Academic Social Resources Journal*, 2862-2870.
- Tosun, İ. (2001). Açılış Konuşması. *Bilim Adamı Yetiştirme: Lisansüstü Eğitim*. Ankara: TÜBA Bilimsel Toplantı Serileri:7.
- Tumin, Faizuddin, A., Firman, M., Purnomo, H., & Aisyah, N. (2020). Working Students in Higher Education: Challenges and Solutions. *AL-HAYAT Journal of Islamic Education*.
- Turhan, M., & Yaraş, Z. (2013). Lisansüstü Programların Öğretmen, Yönetici ve Denetmenlerin Mesleki Gelişimine Katkısı. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 200-218.
- Türer, B., Balçın, M. D., Sevindik, N., & Er, Ö. (2013). Eğitim Fakültesinde Öğrenim Görmekte olan Öğretmen Adaylarının Lisansüstü Eğitime Karşı Tutumları: Demirci Eğitim Fakültesi Örneği. *6. Ulusal Lisansüstü Eğitim Sempozyumu*, 61-67.
- Türker, K. (2001). Bilim Adamı Yetiştirme Dünyada ve Türkiye'de Lisansüstü Eğitim. *Ankara:TÜBA Bilimsel Toplantı Serileri*, 21-32.
- Ulusoy, B., & Güçlü, N. (2020). Sınıf Öğretmenlerinin Lisansüstü Eğitim Sürecinde Karşılaştıkları Sorunlar. *Sosyal Bilimler ve Eğitim Dergisi* 3(1), 368-386.

- Ünal, Ç., & İlter, İ. (2010). Sınıf Öğretmeni Adaylarının Lisansüstü Eğitime Olan Tutumları (Fırat, Erzincan ve İnönü Üniversitesi Sınıf Öğretmenliği ABD Örneği). *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 14(2), 147-164.
- Van Rooij, E., Fokkens-Bruinsma, M., & Jansen, E. (2021). Factors That Influence Phd Candidates' Success: The Importance Of Phd Project Characteristics. *Studies in Continuing Education*, 43:1, 48-67.
- Variş, F. (1972). Türkiye'de Lisansüstü Eğitim 'Pozitif Bilimlerin Temel ve Uygulamalı Alanlarında'. *Ankara University Journal of Faculty of Educational Sciences* 5(1), 51-74.
- Wollast, R., Aelenei, C., Chevalère, J., Van der Linden, N., Galand, B., Azzi, A., . . . Klein, O. (2023). Facing The Dropout Crisis Among Phd Candidates: The Role Of Supervisor Support In Emotional Well-Being And Intended Doctoral Persistence Among Men And Women. *Studies in Higher Education*.
- Yapıcı, M., & Yapıcı, Ş. (2003). İlköğretim Öğretmenlerinin Karşılaştığı Sorunlar. *Üniversite ve Toplum Dergisi*.
- Yasmin, F., Saeed, M., & Ahmad, N. (2018). Challenges Faced by Postgraduate Students: A Case Study of a Private University in Pakistan. *JEHD* 7(1), 109-116.
- Yazar, T. (2020). Opinions And Suggestions of Graduate Students About Postgraduate Education. *International Online Journal of Educational Sciences* 12(1), 149-171.
- Yetkiner, A., & İnce, M. (2016). Views of Students Regarding Problems Encountered in Postgraduate Education: A Phenomenological Research. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi* (3), 373-383.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2021). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- YÖK. (2016). Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliği.

8. EKLER

EK-1 Lisansüstü Eğitim Yapmakta Olan Öğretmenlerin Lisansüstü Eğitimle İlgili Görüşleri, Karşılaştıkları Sorunlar ve Önerileri Görüşme Formu

Lisansüstü Eğitim Yapmakta Olan Öğretmenlerin Lisansüstü Eğitimle İlgili Görüşleri, Karşılaştıkları Sorunlar ve Önerileri

Değerli meslektaşım, bu görüşme formu Bitlis ilinde görev yaparken aynı zamanda lisansüstü eğitim alan öğretmenlerin görüşlerini ve önerilerini almak, sorunlarını belirlemek amacıyla uygulanacaktır. Görüşme sonucunda elde edilen bilgiler yüksek lisans tez çalışmasında kullanılacaktır. Vereceğiniz samimi ve doğru yanıtlar araştırmanın gerçeğe uygunluk derecesini artıracaktır. Katkılarınız için teşekkür eder, saygılarımı sunarım.

Doç. Dr. Taha YAZAR
Dicle Üniversitesi Eğt. Bil. Böl.

Ayşen KOCALAR VERİM
Dicle Üniversitesi Eğt. Bil. Ens.
Yüksek Lisans Öğr.

I. BÖLÜM

Kişisel Bilgiler;

1. Cinsiyetiniz? ☐ Kadın ☐ Erkek
2. Mezun olduğunuz yükseköğretim kurumu:
☐ Eğitim Fakültesi ☐ Fen Fakültesi ☐ Edebiyat Fakültesi ☐ Diğer (Lütfen belirtiniz:.....)
3. Branşınız? :.....
4. Lisansüstü eğitime kayıtlı olduğunuz üniversite:
5. Lisansüstü eğitime kayıtlı olduğunuz program:
6. Lisansüstü eğitim düzeyiniz? ☐ Yüksek Lisans ☐ Doktora
7. Lisansüstü eğitim döneminiz? ☐ Ders ☐ Tez

II. BÖLÜM

Görüşme Soruları;

- 1- Size göre öğretmenlerin lisansüstü eğitim almaları mesleki çalışmalarına ne tür katkı sağlamaktadır? Açıklayınız.

.....
.....

-
-
- 2- Lisansüstü eğitiminizi tamamladıktan sonra kariyerinize ne şekilde devam etmeyi düşünüyorsunuz? Açıklayınız.
-
-
-
-
- 3- Lisansüstü eğitim sürecinde çeşitli nedenlerden kaynaklı karşılaştığınız sorunlar nelerdir? Açıklayınız.
-
-
-
-
- 4- Öğretmenlik mesleğinizi sürdürürken aynı zamanda lisansüstü eğitim görüyor olmanızın olumlu ve olumsuz yanları nelerdir? Açıklayınız.
-
-
-
-
- 5- Size göre lisansüstü eğitimde program terklerinin nedenleri nelerdir?
-
-
-
-
- 6- Öğretmenlerin lisansüstü eğitiminin daha nitelikli hale gelmesi için önerileriniz nelerdir?
-
-
-
-

EK-2 ETİK KURUL İZİNİ

T.C.
DİCLE ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Hukuk Müşavirliği

Sayı : E-14679147-663.05-441901
Konu : İnceleme (Projenin Değerlendirilmesi)

30/01/2023

Sayın AYŞEN KOCALAR VERİM

"Lisansüstü Eğitim Yapmakta Olan Öğretmenlerin Lisansüstü Eğitimle İlgili Görüşleri, Karşılaştıkları Sorunlar ve Öneriler" başlıklı çalışmanız Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Çalışma ve Yayın Etiği Yönergesi uyarınca Üniversitemiz Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulu Başkanlığı tarafından değerlendirilmiş olup söz konusu çalışmanın bilimsel etik açısından uygun olduğuna ilişkin Üniversitemiz Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulu Başkanlığı kararı Üniversitemiz Rektörlük Makamının 26.01.2023 tarih ve 438806 sayılı Ohuru ile uygun görülmüştür.

Bilgilerini rica ederim.

Av. Rengin AVCI
Hukuk Müşaviri V.

Ek: İlgili Belgeler(1 sayfa)

Bu belge, güvenli elektronik imza ile onaylanmıştır.

Belge Doğrulama Kodu : H58ZAJHC3J1 Pin Kodu : 12432 Belge Takip Adresi : <https://turkiye.gov.tr/sbd?ok=5539&id=H58ZAJHC3J1&ali=441901>
Adres: Dicle Üniversitesi Rektörlüğü, 21280-Diyarbakır
Telefon: +90 412 241 10 00 Faks: +90 412 241 10 56
e-Posta: gen sek@dicle.edu.tr Elektronik Ağı: <http://www.dicle.edu.tr>
Kay Adresi: dicleunivertisi@hs01.kap.tr

Bilgi için: Erkan Seyrek
Uzvan: Bilgi Personeli

Tel No: 2237

EK-3 ARAŞTIRMA İZNİ

T.C.
BİTLİS VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : E-46623667-605.01-86420148
Konu : Anket

06.10.2023

VALİLİK MAKAMINA

İlgi: a) Dicle Üniversitesi Rektörlüğünün 28.09.2023 tarih ve 570145 sayılı yazısı.
b) Millî Eğitim Bakanlığı'nın 21/01/2020 tarih ve 1563890 sayılı Araştırma Uygulama İzinleri 2020/2 Nolu Genelgesi.

Dicle Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Eğitimi Ana Bilim Dalı Eğitim Yönetimi Eğitim Bilim Dalı 20951007 numaralı yüksek lisans öğrencisi Ayşen KOCALAR VERİM'in "Lisansüstü Eğitim Yapmakta Olan Öğretmenlerin Lisansüstü Eğitim ile ilgili Görüşleri, Karşılaştıkları Sorunlar ve Öneriler" başlıklı tez çalışmasına esas teşkil eden veri toplama aracını anketi 01.11.2023-31.12.2023 tarihleri arasında Millî Eğitim Müdürlüğüne bağlı okul ve kurumlarda görev yapmakta olan öğretmenlere yönelik anket çalışma talebi ile ilgili yazı ve ekleri Müdürlüğümüz bünyesinde oluşturulan inceleme komisyonu üyeleri tarafından incelenmiştir.

Yapılan inceleme sonucunda ilgi (b) genelge doğrultusunda söz konusu anket çalışmasını Millî Eğitim Müdürlüğüne bağlı okul ve kurumlarda görev yapmakta olan öğretmenler ile anketin yapılması Müdürlüğümüzce uygun görülmektedir.

Makamlarınızca da uygun görülmesi halinde olurlarınıza arz ederim.

Selma MEDENİ ASLANLI
Millî Eğitim Şube Müdürü

OLUR

Bilal GÜR
Vali a.
İl Millî Eğitim Müdürü

Bu belge güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Adres : Hüseyinpaşa Mah. Yeni Hükümet Konağı Kat: 3 BİTLİS

Telefon No : 0 (434) 280 13 00

E-Posta: stratejigelistirme13@meb.gov.tr

Kep Adresi : meb@hs01.kep.tr

Belge Doğrulama Adresi : <https://www.turkiye.gov.tr/meb-ebys>

Bilgi için:
Unvan : Veri Hazırlama ve Kontrol İşletmeni

İnternet Adresi: bitlis.meb.gov.tr

Faks: 4342801359

Bu cvrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <https://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden 002f-23b6-3ba1-9522-62d3 kodu ile teyit edilebilir.

9. ÖZGEÇMİŞ

ADI SOYADI: Ayşen KOCALAR VERİM

EĞİTİM DURUMU:

Lisans: Pamukkale Üniversitesi – İngiliz Dili Eğitimi – 2019

İŞ DENEYİMİ:

Pamukkale Üniversitesi Merkez Kütüphane (Kısmi Zamanlı Öğrenci),
Pamukkale/DENİZLİ – 2016 Mart – 2019 Mayıs

Bedrnicek Kindergarten (Stajyer İngilizce Öğretmeni), Prag/ÇEKYA - 2019 Eylül – 2019 Aralık

Kireçtaş Köyü İlkokulu (İngilizce Öğretmeni), Merkez/BİTLİS- 2020 Haziran – 2024 Ocak

Yalnızçamlar İlkokulu (İngilizce Öğretmeni), Merkez/Bitlis – 2024 Ocak- ...

BİLİMSEL FAALİYETLERİ:

- Çoban, A. ve Kocalar, A. (2022). Öğretmenlik Mesleği Genel Yeterlikleri ile Kamu Personeli Seçme Sınavı Soruları Arasındaki İlişkinin Değerlendirilmesi. 2. Uluslararası Siirt Bilimsel Araştırmalar Kongresi Tam Metin Kitabı, 327-347